

Samoupravljanje je način našega življenja in dela

Jugoslavijo svet pozna in jo spoštuje po njeni herojski NOB in revoluciji, po njenem odločnem Ne! hegemoniji v letu 1948 in po njeni enkratni družbeni ureditvi — samoupravljanju. Petintrideset let je že minilo, ko je ljudska skupščina sprejela Temeljni zakon o upravljanju z državnimi gospodarskimi podjetji in višjimi gospodarskimi združenji po delovnih kolektivih. Petintrideset let je za nami, ko smo delavci Litostroja izvolili svoj prvi delavski svet. Z idejami samoupravljanja smo dali jugoslovanski delavci v teh petintridesetih letih mnogim razmišljajočim ljudem v svetu oporo v iskanju novih poti socialističnega razvoja, v gospodarjenju s presežnim delom, v iskanju izhoda za delavčev oblast mimo kapitalističnega ali državno-centralističnega upravljanja. Težnja delovnega človeka, da neposredno razpolaga in odloča o rezultatih svojega dela in da z odločanjem usmerja celotno družbeno reprodukcijo, se tako skozi proces samoupravljanja čedalje bolj uresničuje.

Samoupravljanje kot način življenja in dela so širili in negovali mnogi voditelji delavskega razreda pri nas in po svetu. O tem so razmišljali že utopični socialisti, opredelili pa klasiki Marx, Engels in Lenin kot o družbi — skupnosti svobodnih proizvajalcev. Prve praktične izkušnje samoupravljanja si je delavski razred pridobil v 72 dneh trajajoči delavski državi — Pariški komuni. V najtežjih dneh naših narodov, v času narodnoosvobodilne vojne pa je pri nas že samoupravna misel prehajala v prakso predvsem na osvobojenem ozemlju. Tako so nastajale prve naše izkušnje in osnove za oblikovanje ljudske oblasti.

Danes, po petintridesetih letih, pretežna večina delavcev pozna le samoupravljanje kot način našega dela in življenja. Samoupravljanje je v tem času napravilo svoj razvoj. Danes so prisotne drugačne, bolj razvejane oblike od tistih v letih 1950. Veliko smo ustvarili, družba je postala materialno bogatejša, spreminjal se je tudi naš način življenja. Celoten nastanek in razvoj Litostroja nosi pečat samoupravljanja. Samoupravno odločanje se je z mnogimi oblikami odločanja približalo slehernemu delavcu. Osnovne odločitve sprejemajo na delavskih svetih, zborih delavcev in referendumih v temeljnih organizacijah kot osnovnih samoupravnih ekonomskih celicah združene ga dela. Lahko rečemo, da ni delavca, ki ne bi deloval

v eni od številnih oblik samoupravnega sistema. Tako hodimo svojo lastno pot, ki ni vedno lahka, ki tudi jutri ne bo lahka, vendar je naša.

Ob ponosu na prehojeno pot samoupravljanja, ob zavesti, da znamo gospodariti z družbenimi sredstvi in jih bogatiti, pa je prav, da smo tudi kritični. Samoupravni položaj delavca v združenem delu, odločanje o dohodku in sredstvih družbene reprodukcije je jasno opredeljen tako v Ustavi kot v Zakonu o združenem delu. Vendar pa je v sami praksi še vedno nad velikim delom ustvarjenega prisotna prvina državnolastniških odnosov. Dokazano je, da kadarkoli je tisti, ki ustvarja novo vrednost, tudi lahko odločal o večjem delu ustvarjenega, se je to odrazilo v hitrejšem razvoju družbe kot celote. Danes delavci še ne odločamo o celotnem dohodku. Tudi takoj jutri še ne bomo. Vendar je prav tu potrebno napraviti v naši samoupravni družbi bistvene premike. Prepričan sem, da v gospodarske težave, s tem pa v družbeno krizo, nismo prišli zato, ker bi o vsem odločali delovni ljudje z organizirano silo socialističnega samoupravljanja, temveč nasprotno: ker so v našem imenu odločali v najrazličnejših okoljih, organih, delavcu odtujenih centrih moči, bankah, vse do federacije — ne pa neposredno v združenem delu.

Posameznik — delavec potrebnih sprememb v naši socialistični skupnosti ni zmožen sam uresničiti. To je naloga organiziranih subjektivnih sil delavskega razreda — sindikata kot najširše organizacije delavcev in Zveze komunistov Jugoslavije kot vodilne idejno-politične sile delavskega razreda in družbe. Delavec, organiziran v teh svojih organizacijah, pa lahko bistveno pospeši razvoj samoupravnega odločanja.

Globoke so korenine samoupravljanja, katere so pred petintridesetimi leti zasadili tovariš Tito, tovariš Kardelj z nekaj tisoč delavci v Jugoslaviji. Danes je v ta revolucionarni proces vključeno več milijonov delavcev naše skupnosti. In v tem procesu se bomo držali naslednjega: »Nič nam ni tako sveto, da ne bi spremenili, če je tisto novo boljše, bolj človeško, to je naše samoupravljanje...«

Predsednik delavskega sveta
delovne organizacije
Ivan BABIČ

*Ob 35. obletnici samoupravljanja
čestitamo
vsem delavcem Litostroja
in jim želimo
še veliko delovnih uspehov*

*samoupravni organi in
DPO Litostroja*

Litostroj - včeraj, danes,

Letos bomo 7. septembra ob dnevu Litostroja praznovali tudi 35. obletnico samoupravljanja. 16. januarja 1950 je bil izvoljen začasni delavski svet, 7. septembra 1950 pa je bila prva seja delavskega sveta po prevzemu tovarniških ključev.

Ker tovarna, ki je začela s svojim proizvodnim delom 1. septembra 1947 ni niti polna 3 leta starejša od prvih korakov pri razvoju samoupravnih odnosov, lahko trdimo, da so samoupravni odnosi izrazito vplivali tudi na njen celotni razvoj.

Pri ocenjevanju dosedanjega razvoja Titovih zavodov Litostroj bomo morali upoštevati med nami v tovarni dogovorjeno načelo, da ob vsaki razpravi pogledamo najprej v prihodnost. Dogovorili smo se, da z oceno bodočih planov razvoja in možnosti ustvarjanja dohodka v prihodnjih 5 letih, v prihodnjem in v tekočem letu, dobimo res pravo oceno našega stanja, stanja razvoja, ki smo ga dosegli, in na ta način lahko dobimo pravo vrednost pretekle prehojene poti. Če ocena za prihodnost daje objektivne, dobre možnosti, potem smo si z delom v preteklosti zgradili prave, zdrave temelje. Tak pristop k ocenjevanju razvojne usposobljenosti Titovih zavodov Litostroj omogoča ustvariti prepričanje, da je potrebno graditi dobre temelje tudi za dolgoročnejši razvoj.

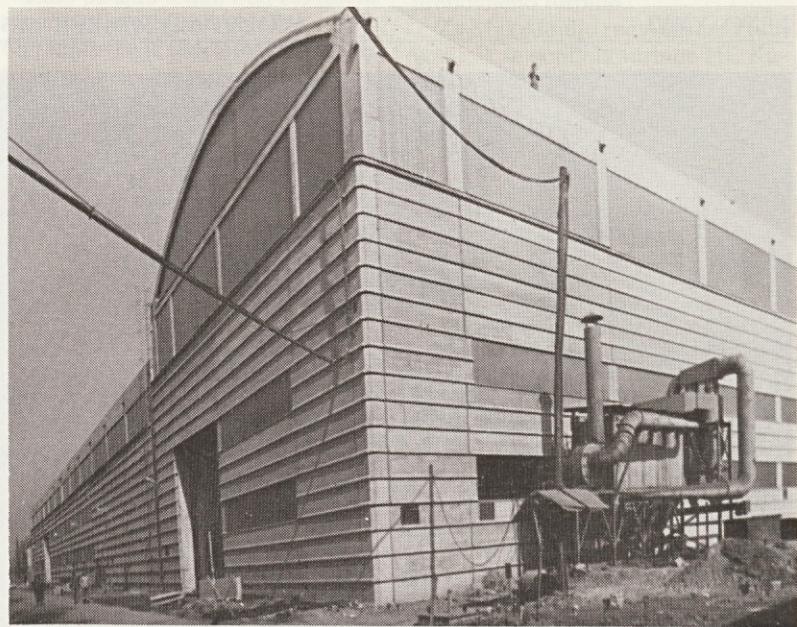
Ocena osnutkov srednjeročnega plana, ki je že zelo konkretno obdelan v osnutku plana za leto 1986 nam kaže, da imamo dobre možnosti za napredek na vseh področjih, ne nazadnje tudi možnosti zadovoljivega povečanja dohodka vseh delavcev v Litostroju. Te možnosti, ki so predstavljene v oceni osnutka srednjeročnega plana in v osnutku plana za leto 1986, so rezultat dosedanjega razvoja, ki je zagotavljal, da smo lahko pokrivali naše potrebe z naročili; to pa pomeni, da smo naš razvoj proizvodov, pripravo in organizacijo proizvodnega procesa ter obdelavo trga usmerjali tako, da tudi ob povečanih potrebah delavcev v Litostroju ne bomo ostali brez potrebnega dela.

Vsa naša prizadevanja so rezultat naših samoupravnih odločitev, s katerimi smo si odprli dodatne možnosti za pravilnejšo pripravo novih razvojnih programov. O tem dobivamo vedno kvalitetnejša merila, kaj znanje za vse nas jutri pomeni.

Celotni proizvodni program, ki ga danes delimo v 9 blagovnih skupin, je doživel svojo uveljavitev na trgu

predsem zaradi celovitega znanja, ki ga imamo delavci v Litostroju. To znanje nam je danes v oporo pri ocenjevanju možnosti našega razvoja. Pri tem pa vedno bolj spoznavamo, da je potrebno vedno hitreje znanje tudi dopolnjevati. To zahteva nivo naših proizvodov, nova tehnologija, novi načini organiziranja posameznih poslov in projektov, kar pomeni, da smo primorani stalno dopolnjevati tudi naše sposobnosti.

Našo moč prihodnosti vidimo v iskanju novih rešitev, istočasno pa v izkoriščanju izkušenj, saj smo znali z organiziranim sistemom šolanja vzgojiti dobro usposobljene delavce. Zaradi zavestnega vpliva na sistem izobraževanja kot osnove za usposabljanje sodelavcev smo to dejstvo vgradili tudi v dolgoročne, ne le srednjeročne plane. Celovita ocena dolgoročnega razvoja pa postaja izredno zahtevna, saj od nas zahteva vedno hitrejšo prilagajanje novim tehničnim in tehnološkim rešitvam in razmeram gospodarjenja v svetu in doma. Zavedamo se, da bo tudi v prihodnosti način obdelave trga, organiziranje nabave, hitrosti pri načrtovanju razvojno raziskovalnih nalog in pri projektiranju novih proizvodov, način organiziranja proizvodnega procesa in uvedba najmodernejših tehnoloških postopkov in strojev zahteva od nas skrajne napore.

Nova livarna za jekleno litino, ki smo jo odprli leta 1983

re. V sistemu samoupravnega odločanja delavci vedno več tega vemo in zaradi tega vedno lažje vplivamo, željo, da so odločitve, ki bodo omogočale ustvarjanje vseh teh pogojev, čim bolj racionalne in usklajene.

Analize nam kažejo, da bodo celoviti poslovni procesi vedno bolj zapleteni, tehnično in tehnološko zahtevnejši, kar pomeni, da bo tako imenovana timska organizacija dela prišla bolj do veljave. Pri tem ugotavljamo, da nam nadaljnji razvoj samoupravljanja v veliki meri to omogoča. Sledili bodo mnogi inovatorski procesi, za katere smo v večji meri sposobni kot dejansko kažemo. Sposobni smo iskati nove rešitve, vendar te sposobnosti prevečkrat izkoriščamo za boj enega proti drugemu, ne pa za skupno uresničevanje nalog za naš boljši skupni rezultat. V naslednji fazi našega samoupravnega razvoja bomo zaradi tega pozorno razvijali vse tiste kvalitete, ki nam bodo omogočile utvarjanje vedno večjega skupnega prihodka ob čim manjši porabi materiala.

To so osnovne teze sprejetega Samoupravnega sporazuma o skupnem prihodku, ki nas obvezuje, da stalno spremljamo dogajanje na trgu

in v tovarni z namenom storiti vse, da bo ob večji uveljavitvi na trgu tudi naš dohodek večji.

Ob vseh treh spoznanjih smo prepričani, da ne bomo izgubili naših velikih možnosti, pridobljenih z vrhunsko kvaliteto posameznih proizvodov.

Drži, da je lažje priti na vrh, kot pa se na vrhu obdržati, vendar moramo biti dovolj sposobni in spretni, da se na vrhu tudi obdržimo!

Dogovorjena je usmeritev, da bo potrebno približno dve tretjini proizvodnje izvažati, od tega nekaj več kot eno tretjino na konvertibilni trg. Tega nismo še v celoti uresničili, vendar nadaljujemo v tej smeri; že v letu 1986 se bomo približevali temu cilju in ga leta 1987 dosegli. To smo sposobni storiti, saj je dokazana možnost stalnega nadpovprečnega povečevanja konvertibilnega izvoza. Le tako bomo lahko uresničili naslednjo fazo razvojnega investiranja po že v letu 1978 zastavljenem programu razvoja Litostroja. To je investicija v tako imenovano energetsko opremo, ki naj bi nam omogočila prvo fazo usposobitve tehnologije obdelave, in to predvsem na pod-

Eden najmodernejših objektov — tovarna transportnih vozil in naprav

Razvojne perspektive

Ko se ozremo na preteklih 38 let obstoja in razvoja Litostroja, lahko s ponosom ugotovimo, da je ime Litostroj postalo pojem v celotni domovini in mnogih deželah širom po svetu. Neizmeren je bil prispevek Litostroja k izgradnji jugoslovanske energetske baze in strojegradije, naše izdelke najdemo skoraj v vseh deželah sveta. Ponosni smo lahko na to, da smo ena izmed redkih jugoslovanskih tovarn, v katerih je razvoj temeljil v celoti na domačem znanju. V skladu z razvojem in potrebami svetovnega ter domačega trga je rasla tudi naša tovarna in lahko se pohvalimo, da smo vsa leta dosegali zavidljive poslovne rezultate, skrbeli za nemoten tehnološki razvoj, za osebni in družbeni standard delavcev.

Kljub oteženemu gospodarskemu položaju v Jugoslaviji v zadnjih nekaj letih lahko ugotovimo, da smo mi posledice teh uspešno premagovali in v istem času celo vlagali v tehnični in tehnološki razvoj tovarne in v družbeni standard delavcev. V zadnjih šestih letih smo zgradili dve sodobni tovarni za proizvodnjo transportnih vozil in naprav ter proizvodnjo preoblikovalne opreme, zgradili in modernizirali smo jeklo-livarno, zgradili smo preizkuševališče za najzahtevnejše črpalke, uredili oskrbo z zemeljskim plinom, kisi-

kom, CO₂ ter komprimiranim zrakom, postavili novo telefonsko centralo, vgradili veliko najsodobnejše tehnološke opreme. Vse to je bistveno vplivalo na uspešnejše poslovne rezultate v zadnjih letih in omogočilo ponovna vlaganja v ključne proizvodne programe Litostroja.

Ko ob pripravi srednjeročnih planskih aktov za obdobje 1986-1990 in plana razvoja do leta 2000 pogledamo v našo prihodnost, vidimo, da nas čaka veliko zelo pomembnih nalog, če hočemo, da bo v naslednjih letih in v začetku tretjega tisočletja Litostroj takšen, kot si ga v planih predstavljamo, da bo tak, kot so najsodobnejše podobne tovarne v razvitem svetu, in tudi takšen, kot jih tam načrtujejo za prihodnost. Če želimo, da se bodo naša predvidevanja uresničila, bomo morali preudarno ter bolje gospodariti in delati. Naš dohodek na delavca bo moral naraščati po realnih 6% na leto, po isti stopnji tudi naši osebni dohodki. Dohodek na delavca bo moral biti najmanj trikrat večji kot danes, in to predvsem kot rezultat boljšega dela na sodobni tehnološki opremi in proizvodnje visoko zahtevnih izdelkov. Zaposlenost se bo relativno zmanjšala, vendar bo kvalifikacijska struktura bistveno drugačna kot danes. Povprečna izobrazba bo morala biti najmanj srednja, vedno večji del

visokokvalificiranih kadrov bo delal pri pripravi in razvoju proizvodnje in novih izdelkov.

Sredstva za vlaganje in razširitev materialne osnove dela in razvoj ter akumulacijo bodo naraščala po stopnji najmanj 8% na leto. Struktura naše prodaje izdelkov po trgih se bo morala bistveno spremeniti v korist na konvertibilni trg, tako da bo skupni izvoz ob koncu tisočletja najmanj 75% od skupnega obsega proizvodnje in bo moral samo konvertibilni izvoz doseči najmanj 100 milijonov ameriških dolarjev.

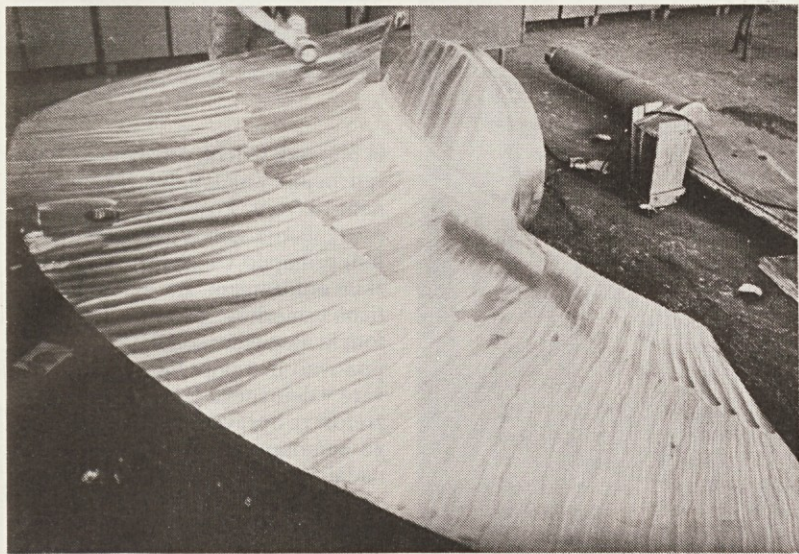
Za doseganje predvidenih rezultatov bomo morali vložiti mnogo znanja in tudi sredstev v pospešeni razvoj obstoječih in tudi novih izdelkov ter vlagati v razvoj in modernizacijo proizvodnih zmogljivosti. Tako bomo v prvi fazi pričeli z izvajanjem investicije v razširitev proizvodnje energetske opreme, ki zajema tudi najsodobnejšo računalniško opremo za projektiranje in poslovne obdelave, ter na ta način dali ponoven zalet za razvoj naše osnovne proizvodnje, ki je bila v zadnjih letih res nekoliko zapostavljena. Današnja lakota po energiji in težnje za izrabo klasičnih energetskih virov po vsem svetu nas naravnost silijo, da temu področju posvečamo največjo pozornost.

V naslednjih letih bomo morali v celoti zamenjati vso zastarelo tehnološko in drugo opremo in znatneje vlagati v razvoj izdelkov, tako da bo podoba Litostroja in njegovih izdelkov ob koncu stoletja dejansko popolnoma drugačna. Lahko je kdo med nami, ki tega ne verjame, vendar se moti, ker je to edina pot, da Litostroj ostane in se uveljavi v svetu.

Franc KOSI

jutri

Obdelava hidravlične oblike lopat za HE Haditha

ročju težke obdelave. Organizacija montaže večjih objektov bo postala kvalitetnejša, prav tako površinska zaščita, začeli se bomo pospešeno usposabljalati za računalniško projektiranje in vodenje proizvodnega in poslovnega procesa. To naj bi bilo logično nadaljevanje že izpeljanih investicij v proizvodnjo transportnih vozil in naprav, v proizvodnjo preoblikovalne opreme, v razširitev je-klovvarne, v novo preizkuševališče za najzahtevnejše črpalke in še drugam, posebej tudi v razvoj Turboinstituta. Ta bo na osnovi dolgoročne-

ga programa razvoja hidravličnih oblik turbin in pripravljenega programa razvoja hidravličnih oblik za črpalke usposobljen za najkvalitetnejši in najhitrejši sistem računalniškega vodenja preizkusov in obdelavo rezultatov, kar se je vse skupaj že pokazalo v izredno dobrih, na svetovnem vrhu izvedenih konstrukcijah vodnih turbin. Isto pričakujemo tudi na področju črpalk in na ostalih proizvodnih programih.

Druga vzporedna investicija je razvoj skupne organizacije tovarne

za uporabo eksploziva v tehnološke namene, ki smo jo razvili in investirali skupno z Rudniki železove rude Ljubija. To je prva Litostrojeva investicija zunaj njegove ograje in je zaradi tega posebej pomembna, kar zahteva od nas novo dimenzijo in širino pri pripravi, obdelavi in izvajanju poslov.

Izvedena in predvidena razvojna investiranja nam že omogočajo in istočasno od nas zahtevajo drugačen odnos do obstoječih in bodočih partnerjev. Tako ocenjujemo, da bo naša vloga v okviru ZPS zaradi skupnih interesov postala aktivnejša, morda celo agresivnejša. Zavedamo se, da bo slovenska strojegradnja morala pokazati in dokazati, da je sposobna veliko več, kot smo to dokazali do danes. Borba za obstoj v prihodnosti bo še naprej zahtevala od nas, da se ne pustimo prehiteti, saj je slovenska strojegradnja sposobna biti največji izvoznik v Jugoslaviji. V ta namen moramo biti tudi usposobljeni izkoristiti skupne možnosti in interese, ki se kažejo v samoupravnih razvojnih povezavah s sistemi, kot so REIK Kolubara, ZRMK Zenica, morska in rečna brodogradnja, in direktnimi odnosi s posameznimi ladjedelnicami kot npr. z Brodogradilištem Split, in doseči večje rezultate.

Delavci v Litostroju se zavedamo, da moramo biti eden izmed nosilcev razvoja na področju strojegradnje. Zavedamo se tudi, da je ta obveza, biti nosilec nekega razvoja, izredno zahtevna naloga. Ves dosednji razvoj pa kaže, da jo bomo tudi v prihodnosti uspešno izvrševali.

Mirko Jančigaj

Litostrojski izdelki na poti v svet

Park delavcev

Petega septembra pred desetimi leti je tovariš Franc Leskošek Luka odkril spominsko obeležje — lopato Kaplanove turbine, posvečeno 25. obletnici samoupravljanja. Že tako očiten pomen spominskega obeležja je še dopolnila misel tovariša Tita: »Samoupravljanje moremo in moramo uresničiti v praksi, če resnično hočemo zgraditi socializem«, odtisnjena na marmornatem podstavku spomenika. S svojimi besedami pa ga je označil tudi tovariš Leskošek, ki je dejal, da ta spomenik spominja na tisti 2. september leta 1950, ko smo v Litostroju izvolili prvi delavski svet, in da predstavlja uresničitev zgodovinskih Titovih besed o nujnosti vzpostavitve samoupravne družbe.

Že takrat se je utrnila misel, da bo to spominsko obeležje dobilo svojo končno dopolnitev in zaključeno podobo, ko bosta ob tem spomeniku postavljena še spomenika tovariša Tita, po katerem se naša delovna or-

ganizacija imenuje, ter spomenik tovariša Leskoška — »očeta« Litostroja.

Zato je bila že v začetku letošnjega leta, v katerem praznujemo 35. obletnico samoupravljanja, imeno-

vana posebna komisija za ureditev spominskega obeležja. Komisija se je najprej obrnila na koordinacijski odbor za obeleževanje in ohranjanje imena in dela Josipa Broza Tita pri RK SZDL Slovenije, ki je soglašal s postavitvijo doprskih kipov tovariša Tita in Leskoška v Parku delavcev Litostroja. K sodelovanju pri izvedbi tega spominskega objekta je komisija povabila dipl. ing. arhitekta Črto-morja Mihelja, ki je že pred desetimi leti uredil spominski park v naši delovni organizaciji.

Tovariš Mihelj je pripravil podroben načrt dopolnjenega in smiselno zaključenega spominskega parka ter opis postavitve portretnih plastik tovariša Tita in Leskoška. V prvem planu bo, na istem mestu, kjer je spregovoril delavcem Litostroja med svojim zadnjim obiskom leta 1975, postavljen spomenik tovariša

Jubilejna priznanja

Delavski svet naše delovne organizacije je ob 35. obletnici samoupravljanja v Litostroju številnim delavcem podelil posebna priznanja za izredne uspehe pri delu na različnih področjih. Dobitniki bodo priznanja prejeli za uspešno delo pri:

- razvoju in uveljavljanju samoupravnih socialističnih in družbenoekonomskih odnosov ter uveljavljanju delovanja delegatskega sistema,
- združevanju dela in sredstev ter doseganju boljših uspehov pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi,
- uspešnem uvajanju in izvajanju novih proizvodnih programov v skladu z usmeritvami za prestrukturiranje dela in gospodarjenja,
- uspešnemu vključevanju v mednarodno delitev dela,
- razvijanju in izvajanju inovacijske dejavnosti,
- družbenopolitičnem delu v daljšem časovnem obdobju, pri čemer s svojim zgledom, ugledom in zaupanjem utemeljujejo pričakovanje, da se bodo (zlasti mladi) borili za interese delavcev in za uveljavljanje in poglobljanje socialističnih medčloveških odnosov.

Na osnovi teh kriterijev so komisije za pohvale in odlikovanja pri delavskih svetih tozd/ds delavskemu svetu delovne organizacije predlagale kandidate — delavce, upokoјence, delovne skupine, temeljne organizacije ter delovne skupnosti.

Na svoji deveti redni seji 1. avgusta letos je delavski svet Litostroja obravnaval prispele predloge ter sklenil, da jubilejna priznanja v obliki plakete prejme 56 posameznikov, 1 tozd, 1 delovna enota ter 1 oddelek.

Priznanja bodo prejeli:

- TOZD PRODAJA:** Miha GROBIN, Rudolf POTOČKI;
TOZD NABAVA: Marjana DJULINAC, Ivan HRASTAR;
TOZD IRRP: Marjan ANZELC, Franc KRMELJ, Zoran PRODAN, Janez RAKEF, Milan ZAVADLAV;
TOZD PUM: Radomir BABIČ, Stipo BARIŠIČ, Slavko BERGINEC, Drago DRAGOJEVIČ, Janko FONDA, Janez JERMAN, Franc KOSTEVC, Franc KRANJC, Miroslav PODBEVŠEK, Viktor POGAČNIK, Peter PONGRAC, Mira ŠČEK, Majda TRATAR, Miha ŽILAVEC;
TOZD PZO: Silvo BELCIJAN, Ivo SABOL;
TOZD OBDELAVA: Andrej ADAMIČ, Ivan BOKAL, Janez GOSENCA, Janez NOSE, Jure VULKAN;
TOZD MONTAŽA: Anton ČARMAN, Mirko ČEPURAN, Anton SUŠNIK;
TOZD TVN: Ivan LOVREK, Dušan JOVANOVIČ, Mitar POPOVIČ, Adolf STRAKA, Alojz TEKAVEC;
TOZD PPO: Ludvik GORJANC, Ivan GORUČAN, Aleksander PROSEN;
TOZD PTS: Franc JAMŠEK, Janez ŠKOF, Antonija ŠKOFLEK;
TOZD IVET: Delovna enota Energija in vzdrževanja cevnih instalacij pod vodstvom Dušana TOMŠIČA, Alojz GOMBOC, Marjan HORVAT, Anton LEVSTEK;
DS SSP: Martin EINHAUER, Darinko KOLBL, Marko KRŽIŠNIK, Sonja MRAVLJA;
DS PFSR: Anica MIHELIČ;
TOZD SŠTŠ FRANC LESKOŠEK-LUKA: Janez DE-ROVŠEK, Anton REŽEK, TOZD SŠTŠ;
TOZD ZSE: Nikola JUG, Anica ROŠTAN, oddelek Tiskarna.

t. š.

Tita. Za njim pa bo v neposredni bližini lopate Kaplanove turbine postavljen spomenik tovarišu Luki, rahlo zasukan, tako da bo njegov pogled uprt v tovariša Tita. Tovariš Mihelj v svojem opisu pravi, da se »...v perspektivi oba spomenika projicirata na turbino, ki kot simbol delovnih zmag združuje oba tovariša v boju za boljši jutri!«

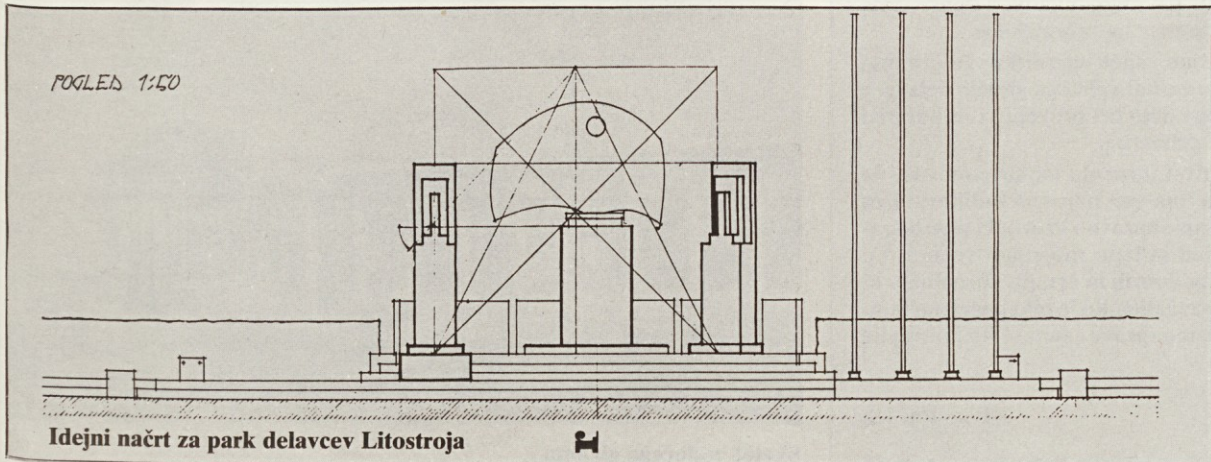
Oba portreta, ki ju je izdelal akademski kipar Stojan Batič, bosta postavljena na podstavka iz granita.

Tovariš Mihelj pa je pripravil tudi scensko zasnovano proslavo ob odkritju spomenika. Predlagal je, da bi uporabili predvideni prostor brez dodatne okrasitve. Ob obeh kipih bo

stala častna straža, na drogovi ob spominskem obeležju pa bodo izobešene zastave.

Proslava in svečano odkritje parka delavcev Litostroja bo 7. septembra letos.

t. š.

Razvoj samoupravljanja v Litostroju

Kakor mnogi kolektivi v Jugoslaviji tudi mi v Titovih zavodih Litostroj označujemo kot pričetek razvoja samoupravljanja letnico 1950. Mi pa se pri tem zavedamo, da segajo korenine pričetka uveljavljanja tega procesa veliko dlje. Ob tem, da je naš razvoj samoupravljanja del procesa razvoja socialističnih odnosov v celotni jugoslovanski skupnosti, ima za Litostroj še poseben pomen to, da mu je bil samoupravni socialistični razvoj nakazan še mnogo prej, kot je bil kolektiv ustanovljen. Ob ukinitvi Strojnih tovarn v Ljubljani je Franc Leskošek Luka napovedal novo podjetje — Litostroj, ki ga bodo upravljali delavci in ne kapitalisti. Ta ideja je dozorevala v NOB in že ob ustanovitvi Litostroja doživljala svojo uresničitve. Razmere, v katerih se je vodila NOB, so terjale veliko odločnost in samostojnost posameznika, njegovo lastno pobudo in preudarno ukrepanje, kar vse je ugodno delovalo na oblikovanje samoupravljalne osebnosti.

Zahtevne naloge proizvodnje strojne opreme za obnovo in neodvisen razvoj Jugoslavije, težke pogoje razmere, v katerih je bilo to potrebno uresničiti, in druge okoliščine so terjale učinkovite ukrepe reševanja problemov. Zato smo se že takrat zatekli k metodam delovanja, preizkušenim v NOB, k začetnim oblikam samoupravnega reševanja problematike in tako k izkoriščanju ustvarjalnih sposobnosti naših de-

lovnih ljudi. Na ta način smo dosegli uspešno izgradnjo Litostroja, razreševanje proizvodnih problemov in dobro izvajanje planskih nalog. Zakon o samoupravljanju 1950. leta smo pri nas dočakali kot potrditev prakse, ki se je v naših razmerah že izvajala. Proizvodni sveti kot prva organizirana oblika samoupravnega delovanja v Litostroju so že prej obravnavali številna vprašanja iz dela in življenja našega mladega kolek-

Leta 1950 so delavci prejeli v svoje roke tovarniške ključe

tiva. Oni so obenem opravili vse priprave in sprejeli sklep o izvolitvi prvega delavskega sveta septembra 1950, kar je bil najpomembnejši do-

godek v razvoju samoupravnih odnosov pri nas. Delavci so prevzeli tovarno v upravljanje in tudi simbolično potrdili prehod na našo — jugoslovansko pot graditve socialističnih odnosov in socialističnega samoupravnega sistema, pot, ki je primerena za naše razmere, pot, ki je pomenila nadaljevanje pozitivnih izkušenj, ki je izražala vero in zaupanje v ustvarjalne sposobnosti delovnega človeka.

To se je dogajalo v izrazito protislovnih razmerah — uvajanje samoupravljanja ob istočasni krepitvi države za čimbolj uspešno obrambo naše mlade socialistične države pred grožnjami njeni samostojnosti in neodvisnosti. Zato prvi delavski svet ni imel popolnih pooblastil odločanja. Odločanje o sredstvih in razvoju, o rezultatih dela in gospodarjenja je država zadržala in koncentrirala, tako da je bila ta najpomembnejša pravica samoupravnega odločanja iz objektivnih razlogov delavcem odtujena. To se je izkazalo kot resna ovira nadaljnjemu razvoju samoupravljanja. Zato je bil leta 1953 sprejet ustavni zakon, ki je zagotovil vpliv delavcev na širše družbene zadeve preko zborov proizvajalcev. V Litostroju smo že takrat spoznali, da pri razreševanju zahtevnih poslovnih vprašanj pobuda in vpliv delavcev preko delavskega sveta podjetja ne prihajata do zadostnega izraza. Zato smo oblikovali obratne konference po proizvodnih obratih, ki so pomenile poglobljanje samoupravnih odnosov in približevanje odločanja delavcem. Že leto dni kasneje, 1954. leta, smo izvolili prve obratne delavske svete in nanje prenesli s centralnega delavskega sveta številne pravice odločanja o vprašanjih, ki se neposredno tičejo dela delavcev (vprašanja proizvodnega programa, samoupravnega informiranja, skrbi za standard delavcev, izobraževanje kadrov, varnosti pri delu itd.), še vedno pa ne odločanja o sredstvih razširjene reprodukcije, investicij in podobno.

Nov zagon za razvoj samoupravljanja smo zagotovili po letu 1960, ki

je bilo tudi v širših družbenih razmerah mejnik v nadaljnjem samoupravnem razvoju. Postopno, a dosledno poglobljanje samoupravljanja je vse bolj prihajalo v nasprotje z državniškim odločanjem, kar je terjalo politično usmeritev. ZKJ s tovaršem Titom in njegovimi sodelavci na čelu je ponovno in s popolnim izpričanjem vere v delovnega človeka in njegovo zrelost za opravljanje zahtevne naloge samoupravljanja opredelila pot nadaljnjega poglobljanja samoupravljanja. Leta 1960 je z uvedbo ekonomskih enot prenešeno odločanje o dohodku na delavce, s čemer je dana materialna podlaga odločanja delavcev. V Litostroju smo tudi v tej zelo pomembni fazi razvoja samoupravljanja dočakali ustavni zakon iz leta 1963 kot potrditev prakse, ki smo jo že uveljavljali. Decentralizacija in prenos odločanja o sredstvih z države na podjetja v prvi fazi ni dosegla postavljenega cilja, ker je odločanje o sredstvih še nadalje ostalo odtujeno neposrednemu vplivu delavcev, s tem ko so se sredstva koncentrirala na nivoju podjetij in so na njihovo porabo in usmerjanje v preveliki meri vplivale strokovno upravljalke in tehnokratske strukture. Zato je bilo nujno odpraviti omenjene vzroke za zastoj v uveljavljanju samoupravnih družbenoekonomskih odnosov. Tudi tokrat, kot sicer v vsem obdobju iskanj na področju uveljavljanja naše poti v socializem, je delavski razred skupno z Zvezo komunistov opredelil pot nadaljnjega uresničevanja samoupravljanja. V letih 1968-1971 so na osnovi ustavnih dopolnil in nato na osnovi nove ustave iz leta 1974 postavili delavca v združenem delu, organiziranega v tozde, da le-ta skupno z delavci drugih ozdov in skupnosti samostojno odloča o pogojih in rezultatih svojega dela. Te usmeritve v uresničevanje resničnih interesov delavcev za celovito samoupravljanje je spremljala tudi sprememba v sistemu samoupravljanja, tako da so delegatski odnosi in odločanje delavcev samih nadomestili predstavniške odnose, ki so predstavljali odločanje v imenu delavcev. V Litostroju smo bili med prvimi, ki smo na osnovi ustavnih dopolnil in nato ustave oblikovali program uresničevanja novih samoupravnih odnosov in že leta 1972 oblikovali TOZD in DS, da bi v njih delavci lahko uresničili svojo ustavno vlogo in naloge, da bi lahko uveljavljali pravico samoupravljanja, ki se kaže v odločanju o osebnih, skupnih in splošnih interesih v temeljni organizaciji, krajevni skupnosti, interesnih skupnostih in družbenopolitičnih skupnostih, v vseh oblikah samoupravnega združevanja in medsebojnega povezovanja. Izredno globokih sprememb in pomembnih zgodovinskih ciljev, kakor so

Da ne bi pozabili!

Leto 1946, prvo leto v svobodi. Na obrobju takratne Ljubljane v bližini stare tramvajske remize na severni strani gorenjske železnice je bila sredi leta na polju zakoličena lokacija bodoče tovarne Litostroj.

Že v samem začetku je bila predvidena gradnja v obsegu, ki naj bi zadovoljeval potrebe naše širše skupnosti po proizvodih strojegradije. Gradnja je hitro napredovala tudi ob pomoči prostovoljnega udarniškega dela in tako je bil v avgustu 1947 dograjen prvi objekt — livarna sive litine. V času same gradnje je takratno vodstvo ob pomoči širše skupnosti zbralo potreben kader za začetek del takoj po dokončanju objekta.

1. septembra 1947 je v prisotnosti tovariša Tita, Leskoška, Marinka in mnogih drugih povabljenih tudi v prisotnosti množice Ljubljancev, steklo iz kulpke v livarno sive litine prvo železo. Skupaj z livarno je bil dograjen tudi objekt modelne mizarne s skladiščem modelov in pripravo lesa. V tem je bila začasno bodoča mehanska obdelava; ta je šele nabirala potrebne kadre zaasedbo v objektu, ki je bil še v gradnji. Istočasno pa je v Škofji Loki delal manjši kolektiv zasebne delavnice, ki je že pred vojno izdelovala manjše vodne turbine in regulatorje. Tako smo tu imeli že prve strokovnjake na področju izdelave opreme, za katero je bil takrat Litostroj prvenstveno namenjen.

Kolektiv, ki je številčno počasi naraščal, je bil zelo raznolik, sestavljen iz nekvalificiranih delavcev, ki so ostali med nami po dokončanju objekta livarne, preko kvalificiranih delavcev do nekaj redkih inženirjev. Vsak je poznal vsakogar, vse skupaj pa je vodila skupna misel, da je tovarna nova in naša, ter je sedaj od nas odvisno, kako bomo dokazali skupnosti, da smo vredni zaupanja. Delovne razmere so bile odvisne od možnosti in potreb, ker ni bilo časa čakati na popolno dokončanje posameznih objektov. Tako je bil objekt obdelava-montaža vseljen pred dokončanjem, kar je bilo posebno občutno pozimi. Nič posebnega ni bilo, da je imel strugar na težki stružnici v bližini pločevinast sod z žarečim koksom, da se je vsaj malo ogrel. Tudi konstrukterji in delavci v pisarnah niso bili dosti na boljšem, saj je mnogokrat za gretje služila le močnejša žarnica.

Kljub vsem težavam, ki so bile, pa je delovni polet vedno znova dokazoval, da ima kolektiv vse pogoje za bodoče samoupravljalce. Vzdušja tovariškega sodelovanja ni možno opisati, saj tu ni bilo razlike, kaj kdo dela in kakšne so njegove kvalifikacije, vsak za sebe je vedel, da tudi on prispeva del k skupnim uspehom. Zato tudi ni bilo nič nenavadnega, da so prišli modelni mizarji ali livarji v obdelavo ali montažo, da bi videli, kaj je nastalo iz njihovega dela. Enako so bili tudi konstrukterji stalno na tekočem z dogajanjem v delavnici.

Poleg delavcev, neposredno udeleženih v proizvodnji, so bili tudi drugi, od katerih je bilo odvisno dobro delo. To so bili naši nakupovalci lesa, šoferji, ki so morali z izrabljenimi tovornjaki dovažati les, kisik, plin, pa skladiščniki, delavci v menzi ter ne nazadnje osebje v obratni ambulanti. Vsak od njih je delal v razmerah, ki so zahtevale od posameznika več kakor samo izvrševanje nalog. Bilo je mnogo primerov, ko so bili s samoiniciativnimi akcijami rešeni problemi, pri katerih je moral človek sodelovati z zavestjo da to dela za sebe in ne kot delavec za plačilo.

V letih 1947 do 1950 so bili dokončani objekti sive livarne, čistilnice, modelne mizarne in obdelava-montaže. Delavci so sedaj delali na bolj oddaljenih delovnih mestih. Z začetkom dela montaže smo preselili tudi delavnico iz Škofje Loke, zato so se delavci vsak dan vozili z avtobusom na delo in nazaj domov. Kljub prostorski oddaljenosti posameznih delovnih mest pa je ostal v kolektivu duh medsebojne povezanosti in skupne odgovornosti za rezultate dela. To je bilo še toliko bolj očitno, ko so bile iz tovarne odposlane naše prve turbine ter so z risalnih desk konstrukterjev bili že v delavnici načrti naših turbin in žerjavov.

Istočasno z gradnjo tovarne smo gradili tudi naselje za naše delavce ter tako še bolj poudarili povezanost in skrb za človeka. V nasprotju z mnogimi drugimi tovarnami smo gradili objekte za delavnice, vse od uprave do konstrukcije, prodaje in finančne službe pa so bile dolga leta po raznih pomožnih prostorih, prvotno namenjenih delavnicam. Šele z razširitvijo delovnih mest z otvoritvijo jeklolivarne, novega skladišča in pločevinarne, smo zgradili tudi stavbo, v kateri je danes uprava, del prodaje in del projektive. Pravega upravnega posloppa pa še do danes nimamo.

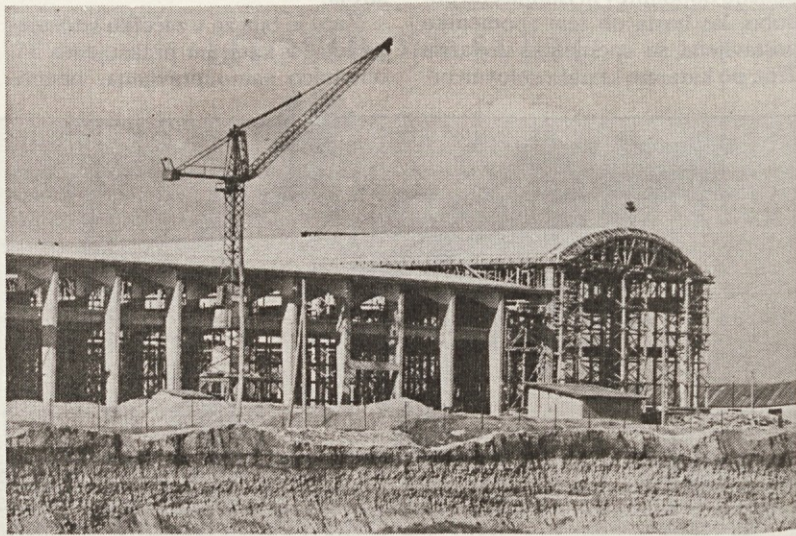
Kolektiv Litostroja je tako že od samega začetka rastel kot celota, ki ve, kaj ji je cilj in dela v interesu vseh. Zato tudi uvedba samoupravljanja ni prišla kot nekaj povsem nepričakovanega ali novega. Dejansko je bilo v kolektivu občuteno vse bolj kot nadaljnja potrditev že izbrane poti ter je izvoljen delavski svet bil sedaj obvezen še bolj konkretno izvajati upravo v imenu kolektiva. Z nadaljnjim razvojem tovarne, razširitvijo dejavnosti in izgradnjo novih proizvodnih obratov za vilicarje in preoblikovano opremo se je istočasno tudi izpolnjevalo in dograjevalo delo samouprave. Tako lahko danes govorimo o trinajstih temeljnih organizacijah in dveh delovnih skupnostih, od katerih ima vsaka svoj delavski svet. Centralni delavski svet Litostroja pa je še vedno ohranil način dela izpred 35 let: vsi delavci in moramo v dobro vseh nas in naše celotne družbe.

Pri opisu razvoja ni bila posebej omenjena naša IKP — Industrijska kovinarska šola, ki je danes vključena v zavode za usmerjeno izobraževanje. Skupaj s tovarno se je tudi šola dograjevala ter ves čas dajala mlade strokovnjake za večjo in boljšo proizvodnjo. Danes so na mnogih vodilnih delovnih mestih strokovnjaki, ki so izšli ravno iz naše šole, ne samo v Litostroju, temveč tudi drugod po Sloveniji. Posebno vlogo je šola odigrala pri vzgoji mladih v dobre strokovnjake in tudi v dobre samoupravljalce.

Po dolгих letih smo uspeli zgraditi novo obratno ambulanto, saj stara zaradi velikega števila delavcev pa tudi vsestranskega dela pri preventivi in kurativi že dolgo ni bila več primerna.

Danes je kolektiv Litostroja lahko ponosen, da nosi Titovo ime, da ima več najvišjih odlikovanj za svoje delo. Je torej samoupravno drevo, ki se je bogato razraslo z močnimi in lepo raščeni vejami. To drevo pa stoji tudi na dobrih in čvrstih koreninah, ki so pognale v samem začetku, ko je bilo posajeno in so se kasneje z rastjo samouprave samo še bolj okrepile in pomnožile.

Ivan Pavšelj

Skelet bodočega giganta

Za nami sta bili že dve desetletji samoupravnega odločanja

opredeljeni v naši ustavi, ni možno uresničiti v kratkem času, ker gre za procese in potrebo stalnega prilagajanja pogojem delovanja in razvitosti splošnih odnosov. Zato so prve oblike samoupravne organiziranosti v Titovih zavodih Litostroj po principih združenega dela pomenile začetno obliko uresničevanja ustavne pozicije samoupravljanja, bolj so zaživele oblike delovanja samoupravnih organov ter neposredne oblike odločanja na zborih delavcev, uveljavljati so se začeli delegatski odnosi tako v organih v DO kot tudi v občini in SIS, sprejeti so bili številni samoupravni akti, ki so ustrezno urejali odnose itd. Ekonomski odnosi med tozdi so bili v prvi fazi opredeljeni kot kupoprodajni odnosi, kar ni v pravem smislu izražalo novih družbenoekonomskih odnosov. V drugi fazi prilagajanja naše samoupravne organiziranosti doseženim novim razmeram in tudi določilom Zakona o združenem delu smo naše notranje ekonomske odnose opredelili kot odnose tozdvov v proizvodnji skupnih proizvodov in ustvarjanju ter delitvi skupnega prihodka. Večje število tozdvov in delovnih skupnosti daje možnost poglobljanja samoupravnega delovanja in odločanja delavcev, ustvarjanje skupnega prihodka pa povečuje skupni interes za poslovanje in skupne rezultate. Ob tem so se razširile številne oblike neposrednega odločanja v samoupravnih delovnih skupinah, utrjevali so se delegatski odnosi ipd. Vse to je spremljal močan razvoj Titovih zavodov Litostroj, njegova visoka modernizacija in povečanje proizvodnih zmogljivosti, izobraževanje kadrov, organizacijsko utrjevanje, dvig standarda, izboljšanje pogojev in varnosti dela delavcev itd. Vse to je najboljša potrditev pravilnosti naše poti samoupravljanja in rešitev, ki smo jih v Litostroju ubirali, ko so iskali oblike in načine za utrditev socialističnih samoupravnih odnosov. Značilno pri razvoju samoupravnih odnosov pri nas je dejstvo, da so se le-ti intenzivneje poglobljali in delovali v obdobjih, ko so se gospodarske in druge razmere zaostrovale. S tem se je potrjevalo dejstvo, da vrednost samoupravljanja ni v tem, da bi daja-

lo končne odgovore za vse razmere in za vse čase, temveč v tem, da omogoča demokratičen in človeški način iskanja rešitev, da v reševanje problemov in protislovij vključi ustvarjalne zmožnosti delovnih ljudi itd.

V razmerah gospodarskih zaostritvev, ki so prisotne v vsem svetu in ki so posebno prišle do izraza pred nekaj leti ter so se odrazile tudi v Litostroju, smo se ponovno odločili, da rešitve problemov in uspešen nadaljnji razvoj dosežemo z novo kvaliteto stopnje razvoja samoupravnih odnosov v Litostroju. Pri tem smo zadržali osnovne principe samoupravne organiziranosti, za urejanje družbenoekonomskih odnosov pri skupnih proizvodih in rezultatih pa smo predvideli še višjo stopnjo delegatskih odnosov, bolj poglobljeno samoupravno vodenje poslovne politike in preciznejše merjenje skupnih rezultatov ter njihovo delitev. Z drugimi besedami povedano: začeli smo uresničevati tudi tisti poglavitni smoter samoupravljanja, ki se kaže kot princip dobrega gospodarjenja skozi uveljavljanje team-

skega samoupravnega dela pri osnovnih poslovnih nalogah, ki so pogostoma še stvar individualnega tako imenovanega »strokovnega dela«. Delegatski poslovni organi po blagovnih skupinah naj bi poleg strokovnega dela zagotavljali tudi delegatsko odločanje o vseh specifičnih vidikih poslovne problematike posamezne blagovne skupine in na tej osnovi omogočili uveljavljanje pobud in ustvarjalnih strokovnih rešitev širokega kroga litostrojskih delavcev. To bo gotovo dalo osnove za uresničitev velikih načrtov nadaljnje razvoja Litostroja.

Z. Volfand

Delegatski sistem kot sestavni del samoupravljanja

Bogato in pestro družbenopolitično življenje v naši DO je pomemben dejavnik v razvoju kolektiva in se izraža v najrazličnejših oblikah in najrazličnejših ravneh. Prav to nenehno iskanje, prizadevanje in dokazovanje je dalo kolektivu sloves vzornosti in učinkovitosti. Resničnost te izjave dokazujejo številna pomembna priznanja, kar pa je samo nova obveza za prihodnje delovanje in potrditev dosedanje aktivnosti. Tako se je ob institucionaliziranju delegatskega sistema z ustavo v letu 1974 tudi Litostroj s svojo tradicionalno privrženostjo za pravice delavcev in delovnih ljudi priključil tem priporočilom in ustanovil delegatski sistem. Kar nekako tuje je bilo vse to na začetku. Bili smo nevajeni sistema, političnega jezika in drugačnih postopkov, gradiva smo dobivali kar cele gore, pisanega učeno in obširno. Vendar je trda in robata, enostavna, pa vendar prodorna delavska beseda kmalu dobila vsaj del pomena, ki ji pripada. Tako smo se znašli v situaciji, ko smo morali obvladovati svoj položaj v celoti, tudi zunaj neposrednega delovnega okolja. To je bila samo nova oblika organiziranosti delavskega razreda, vseh delovnih ljudi in občanov, s katero se izvaja oblast ter upravlja z vsemi družbenimi zadevami na temeljih samoupravljanja.

Danes smo se že nekako privadili. Nič več nam ni tuje in v praksi se je prvič pokazalo, da lahko presežemo ločenost med družbo in državo. Delegatski sistem kot univerzalno načelo odločanja je postal del našega vsakdanjega življenja in je vzpostavljen znotraj temeljnih samoupravnih organizacij in skupnosti v družbenopolitičnih skupnostih ter skupščinah samoupravnih interesnih skupnosti. Tako lahko svoje mnenje in poglede delavci tudi izrazimo in terjamo, da se jih upošteva, a kljub temu je ta glas »baze« prevečkrat šibak in neupoštevan. Razraščanje novega administrativnega aparata, ki naj bi pomagal uveljaviti voljo delavcev, je imelo tudi negativne posledice. Družbena režija v najrazličnejših službah je pogostokrat, zagovarjajoč svoja mnenja, poglede ter rešitve, izkoriščala delegate le za formalno potrditev. Moramo odkrito priznati, da je k temu velikokrat pripomogla pasivnost delegatov, nezanimanje, kar pa je bila logična posledica že vnaprej prirojene politike in rešitev, zavutih v nerazumljivo zapleteno gradivo, ki so ga posredovali strokovnjaki z obravnavanih področij. Vendar to ni razlog za malodušnost, temveč spodbuda za novo, odločno delovanje z namenom uveljaviti izvirne ideje in izkoristiti možnosti, ki so nastale z uvedbo delegatskega načina odločanja. Porok za to je tudi osrednja vloga združenega dela v skupščinah.

Tudi delavci Litostroja smo 1974. leta izvolili temeljne delegacije po tozdi in formirali konference delegacij tako za zbor združenega dela kot za samoupravne interesne skupnosti. Štiri konference imajo v zboru občinske skupščine štiri delegatska mesta in preko njih je zastopano 15 temeljnih delegacij naše DO. Lahko brez previsoke hvale povemo, da je ime Litostroja pogostokrat omenjano, da mnenje ter pogledi naših delegatov v veliki meri pomagajo pri oblikovanju politike, ki jo vodi občinska skupščina. To pa ne pomeni, da je vse idealno. Dolgoletna prizadevanja za sodelovanje s strokovnimi službami v DO in poslovnimi delavci le počasi prodirajo v vsakdanjo prakso. Individualna ak-

Volitve pred 35. leti

tivnost in pobuda je še vedno glavna gonilna sila. Šibka povezava s samoupravnimi organi in družbenopolitičnimi organizacijami otopi marsikatero dobro idejo in prizadevanje delegatov. Veliko več dela bo potrebno za preseganje teh slabosti, ker bomo le na ta način lahko trdili, da v celoti obvladamo družbene tokove, tako vsebinsko kot materialno. Resnica je tudi, da sklepčnost šepa, vendar je k temu veliko pripomogla mešana teritorialna proizvodna sestava konferenc, ki je v zadnjem sklicu k posameznim konferencam dodala majhna predstavništva in zastopstva različnih DO, ki nimajo sedeža v naši občini. Veliko slabosti s podobnimi vzroki zavira tudi uveljavitev posebnih in splošnih delegacij za skupščine samoupravnih skupnosti. V večjih tozdi imamo tako organizirane posebne delegacije, in to za socialno varstvo, kulturo, zdravstvo, izobraževanje, telesno kulturo, raziskovalno dejavnost ter stanovanjsko gospodarstvo. Nezadovoljivo lahko ocenimo tudi delo splošnih delegacij, ki zastopajo interese na vseh področjih, saj je zaradi organiziranosti in različnih specifičnosti uspešno delovanje v posameznih situacijah skoraj nemogoče. Na področju samoupravnih interesnih skupnosti predstavlja interese delavcev Litostroja preko 430 delegatov. Skupno z delegati zbora združenega dela pomeni to preko 500 delegatov, kar je ob odpravi najrazličnejših slabosti zadosten porok, da bodo interesi naše DO našli primerno mesto in pomen, ki jim pripada v ožji in širši družbenopolitični skupnosti.

V tem bežnem prikazu organiziranosti in področij, na katerih delujemo, nisem omenjal naših sodelavcev, ki so člani delegatskih skupin za delegiranje delegatov v republiško skupščino, skupščino mesta Ljubljane in skupščino SIS na teh nivojih in ki skozi svojo dejavnost ravno tako zastopajo interese Litostrojčanov. Njihova dejavnost je prav tako pomembna za našo DO, vendar jo na žalost ne znamo vedno izkoristiti v polni meri.

In kako naprej? To vprašanje je še posebno aktualno sedaj, ko se izteka

mandat delegatom tretjega sklica. Bogatih izkušenj, ki so se nabrale, nikakor ne gre zavreči, ampak izkoristiti v polni meri za odpravo slabosti tako v organizaciji kot vsebini dela delegacij. Nikakor ne smemo prezreti dejstva, da precejšen delež ustvarjenega dohodka namenjamo za skupne in splošne zadeve, od katerega je v veliki meri odvisna tudi kvaliteta življenja in družbeni standard nas vseh, in to ne samo kot delavcev v združenem delu, ampak tudi kot občanov v okoljih, kjer živimo. Suvereno obvladati ta del materialnih sredstev, ki jih odvajamo, pomeni resnično samoupravljanje v družbi. Doseči ta cilj je še toliko bolj pomembno spričo položaja, v katerem

smo. Še tako neznaten prispevek naporov, ki smo ga pripravljali storiti, pomeni korak naprej. Zato se ne bi smeli ustrašiti zapletenih gradiv, učenih razprav in debat, ampak vztrajno zahtevati enostavnost, poljudnost ter začeti dialog o problemih. Na marsikaterem področju je to uspelo in na to smo lahko ponosni. Zato morda ni prehuda zahteva, da si o vsem našem delu in o vseh težavah želimo spregovoriti malo večkrat kot sedaj, ko to rutinsko opravimo le ob letnih sindikalnih konferencah. Za funkcionarje ta sistem terja nenehno obravnavo, spreminjanje in dogovarjanje. Uporabljati ga moramo zmeraj, ker mu le na ta način lahko damo veljavo. Z odpravo predstavniškega sistema ter uvedbo delegatskega sistema odločanja se je razmerje med »bazo« in delegati tudi vsebinsko spremenilo. Z izvolitvijo se šele začenja aktivni odnos do okolja, v katerem delegat deluje, in potem traja ves čas mandata. Prav preko tega je določena tudi temeljna podlaga odgovornosti za delegatsko delovanje. Odgovornost v tem smislu je zelo širok in nedefiniran pojem, ki terja visoko moralno zavest delegatov, na kar bi še posebej morali paziti ob kandidiranju, to je vodenju kadrovske politike. Analiza sedanega stanja kaže na to, da je odgovornost za izražanje avtentičnih interesov okolja, v katerem delujemo, pri delegatih še vedno pojmovana kot nekaj nepomembnega, postranskega, čemur ne posvečamo dovolj pozornosti. Posledice tega se izražajo na primer v nesklepnosti, prevladujoči vlogi strokovnih služb, ker nimamo svojega mnenja, v sprejemanju pomembnih rešitev brez glasu delavcev in podobno.

Pozitivni rezultati na teh področjih bi morali biti podlaga za ocenjevanje dela ter ugotavljanje uspešnosti in odgovornosti delegatov kot posameznikov, obenem pa tudi delegacij. Tega pa je pri našem delu odločno premalo in zato kritičnega pogleda na delo ne prenesemo, kadrovske spremembe pa so samo posledica izrednih razmer, ki z uspešnim delovanjem nimajo nič skupnega.

(Nadaljevanje na 6. strani)

Slovesnost ob 30. obletnici samoupravljanja

»Litostrojčani ste trden in vztrajen kolektiv«

Nastanek in razvoj Litostroja je najtesneje povezan z imenoma dveh najznamenitejših jugoslovanskih kovinarjev — tovariša Tita in Franca Leskoška Luke, ki sta bila ves čas prisotna pri samem nastajanju naše delovne organizacije. Pozorno sta spremljala naš razvoj in nam na osnovi svojih dolgoletnih izkušenj ter znanja pomagala pri delu, nam kazala pot iz trenutnih težav, opozarjala na probleme, nas vzpodbujala ter z nasveti usmerjala razvoj v vseh teh letih, ko smo se iz majhne strojne tovarne razvili v pomembnega industrijskega giganta, priznanega tako v domovini kot v svetu.

Sama ideja o nastanku Litostroja se je porodila v glavi tovariša Luke že med vojno v Kočevskem Rogu, ko je razmišljal, kako bomo postavili na noge našo industrijo. V njegovi glavi in na papirju je ta ideja dobivala vse jasnejše oblike, ki so se pričeli uresničevati leta 1946, ko je z besedami: »Tu bomo postavili strojno tovarno!« označil mesto za temelje nove tovarne, ki so jo nato postavili v letu dni. Na otvoritev tovarne, ki je predstavljala prvi korak in eno izmed osnov za elektrifikacijo in nadaljnji razvoj naše industrije, je bil povabljen tudi tovariš Tito. Ob tem ga je tovariš Leskošek prosil, da se Litostroj imenuje po njem »Titovi zavodi«, s čemer je že tako pomemben dogodek dobil še veliko slovesnejši pečat. Nastalo je ime »Titovi zavodi Litostroj«, ki ga Litostrojčani še danes nosimo z največjim ponosom.

Oba revolucionarja sta se tudi pozneje, ko je bil Litostroj zgrajen in se je nepre-

stano razvijal in širil, pogosto zadrževala med nami. Prihajala sta ob večjih slovesnostih, kot gostitelja tujih državnikov in delegacij, tovariš Leskošek pa nas je pogosto obiskoval tudi ob manj pomembnih priložnostih, tako da so bili njegovi obiski pogosto skoraj neuradni. Prihajal je kot človek, kot pravi »oče Litostroja«, kot ga Litostrojčani radi imenujemo, ki ga zanimajo naši načrti, naše delo, naše skrbi in težave.

Z besedami je težko opisati, koliko sta nam pomenila in kako smo ponosni na obiske velikih mož, ki smo ju velikokrat sprejeli z velikim navdušenjem in veseljem. V spominu so nam ostali številni obiski tovariša Leskoška, predvsem pa tovariša Tita, ki je obremenjen z državnimi posli vseeno našel čas, da je osemkrat obiskal našo delovno organizacijo. Litostroj je ena redkih delovnih organizacij v naši domovini, ki se lahko pohvali s tako številnimi obiski tovariša Tita, v

čemer se odraža njegov odnos do naše delovne organizacije ter pomen in mesto, ki ga ima Litostroj v jugoslovanskem gospodarstvu.

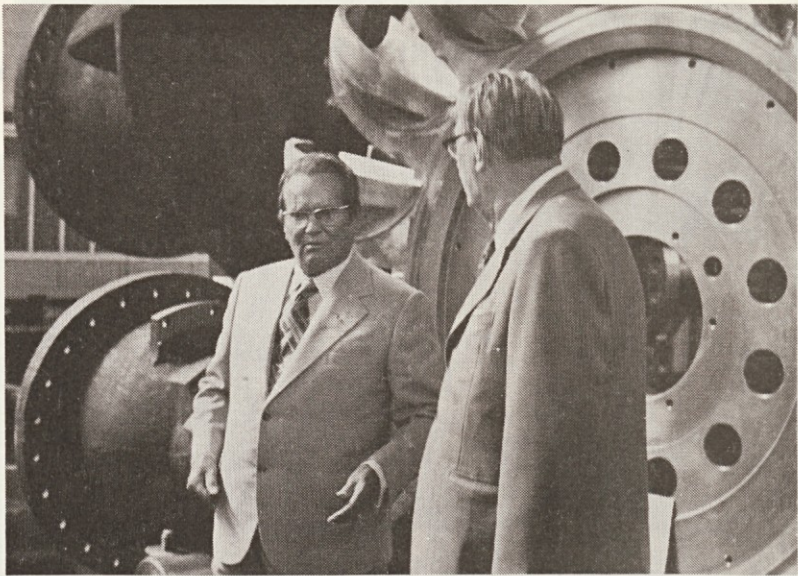
Njuna pozornost, zanimanje ter obiski so bili najboljše priznanje za delo in uspešnost delovne organizacije, ki je s svojimi izdelki v veliki meri sodelovala pri izgradnji ter obnovi gospodarstva po

»Litostrojčani ste trden, vztrajen kolektiv. Všeč mi je, da ne klonite pred gospodarskimi težavami, ki trenutno pestijo Jugoslavijo in druge države v svetu. Če je problem, ga je treba rešiti, ne pa čakati, kdaj ga bo kdo drug. Sami ga morate!«

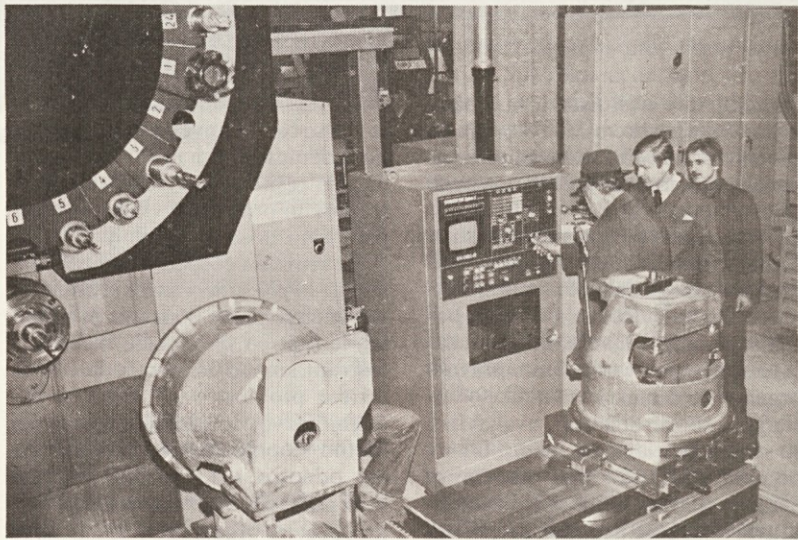
Franca LESKOŠEK-Luka — 29. november 1980

vojni in ki že dolga leta prispeva k širjenju slovesa jugoslovanskega gospodarstva v svetu. Vsak Titov in Lukov obisk sta pomenila priznanje našemu prizadevanju na gospodarskem področju kot tudi na področju uveljavljanja in razvijanja samoupravnega socializma v naši družbi, saj smo bili delavci Litostroja med prvimi v Jugoslaviji, ki smo s prevzemom tovarne v svoje roke stopili na pot samoupravljanja.

Njune spodbudne besede, zanimanje za razvoj naše delovne organizacije, pozorno spremljanje našega napredka in rasti ter njuno zadovoljstvo in veselje nad našimi uspehi so bile največje priznanje za naše delo ter spodbuda in vodilo za nadaljnje delo.

Tito in Luka, ko sta bila poslednjič skupaj pri nas

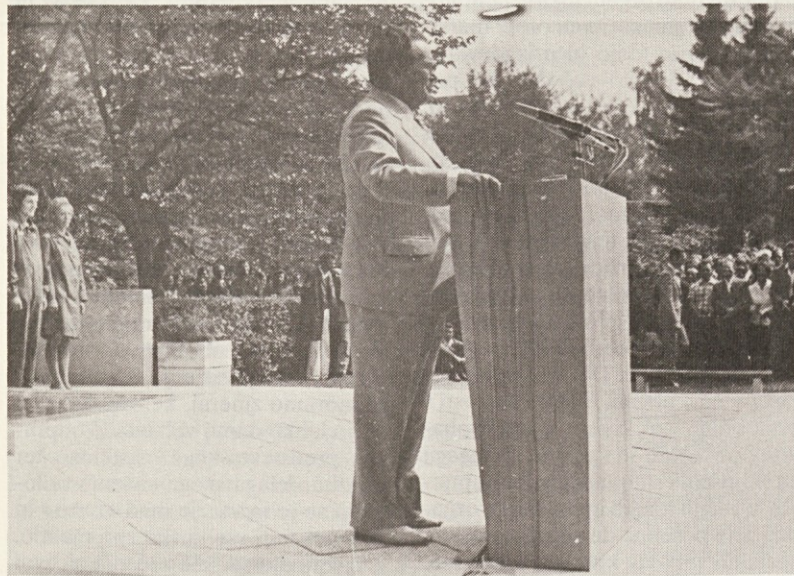

Franca Leskošek Luka: »Pokažite mi kako se vključi tale najnovejši stroj!«

»Zdaj pa se moram spomniti tudi časov, ko sem pred 63 leti delal v tovarni pri Tünni. To so bile pravzaprav barake, ne pa poslopja. Delal sem pri malih turbinah. Kot mlad mehanik sem strgal medeninate lopate turbin. Delovne razmere so bile zelo težavne: prostori so bili zelo zadušljivi in tesni, pa prah in slabe plače. Delali smo po dvanajst ur na dan.

Ko danes gledam to veliko podjetje, ki svoje izdelke prodaja skoraj po celem svetu, se ne morem prečuditi. Take izredne uspehe smo dosegli v socialistični Jugoslaviji.«

Josip Broz-Tito — 5. september 1975

Tito med nami ob 25. obletnici samoupravljanja

Delegatski sistem...

In kaj trenutno delamo? V jesenskem času bodo organizirane javne razprave o statutih občin ter mesta. Dosedanje izkušnje so porodile nove poglede, pomen in vlogo skupščin, zborov, komisij in drugih delovnih teles. Kako pomembno je poznati mehanizem, možnosti in našo vlogo v njem, je odveč poudarjati. Tvorno se vključiti v to razpravo pomeni tudi določiti položaj temeljnih delegacij, posebnih delegacij, splošnih delegacij in konferenc.

Izteka se srednjeročno plansko obdobje in do konca leta bo potrebno iz množice interesov ter planov posameznih subjektov prikrojiti realni načrt prihodnjih pet let. Želimo si lahko, da bi bil delež naših strokovnih služb tehtnejši kot v preteklosti in da načrtov strojegradske delegati ne bomo poslušali na skupščini, ampak da jih bomo mi sami zagovarjali.

Potrebno bo tudi oceniti delo skupščin in upravnih struktur, tudi nas delegatov. Ne bi smeli zamolčati stvari, ki nas težijo, od odgovorov na

redka delegatska vprašanja, do nepravilnih stvari, ki jih doživljamo kot občani zunaj delovne organizacije. Na splošno povedano: tudi problematiko, ki se poraja ob delu v delovni organizaciji, vse prevečkrat obravnavamo samo znotraj ograje. Načrti dela skupščin tako ostajajo osiromašeni za vsebinski del in je v ospredju normativna dejavnost.

Začele se bodo — oziroma že potekajo — aktivnosti ob volitvah. Tvorno se vključiti v te procese, je ne samo naša pravica, ampak tudi odgovorna dolžnost.

To je le nekaj področij. O vseh je nemogoče pisati, vendar jih zadosti nazorno predstavljajo zajetni dnevni redi, ki obravnavajo tudi naš položaj v družbi. Zato je pomembno, da smo tvorno vključeni povsod in da tako v praksi uresničimo osnovno bit delegatskega sistema, to je izvajanje oblasti in upravljanje z vsemi družbenimi zadevami na temeljih samoupravljanja.

B. VUGRINEC

Mladi sodelujemo

V Litostroju je zaposlenih okoli 4400 delavcev, od tega nas je skoraj tretjina mladih, se pravi mlajših od 27 let.

Mladi smo vključeni v mladinsko organizacijo. Ne zapiramo se v svoj ozki krog delovanja, ampak se povezujemo z mladinskimi organizacijami po vsej naši domovini.

Najbolje sodelujemo z mladimi iz delovnih organizacij, s katerimi Litostroj sodeluje tako na poslovnem kot na samoupravnem in družbenopolitičnem področju, tako z mladimi iz sozda REIK KOLUBARA iz Lazarevca in iz Brodogradilišta Split. Mladi iz splitskega Brodogradilišta so nam zaradi dobrega sodelovanja predlagali pobratenje med našo in njihovo mladino, kar smo z veseljem sprejeli in izdelali listo o pobratenuju. Pobratenje naj bi bilo 27. novembra na Glamočkem polju.

V zadnjem času smo razmišljali, da bi mladim iz REIK KOLUBARA, s katerimi prav tako aktivno in dalj časa sodelujemo, ponudili pobratenje med našo in njihovo mladino. To zamisel bi uresničili v naslednjem letu, če bodo mladi iz KOLUBARE sprejeli omenjeni predlog.

Litostrojška mladinska organizacija pa sodeluje še z vojniki iz vojašnice BORIS KIDRIČ iz Šentvida, z občinsko konferenco ZSM Ljubljana-Šiška, občasno pa še z mladinskimi organizacijami iz delovnih organizacij, ki so v sklopu sozda ZPS.

Posamezne osnovne organizacije ZSM iz litostrojških tozdov pa tudi same sodelujejo z drugimi, npr. OO ZSM TOZD NABA-VA sodeluje z mladimi iz AERO-CELULOZA iz Medvod.

Barbara KROŠELJ

Ob otvoritvi nove tovarne strojev za preoblikovalno opremo

35 let samoupravljanja

35 let razvoja sistema socialističnega samoupravljanja je relativno kratko obdobje. Posebej lahko rečemo, da je kratko, ko se še živo spominjamo, kakšni so bili naši začetki, prvi koraki.

Prvi koraki razvoja samoupravljanja so bili storjeni pri nas že pred sprejemom temeljnega zakona o upravljanju z državnimi gospodarskimi podjetji in gospodarskimi združenji po delovnih kolektivih v letu 1950 in tako rekoč sovpadajo z začetkom dela naše tovarne.

Vzorci ali šablone, kako se gradi samoupravljanje, nismo imeli, čeprav se je ideja po uvedbi delavskega samoupravljanja porodila hkrati z rojstvom delavskega gibanja. Tudi v praksi je delavski razred pokazal, da je delavec sposoben upravljati družbo, ko je proletarijat v Pariški komuni 1871. za 72 dni prevzel oblast v svoje roke. Mi smo naš delavski in samoupravni sistem gradili na lastnih izkušnjah in se ob tem srečali z različnimi preizkušnjami in težavami. Kako nam je uspelo razviti samoupravni sistem v Litostroju, izpričujejo razna visoka priznanja, ki smo jih prejeli, in, kar je še bolj pomembno, glavno merilo razvitosti samoupravljanja je dejanski samoupravni položaj našega delavca in razvitost delovne organizacije, ki je znana doma in v svetu. Položaj delovnega človeka je ugoden, kajti delavci v največji meri odločamo o svojem delu, o pogojih in rezultatih svojega dela. V tistih DO, kjer to ni zagotovljeno, se pojavljajo mnogi problemi: morala delavcev je nizka, medsebojni odnosi so slabi, slaba je storilnost, posledica tega je nizek dohodek, to pa vodi k izsiljenim sestankom in prekinitvam dela. Vsi smo priče, da smo s poštenim delom in samoupravljanjem sposobni te pojave preseči.

Razvoj samoupravljanja v naši DO ni bil prepuščen posameznikom oziroma ozkim skupinam, da ga razvijajo, ampak je dejansko odraz pri-

zadevanj vseh delavcev, da sami odločajo o vseh pogojih dela in gospodarjenja. Seveda pa so imeli delavci ves čas oporo v subjektivnih silah, še zlasti v Zvezi komunistov, kjer sta skrb za razvoj socialističnih samoupravnih odnosov ter vloga in položaj delavca pri odločanju bistvena v vseh obdobjih razvoja.

Ustava, Zakon o združenem delu in samoupravni splošni akti v TOZD in DS obravnavajo samoupravljanje kot celovit družbenoekonomski in družbenopolitični sistem. Priznati pa moramo, da temeljne opredelitve samoupravljanja ne predstavljajo dejanskega stanja, temveč le dajejo možnosti, ki jih morajo delavci sami uresničiti. Osnovni nosilci samoupravljanja so vsi delavci, pri čemer imajo poglavitno vlogo družbenopolitične organizacije.

Organizacije Zveze komunistov, Zveze sindikatov in ZSMS so v TZ Litostroju v vseh fazah razvoja naše delovne organizacije v skladu s svojim programom sodelovale tudi pri oblikovanju poslovne politike in dolgoročnega razvoja DO. S tem so se v vseh obdobjih uresničevali interesi delavcev. Tako so DPO ob sodelovanju strokovno usposobljenih kadrov pogumno izpolnjevali načrtani razvoj tovarne, ki je vedno temeljil na lastnem znanju in izrabi lastnih sposobnosti.

Po kongresih ZK, ZS in ZSMS so družbenopolitične organizacije Litostroja sprožile novo samoupravno

organiziranost proizvodnih enot. Samoupravljanje se je začelo poglobljati z decentralizacijo, izvoljeni obratni delavski sveti pa so dobivali vse večjo vlogo pri odločanju. Največ prizadevanj pa je bilo vloženih v idejnopolitično usposabljanje kadrov za vsa področja dela. Vpeljane so prve oblike nagrajevanja po delu na podlagi analitične ocene delovnih mest, kar je vplivalo na večjo moč delavcev in samoupravnih organov pri izpolnjevanju tekočih in perspektivnih nalog.

S sprejemom Ustave SFRJ in SRS leta 1974 in Zakona o združenem delu leta 1976 smo oblikovali temeljne organizacije kot novo obliko samoupravljanja v organizacijah združenega dela, vzporedno pa so potekale tudi spremembe v organiziranosti ZK, in ZSM. Od takratnih osem OO ZK, ZS, ZSM se jih je izoblikovalo petnajst, na nivoju DO pa je bila ustanovljena konferenca OO ZK, ZS in ZMS. Tako postanejo DPO pobudniki in predlagatelji vseh izhodišč za samoupravno organiziranost in urejanje družbenoekonomskim odnosov celotne delovne organizacije.

Danes DPO in samoupravni organi v Litostroju največji del svojih aktivnosti usmerjajo v reševanje naslednjih nalog in problemov:

Aktivno se vključujejo v pripravo in izdelavo gospodarskega plana za naslednje leto in za naslednje srednjeročno obdobje.

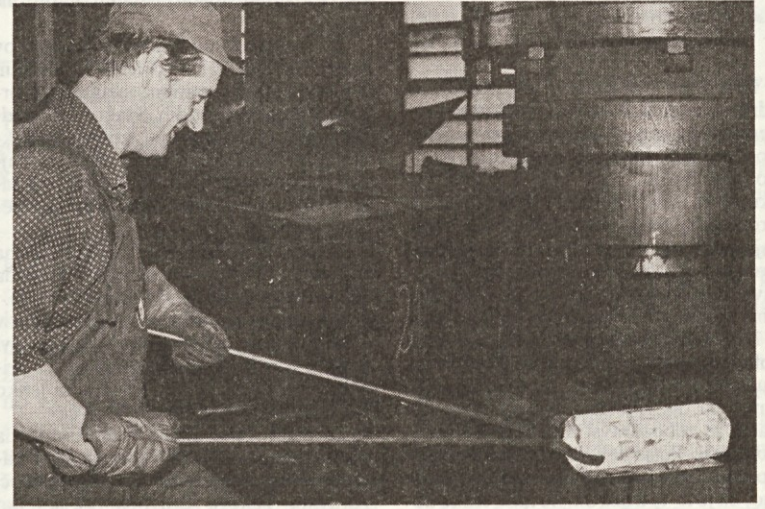
Sprotno in kritično obravnavajo rezultate gospodarjenja v delovni organizaciji. DPO vodijo aktivnosti pri pripravi na kongres ZS, ZK in ZMS. V tem trenutku poteka evidentiranje kandidatov v vse DPO in samoupravne organe.

Naj sklenem z oceno in prepričanjem, ki ga ima gotovo večina naših delavcev: da je naš dosedanji samoupravni in poslovni uspeh uspešen in

da smo v celoti izpolnjevali naloge, katere nam je zaupala družba. Zato so prepričani, da bo naš nadaljnji razvoj ravno tako uspešen, ker smo zato ustvarili pogoje za to.

DPO in SLO

Obrambne priprave v delovni organizaciji so potekale vzporedno z njeno ustanovitvijo v skladu s takratnimi predpisi s tega področja. Za varnost delovne organizacije je bila takrat ustanovljena enota za protile-

talsko zaščito, ki je bila sestavni del protiletalske zaščite mesta Ljubljane. Za notranjo in požarno varnost so že takrat skrbeli čuvaji in gasilci. Zaradi pomembnosti in velikosti DO je bila zelo kmalu ustanovljena služba za ljudsko obrambo kot strokovna pomoč posameznim organom in vodilnim delavcem. Vse aktivnosti so potekale v tesnem sodelovanju s pristojnimi upravnimi organi in posameznimi vojnimi poštami, kar se nadaljuje še danes.

Z nadaljnjim razvojem našega družbenega in ekonomskega sistema se je dograjevalo tudi to področje. Po razformiranju protiletalske zašči-

te so se organizirale enote civilne zaščite in z nastankom tozdov se je to področje preneslo tudi v njihovo pristojnost. Pomembna prelomnica je bila ustanovitev narodne zaščite in komitejev oz. odborov za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Danes so komiteji oz. odbori za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito v TOZD in DS ter na nivoju DO kot politično operativni organi nosilci obrambnih in varnostnih priprav in so za svoje delo odgovorni delavskim svetom.

Podružbljanje splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite je v DO potekalo v skladu z veljavnimi predpisi in v povezovanju s krajevno skupnostjo Litostroj in sosednjimi DO. Izobraževanje in usposabljanje delavcev za ravnanje z obrambnimi in varnostnimi pripravami je vedno potekalo kot sestavni del proizvodnega procesa, s ciljem, da tega znanja ne bo potrebno uporabiti ne v primeru elementarnih ali drugih hudih nesreč, še manj v primeru vojne ali drugih oblik agresije.

F. Zec
J. Klobučar
B. Krošelj

V 38 letih dela so naši tozdi in ds, pa tudi delovna organizacija kot celota, prejeli mnoga družbena priznanja ter priznanja številnih kupcev in partnerjev iz domovine in tujine. Prejeli so priznanja za plodno in uspešno sodelovanje, vrhunsko kvaliteto, lep zunanji videz, brezhrebno obratovanje ter funkcioniranje svojih izdelkov in uslug.

Med raznovrstnimi priznanji posebno mesto zavzemajo priznanja, s katerimi se nam je širša družba zahvalila in oddolžila za naša prizadevanja in dosežene uspehe na vseh področjih delovanja ter nas hkrati spodbudila in nas zavezala k zagnanemu in uspešnemu nadaljevanju v letu 1947 začete poti.

Priznanja so vzpodbuda za nadaljnje delo

Ob 30-letnici obstoja je novembra 1977 predsednik SFRJ Josip Broz Tito dodelil naši delovni organizaciji **RED DELA Z RDEČO ZASTAVO** za posebne zasluge in dosežene delovne uspehe, ki imajo velik pomen za gospodarski napredek celotne Jugoslavije.

V letu 1981 je naša delovna organizacija prejela kar tri pomembna priznanja.

Ob dnevu zmage, 9. maja 1981, nam je skupščina mesta Ljubljane za izredne uspehe na področju strojegradnje in za uspešno vključevanje v mednarodno delitev dela podelila **NAGRADO MESTA LJUBLJANE**.

Četrtega januarja istega leta je Gospodarska zbornica Slovenije podelila Litostroju **ČASTNO DIPLOMO** za uspešno gospodarjenje in razvijanje samoupravnih odnosov.

Ob dnevu občine Ljubljana-Šiška pa smo leta 1981 za izjemne dosežke pri razvoju strojegradnje, uspešno vključevanje v mednarodno menjavo in za stalno razvijanje samoupravnih družbenoekonomskih odnosov prejeli **SREBRNO PLAKETO** občine Ljubljana-Šiška.

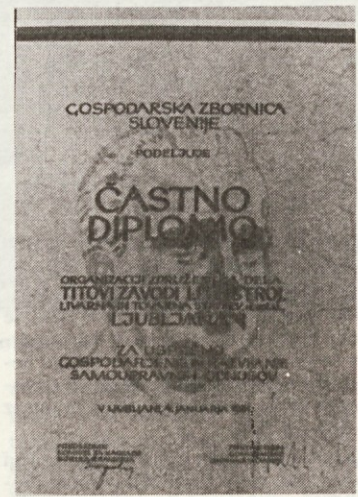
Ob lanskem dnevu republike smo prejeli **NAGRADO AVNOJ**, ki jo poseben odbor pri Skupščini SFRJ dodeljuje najuspešnejšim delovnim organizacijam in posameznikom za njihove dosežke, ki so pomembni za razvoj celotne Jugoslavije. Kot je bilo zapisano v utemeljitvi, smo to nagrado prejeli »...za večletne dobre rezultate gospodarjenja, za pomembne uspehe v industrijski proizvodnji na podlagi lastne ustvarjalnosti, za dosežke v proizvodnji, ki so

pomembni za razvoj celotne Jugoslavije in njene afirmacije v svetu...«

Letos pa smo ob prazniku občine Ljubljana-Šiška, 22. juniju, prejeli **ZLATO PLAKETO**. To najvišje občinsko priznanje je dobila naša delovna organizacija kot izredno pomembna in uspešna delovna organizacija v naši občini. V obrazložitvi tega priznanja je poudarjeno, da je Litostroj uspešno oral ledino ne le na področju samoupravljanja, temveč tudi na področju družbenoekonomskega in družbenopolitičnega razvoja ter da se je v sorazmerno kratkem času razvil v gospodarskega giganta,

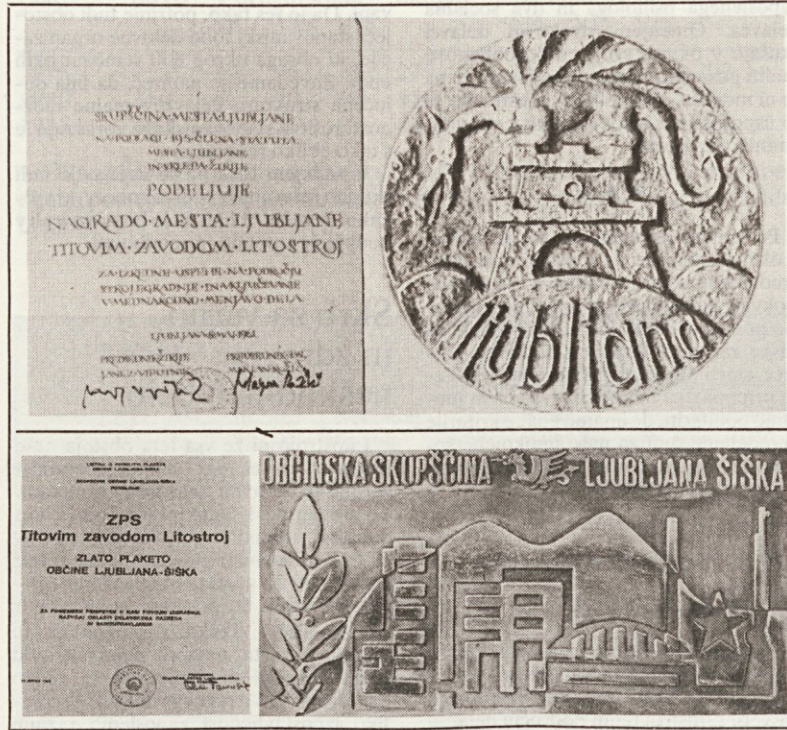
priznanega ne le v domovini, temveč tudi v tujini. Obrazložitev je zaključena z naslednjimi spodbudnimi besedami: »S svojim dosedanjim delom je Litostroj dokazal, da je vreden imena stratega naše revolucije ter samoupravne družbe tovariša Tita.«

Ta kratek pregled lahko zaključimo z že večkrat zapisano, a še vedno aktualno trditvijo. Vsa priznanja so potrdila uspešnosti našega dela in kot takšna obvezujejo vse delavce Litostroja, da tudi v bodoče vložimo vse svoje sile, sposobnosti in znanje za nadaljnji napredek in razvoj de-

lovne organizacije ter da s skupnimi napor in dosežki prispevamo k uveljavitvi socialističnega samoupravljanja in k vsestranskemu razvoju Jugoslavije.

t. š.

Skrb za delavca

Skrb za čimboljše delovne in življenjske pogoje delavcev je osnovno vodilo v celotnem razvoju Litostroja. Pri vseh novih investicijah uveljavljamo čimbolj sodobne tehnološke postopke, ki delavca razbremene težkega fizičnega dela in ki povzročajo čimmanj stranskih učinkov, ki negativno vplivajo na zdravstveno stanje delavca. Stare in dotrajane naprave nadomeščamo in obnavljamo, vse z namenom, da izboljšamo delovne razmere.

Skrb za zdravje

Posebna pozornost je posvečena zdravstvenemu varstvu, predvsem preventivni dejavnosti. Že od vsega začetka poslovanja je imel Litostroj svojo obratno ambulantno. Kot smo v Litostroju skrbeli za izboljšave na delovnih mestih v proizvodnji, tako smo se zavedali, da morajo zdravstveni delavci dobiti primerne prostore, v katerih bodo svoje delo za delavce lahko uspešno opravljali. Z združenimi sredstvi delovne organizacije, krediti banke in dohodkov delavcev v prostih sobotah smo leta 1978 dobili novo ambulantno, v kateri imamo ordinacijo medicine dela, dve splošni ordinaciji, dve ordinaciji za zobozdravstveno tehniko in laboratorij. Poskrbeli smo za medicinsko opremo v preventivni ordinaciji, saj želimo, da je le-ta z ozirom na naše težke delovne pogoje sposobna spremljati zdravje zaposlenih na najbolj hiter in zanesljiv način. Tako lahko v naši ambulanti opravljamo pretežno vse potrebne predhodne, periodične in specialne zdravstvene preglede.

Ne pozabljamo pa tudi na to, da le ustrezno poučen delavec lahko opravlja

ga staleža v primerjavi z drugimi sorodnimi delovnimi organizacijami znatno nižja.

Da bi k znižanju bolniških izostankov prispevali še več, smo pričeli v letošnjem letu izvajati preventivni medicinski organiziran aktivni oddih. S tako obliko oddiha želimo pri delavcu izboljšati funkcionalno sposobnost organizma, zmanjšati oz. ustavljati ali ozdraviti začetne lažje oblike bolezenskih stanj, okrepiti njegovo zdravje.

V letošnjem letu se je takega oddiha udeležilo 15 delavcev, in sicer 5 iz tozda PUM, 5 iz tozda PZO in 5 iz tozda OB.

Rezultati tega 10-dnevnega oddiha v Čateških Toplicah so bili zelo zadovoljivi in tako bo v bodoče potrebnih še več prizadevanj, da bi se takega oddiha lahko udeležilo čimvečje število delavcev.

Že vrsto let izvajamo tudi 10-dnevna preventivna zdraviliška zdravljenja v kateremkoli zdravilišču, ki ga priporoči zdravnik. Takega zdravljenja se je letno udeleževalo do 50 delavcev, katerih zdravstveno stanje je že prizadeto. Za to zdravljenje so morali delavci sami kriti del stroškov. Žal so se stroški takega zdravljenja v zadnjih dveh letih tako povečali, da se tega zdravljenja udeleži komaj 20 — 25 delavcev. Tudi socialna komisija je na predlog socialnega delavca o

Dobro organizirana služba počitniške dejavnosti in izletništva nudi vsako leto več kot trem tisočnim delavcem in članom njihovih družin prijetne in cenene počitnice v naših domovih ali v najetih sobah.

Litostroj ima sam dva počitniška doma in dvajset prikolic za letovanje naših delavcev.

Zaradi potrebe po večjih in sodobnejših zmogljivosti se prav v zadnjem času pripravlja rešitev tega problema. V planu je izgradnja doma v Fiesi za 135 oseb in doma na Soriški planini z istim številom ležišč.

Izredno je razvito sodelovanje z delavci iz ČSSR in Poljske. Prav tako imamo razvito izmenjavo z nekaterimi našimi delovnimi organizacijami.

V okviru tozda ZSE je organizirana celotna družbena prehrana naših delavcev. Restavracija ima glavno jedilnico s 400 sedeži, reprezentančni salon za 100 oseb in sodobno urejeno kuhinjo z zmogljivostjo preko 4000 obrokov dnevno.

Poleg centralne kuhinje, kjer se pripravljajo tudi vse malice za zaposlene, imamo še osem moderno urejenih delilnih mest po tozdih. V pripravi pa je še posodobitev jedilnic v tozdih OBDELAVA in MONTAŽA.

Današnja organizacija prehrane s posodobitvijo prostorov v delavski restavraciji in delilnih mest je velika pridobitev. Omogoča, da so naši delavci preskrbljeni z zajtrkom, malico, kosilom in večerjo.

Sodobno urejen reprezentančni salon pa omogoča solidno in dobro postrežbo tudi za najbolj zahtevne goste.

Litostroj ima danes tri samske domove s skupno 600 ležišči.

V zadnjem času posvečamo vso skrb udobnejšemu bivanju naših delavcev. Tako smo odstranili že dva provizorija za bivanje naših delavcev ter v zameno kupili dodatna nova ležišča v novozgrajenem Nastavitvenem centru Šiška.

Reševanje stanovanjskih vprašanj

Tudi reševanju stanovanjskih vprašanj delavcev posvečamo v delovni organizaciji ves čas veliko skrb in tudi ogromna finančna sredstva. Pri tem že ves čas presegamo družbeno obvezen odstotek odvajanja sredstev za stanovanjski sklad. V zadnjih letih pa tudi po zaključnem računu iz sklada skupne porabe za druge namene izdvajamo v ta namen še dodatna sredstva.

Oblike reševanja niso toge, saj se ves čas prilagajamo in jih spreminjamo, da bomo tako zagotovili delavcem čim realnejše možnosti za rešitev stanovanjskega vprašanja. Tako so oblike reševanja zelo različne:

- organizirana zadružna gradnja vrstnih hiš,
 - organizirana zadružna blokovna gradnja,
 - graditev stanovanjskega objekta, pri katerem smo nastopali kot investitor.
- Stanovanjska posojila, ki jih lahko koristijo delavci, so namenjena za:
- nakup stanovanjske hiše ali stanovanja,
 - graditev ali dograditev stanovanjske hiše ali stanovanja,
 - zadružno gradnjo družinske hiše ali stanovanja,
 - adaptacijo stanovanjske hiše ali stanovanja v zasebni lasti.

Redna in stalna oblika reševanja stanovanjskih vprašanj delavcev pomeni tudi dodelitev najemnine družbenih stanovanj. Da je res tako, potrjuje tudi obstoječi stanovanjski fond delovne organizacije, ki obsega okrog 800 stanovanjskih enot. Zavedamo se namreč, da ima določena struktura delavcev realne možnosti rešitve stanovanjskega vprašanja le s tako obliko reševanja.

V zadnjem času pa se uveljavlja tudi skupno reševanje z ozdi zakoncev, ki vsekakor pomeni obliko, ki jo bomo morali v bodoče še izpolniti in spodbujati.

Skrb za varno in zdravju neškodljivo delo

Litostrojčani že vsa leta obstoja naše tovarne posvečamo veliko pozornost varnim in zdravim delovnim razmeram. To je sicer naša samoupravna pravica in dolžnost, v veliki meri pa nas je v to prisilil naš proizvodni proces, ki na razne načine ogroža zdravje in telesno integriteto delavcev, še posebno neposrednih proizvajalcev. Težka strojegradnja in metalurgija sta namreč dejavnosti, ki kljub nenehni modernizaciji še vedno zahtevata veliko ročnega dela in s tem veliko izpostavljenost zaposlenih raznim

škodljivostim in nevarnostim. Ob takih delovnih razmerah se je v naši tovarni razvila tudi funkcija varstva pri delu, ki se je razvijala v skladu s potrebami proizvodnega procesa kot njegov sestavni del. Znotraj te funkcije smo v ospredje vedno postavljali delovnega človeka z vsemi njegovimi potrebami. Tako imamo danes v tovarni dobro razvito zdravstveno zaščito delavcev, ki se izvaja skozi preventivno in kurativno medicino. V ta namen smo zgradili lastno obratno ambulantno, ki za potrebe tovarne opravlja skoraj vse preventivne zdravstvene preglede (predhodne, obhodne in specialne zdravstvene preglede). Predhodne zdravstvene preglede opravljajo vsi delavci, ki se pri nas na novo zaposlijo in teh je vsako leto kar precej. Na obhodne zdravstvene preglede vsako leto napotimo več kot 1000 delavcev, ki opravljajo nevarna in zdravju škodljiva dela. Medicina dela v naši OA opravlja tudi specialne zdravstvene preglede pri delavcih, ki delajo v ropotu, na višini ali z viri IO-sevanj. K zdravstveni zaščiti moramo šteti tudi prvo pomoč, ki je organizirana v vseh proizvodnih obratih, in sanitarne ukrepe za vzdrževanje higiene delovnega okolja.

Veliko pozornost posvečamo tudi usposabljanju delavcev za varno opravljanje odrejenih del in nalog. V ta namen odgovorni vodje del vsakega novega ali premeščenega delavca določeno čas uvaajo v delo in ga pri tem seznanjajo z načini varovanja pred poškodbami in zdravstvenimi okvarami.

Delavci, ki opravljajo ali vodijo delo s povečano nevarnostjo za poškodbe ali zdravstvene okvare pa morajo svoje znanje periodično obnavljati in to znanje tudi preverjati. Seminarji, predavanja in druge oblike izobraževanja oz. usposabljanja so postali stalna oblika našega dela na tem področju.

Varstvo pri delu pa se seveda ne more končati pri zdravstveni zaščiti in izobraževanju oz. usposabljanju. Delavca pri delu vedno obkroža materialno okolje, ki ga predstavljajo delovne priprave in na-

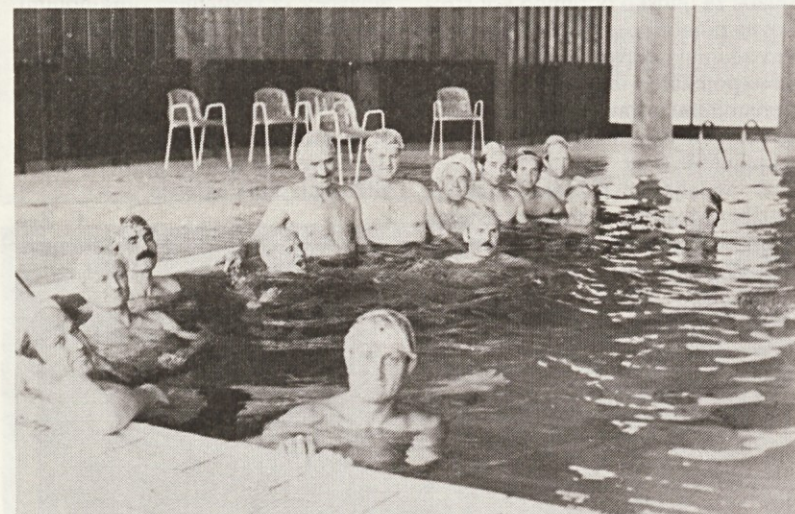
Tu imamo v mislih prijetne jedilnice, sodobne garderobe, nove sanitarije ipd. Nekaj jih že služi svojemu namenu, nekatere pa še adaptiramo oz. so predvidene za adaptacijo.

Številna dela in naloge v našem proizvodnem procesu so taka, da morajo zaposleni pri delu uporabljati sredstva in opremo za osebno varstvo pri delu. Za to vsako leto namenimo velika finančna sredstva. Poleg tega imajo delavci v toplih in prašnih obratih vsakodnevno na razpolago tople in hladne napitke, ki bolj ali manj uspešno zmanjšujejo škodljive vplive delovnega okolja na zdravje zaposlenih.

Kljub nenehni skrbi in angažiranosti delavcev, strokovnih služb, samoupravnih organov in DPO za napredek varstva pri delu se v naši tovarni vsako leto poškoduje več kot 10 % zaposlenih, nekaj med njimi težje oz. v taki meri, da postanejo delovni invalidi. K temu moramo prišteti še številne zdravstvene okvare, ki nastanejo kot posledica neugodnih delovnih razmer in puščajo na delavcihčasne ali trajne okvare zdravja.

Bogato kulturno življenje

Na področju kulture že vsa leta spodbujamo dejavnost naših sekcij pri konferenci OOS. Imamo pihalni orkester, mešani pevski zbor in foto-kino klub. V

Prvi udeleženci medicinsko programiranega aktivnega oddiha, ki je bil organiziran letos na Čatežu

svoje delo kvalitetno in varno. Zato se redno organizirajo uvajanja v delo delavcev še predvsem tistih, ki opravljajo nevarna in zdravju škodljiva dela. V ta namen se izvajajo tudi preverjanja znanja iz varstva pri delu.

Kljub temu, da v delovni organizaciji posvečamo veliko skrb zdravstveni preventivi in varnemu delu, pa imamo v delovni organizaciji zaposlenih 268 delavcev, ki jim je ustrezna institucija priznala status invalida. Ta številka bi bila še višja, če bi upoštevali tudi tiste, ki svoje invalidnosti nimajo ustrezno kategorizirane. Vsi invalidi so v glavnem zaposleni na delovnih mestih, ki ustrezajo njihovi preostali delovni zmoglosti in izobrazbi. Reševanje zaposlovanja invalidnih oseb je predvsem pereče v metalurških obratih in obratih pločevinarne in kovačije. Z ozirom na preostalo delovno zmoglost invalida bi se našlo ustrezno delo tudi v drugem tozdu, toda ostalih zahtev delavcev običajno ne izpolnjuje, kot na primer ustrezno znanje, osebnostne lastnosti ipd. V delovni organizaciji posvečamo tem problemom še posebno skrb in rešujemo zadeve individualno. Da bi delo na področju invalidske problematike lahko uspešneje obvladovali, bomo v okviru KOOS Litostroj ustanovili tudi aktiv invalidov, ki bo s svojim aktivnim delom lahko tudi prispeval k uspešnemu razreševanju marsikaterega problema.

Ne zanemarjamo tudi problematike alkoholizma, saj zadeve obravnavamo od primera do primera v sodelovanju z zdravstvenimi delavci, psihologom in socialnim delavcem. Problematike na tem področju ne smemo zanemariti in bo potrebna še naprej prizadevnost vseh že naštetih strokovnjakov v tesnem sodelovanju s tozdi.

Uspešno izvajanje zdravstvene preventivne nedvomno vpliva tudi na pogostost bolniških izostankov v delovni organizaciji, saj je odsotnost zaradi bolniške-

tem razmišljala in tako pripravljamo nov pravilnik o podeljevanju solidarnostnih pomoči, kjer bomo skušali upoštevati tudi gospodarska gibanja, ki vplivajo na življenjske pogoje delavcev. Pravilnik bomo obravnavali v septembru, zato pozivamo vse člane sindikata, da v razpravah sodelujejo v svojih sindikalnih skupinah in prispevajo svoj delež h kvaliteti tega pravilnika.

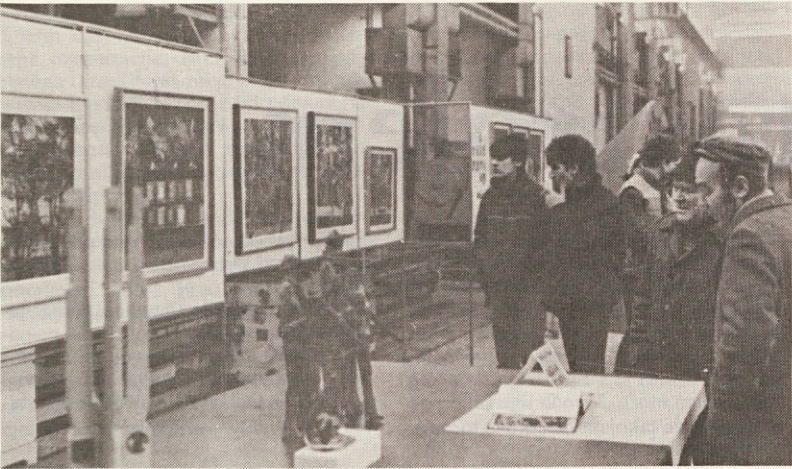
Kljub navedeni skrbi in temu, da so osebni dohodki v delovni organizaciji v povprečju visoki, pa se posamezni delavci ne morejo izogniti osebenim težavam v delovnem okolju in doma. Za reševanje teh težav imamo v delovni organizaciji zaposlenega psihologa in dva socialna delavca. Omenjeni strokovni delavci skušajo v okviru svojih usposobljenosti nuditi posameznikom pomoč sami, če pa to ni mogoče, jih napotijo na ustrezne za to usposobljene strokovnjake v specializiranih ustanovah.

• • •

Pri tem naj navedemo še to, da imamo v okviru komisije za socialna vprašanja predvidena denarna sredstva, s katerimi v okviru določil našega pravilnika skušamo pomagati vsem, ki so zašli v finančne stiske zaradi bolezni, elementarne nesreče, smrti v družini, nabave ortopedskega pripomočka in podobno. Pri tem moramo poudariti, da imamo enake kriterije opredeljene tudi za naše upokojene sodelavce in da skrb zane z njihovo upokojitvijo ne preneha.

Družbeni standard naših delavcev

Posebno organiziran tozd v naši DO za dejavnost družbenega standarda nam pove skoraj vse o tem, kakšno pozornost je posvetil Litostroj temu področju dela.

Kulturno življenje v Litostroju je iz leta v leto pestrejše in bogatejše, otvoritve novih objektov pa so dobra pobuda tudi za organiziranje likovnih razstav

deljena sredstva za to dejavnost. S tem bo omogočeno financiranje takšnih programov, ki bodo za delavce privlačni in bodo ohranjali zdravje in delovne sposobnosti. V ta namen je treba za delavce, ki opravljajo težja dela in naloge, spodbujati organiziranje medicinsko programiranega aktivnega oddiha in s tem ustvarjati pogoje za izboljšanje njihovega zdravja in ohranjanje sposobnosti za opravljanje delovnih dolžnosti. To so nekatera stališča in usmeritve zveze sindikatov.

V tej smeri potekajo tudi prizadevanja KOOS v delovni organizaciji Litostroj. Športno-rekreacijska dejavnost je organizirana v enajstih sekcijah in v planinskem društvu ter strelski družini, ki sta pravni osebi. Vsaka sekcija je na svojem rednem občnem zboru izvolila vodjo, namestnika ter blagajnika sekcije, čigar mandat traja dve leti in ga je možno podaljšati.

Planinci so dobro organizirani in dosledno izvajajo načrtani letni program.

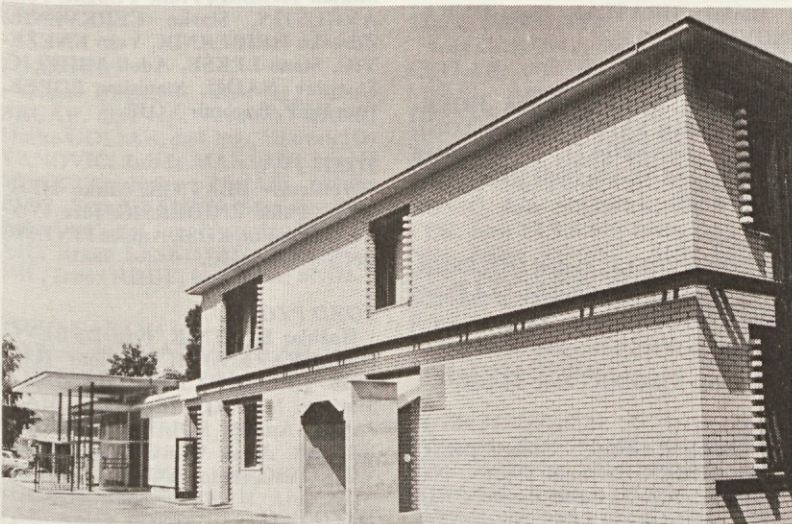

Ob množici aktivnih športnih sekcij je zelo delavna tudi kolesarska sekcija

Ne smemo pozabiti, da so prav oni pred leti dali pobudo za izgradnjo litostrojske koče na Soriški planini — takrat ta še ni bila znano smučarsko središče!

Smučarji so organizirani v okviru alpske in tekaške sekcije. Odkar se je pokazalo, da je Soriška planina prava snežna oaza, naša smučarska sekcija izvaja svoj program prav na Sorici. V času počitnic sekcija določi strokovne kadre za teke in alpsko smučanje iz svojih vrst, ki po veljavnem učnem načrtu organizirajo začetno in nadaljevalno šolo smučanja, kakor tudi tekmovanja v veleslalomu na koncu vsake izmene. Uspešno zastopajo barve Litostroja na občinskih tekmah, na maratonih in tekmovanjih ZPS.

Interes za športne igre z žogo je med delavci Litostroja izredno velik. Košarkarska, roketna, odbojcarska ter nogometna sekcija uspešno nastopajo v občinskih TRIM ligah, nogometaši celo s tremi ekipami. Poleg tega pa mora vsaka sekcija po sklepu komisije za šport in rekreacijo izvesti interno tekmovanje med tozdi za tekoče leto v obliki turnirja ali v

Obrat družbene prehrane je dobil nov prizidek, kar bo z ostalimi izboljšavami bistveno pripomoglo k boljšemu prehranjevanju delavcev med delovnim časom

interni TRIM ligi, podobno kot nogometna sekcija, v kateri sodeluje 14 ekip.

Šahisti dosegajo izjemne rezultate v sindikalni ligi Ljubljane. V svoje članstvo vključujejo tudi delavke Litostroja.

Balinarji in strelci so v nekoliko privilegiranem položaju, ker imajo lastne športne objekte, ostale športne dejavnosti tega žal nimajo. Relativno ogromno sredstev mora KOOS zagotoviti, da sekcije izvajajo potrjeni program v najetih objektih, tako da za dejavnost ostane malo sredstev. Edina rešitev in bodočnost razvoja športne rekreacije med delavci Litostroja je izgradnja lastnega športnega centra pri SSTS Franc Leskošek Luka. Ne smemo pozabiti, da so načrti za gradnjo telovadnice že v celoti izdelani, vendar ne vemo, kdaj jih bomo lahko uresničili.

Kolesarska in namiznoteniška sekcija dosegata zavidljive rezultate po kvaliteti, ponuditi pa je treba tudi take programe, ki bodo vključili večje število delavcev Litostroja.

Vzgoja in pridobivanje kadrov

Litostroj je že od svojega nastanka posvečal vso pozornost vzgoji in pridobivanju kadrov, ki jih je po vojni povsod zelo primanjkovalo. V ta namen je zgradil in opremil industrijsko šolo z učnimi delavnicami, kasneje pa še dom učencev. Poleg tega pa je v tistem času poiskal in zaposlil nekaj zelo iskanih kvalificiranih delavcev in tehnikov, ki so se že uveljavili v raznih strojnih obratih ožje regije in drugod v Sloveniji. Ti so zlasti v prvih letih nosili vse breme zahtevne proizvodnje in pomagali usposabljeni nove delavce.

Iz šole so kmalu prihajali razgledani in dobro usposobljeni mladi kvalificirani delavci — kovinarji, metalurgi in obratovalni elektriki. Po nekaj letih zaposlitve so postali hrbenica strokovnih kadrov v litostrojski proizvodnji, mnogi pa so se zaposlili tudi drugod. Z nadaljnjim izobraževanjem ob delu in pridobivanjem delovnih izkušenj so postali tudi visoko kvalificirani delavci, monterji, delovodje, inženirji, projektanti, direktorji. Šola ni le strokovno izobraževala, ampak tudi vzgajala mladino za življenje in samoupravljanje; tako so opravljali in še opravljajo ti kadri številne naloge v samoupravnih organih, delegacijah ter družbenopolitičnih organizacijah v Litostroju in drugod.

Litostrojska šola je doslej dala 3630 mladih kvalificiranih delavcev. Od teh je bilo dve tretjini litostrojskih štipendistov. Hkrati pa je šola delovala tudi kot izobraževalni center, saj so se tu izobraževali zaposleni delavci ob delu, bodisi v seminarjih in tečajih dopolnilnega izobraževanja ali v oddelkih poklicne šole in tehniške strojne šole za zaposlene. Tako je Litostroj skrbel tudi za dopolnilno izobraževanje svojih delavcev, ki so se seznanjali s tehnološkimi novostmi, skrbel je za stalno ohranjanje in razširjanje znanja iz varstva pri delu, za strokovni razvoj posameznikov, prav tako tudi za dopolnilno izobraževanje na splošnoizobraževalnem, kulturnem, samoupravnem, obrambnem in družbenopolitičnem področju. Vraščena v Litostroj je lahko šola oz. izobraževalni center ves čas uspešno opravljal svoje naloge.

Zahtevna in raznovrstna litostrojska proizvodnja ter delovanje tako velike delovne organizacije pa sta zahtevala skrb za vzgojo in pridobivanje kadrov tudi zunaj delovne organizacije. Tako je Litostroj pridobival iz ostalih šol kadre do leta 1962 s štipendiranjem, nato do leta 1969 s kreditiranjem, potem pa do leta 1977 s kreditiranjem in štipendiranjem. Za kadrovske štipendije smo leta 1975 porabili 6,805.255 din, leta 1980 12,858.764 din, leta 1985 pa 22,533.620 din.

Štipendirali smo:

Leto	SŠTS	V drugih šolah			Skupaj	Ob delu			Skupaj
		SR	VIŠ	VIS		SR	VIŠ	VIS	
1975	252	10	6	11	279	110	52	41	203
1980	350	50	20	39	459	120	70	45	235
1985	387	34	27	53	501	94	84	30	172

Ob uveljavitvi samoupravljanja v TOZD in DS smo s kadrovskimi štipendijami postopoma izboljševali kadrovske strukture delavcev, kar je razvidno iz tabele I.

Ob uveljavitvi samoupravljanja v TOZD in DS smo s kadrovskimi štipendijami postopoma izboljševali kadrovske strukture delavcev, kar je razvidno iz tabele I.

Litostroj je zelo zgodaj urejal izobraževanje in štipendijske odnose s samoupravnimi normativnimi akti, ki jih izvaja v praksi. Podrobneje ureja to področje Pravilnik o izobraževanju in štipendiranju. Pomembno je, da na osnovi samoupravnega sporazuma, sprejetega leta 1977, temeljne organizacije namensko združujejo sredstva za izobraževanje in izpopolnjevanje ob delu ter štipendiranje v višini 3,6 % sredstev od bruto osebnega dohodka, in sicer poleg rednih, obveznih prispevkov izobraževalnim skupnostim. Pred tem smo združevali za izobraževanje 2,5 % sredstev.

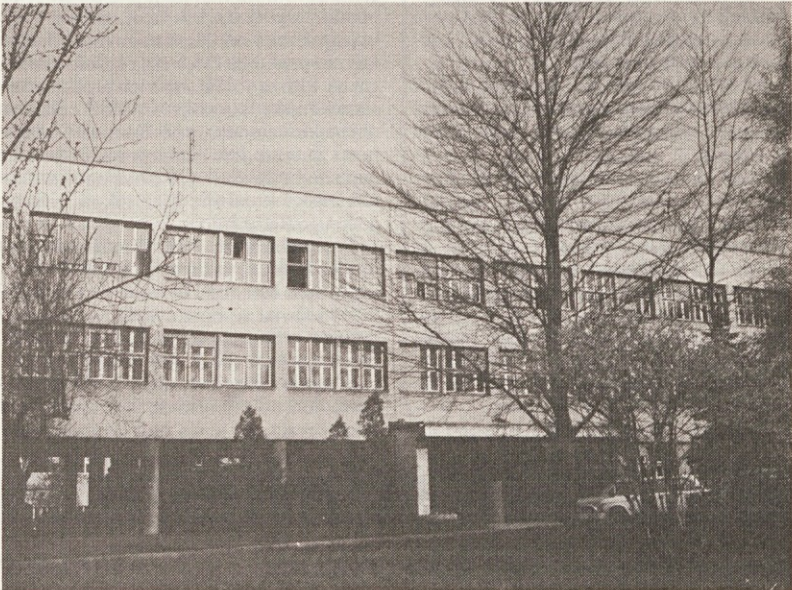
Kadrovske izobraževalne potrebe so pomembni del dolgoročnih in

ževanja, ki temelji na potrebah TOZD/DS. Politiko izobraževanja in štipendiranja izvaja Komisija za izobraževanje in štipendiranje pri delavskem svetu delovne organizacije.

Naši načrti za uresničevanje kadrovske izobraževalne potrebe

Tudi na kadrovske izobraževalnem področju ima Litostroj za bodočnost svoje razvojne načrte. Zavedajoč se, da so naložbe v znanje nujno potrebni sestavni del vlaganj v tehnološki razvoj in ne poraba, bo tovarna povečevala ta vlaganja. Načrtujemo izboljšanje sedanje kadrovske strukture zaposlenih delavcev in pridobivanje večjega števila novih, zlasti z znanjem za zahtevnejšo sodobno tehnologijo in razvoj. Tabela II prikazuje, kakšno izobraževalno strukturo delavcev načrtujemo do leta 2000.

Kot doslej, bo naša delovna organizacija vzgajala, pridobivala in dopolnilno izobraževala precejšen del delavcev v svoji šoli in njenem izobraževalnem centru. Za zahtevnejše naloge, ki jih pred nas postavljajo hiter razvoj sodobne tehnologije, tehnike in znanosti, razvoj litostrojske proizvodnje ter izvajanje programov

Šola, ki usposablja kadre za naše gospodarstvo

srednjeročnih načrtov ter letnih planov Litostroja. Vse oblike izobraževanja pred začetkom dela, ob delu, iz dela ter usposabljanje z delom neposredno v delovnem procesu so vsako leto vrednostno in vsebinsko zajete v finančnem planu izobra-

usmerjenega izobraževanja, pa mora imeti šola ustrezne pogoje. Nove, tehnološko sodobno opremljene litostrojske kapacitete (TVN, PPO, jeklolivarna), načrtovane posodobitve, vse zahtevnejši, najsodobnejši litostrojski proizvodi, zahtevajo vse več znanja in sodobnejšega izobraževanja, zahtevajo sodobno šolo. Sedanja klasična oprema šolskih delavnic je v veliki večini amortizirana in tehnološko zaostaja za sodobno, ki bi jo šola tudi v svoji funkciji kot spodbujevalka vključevanja tehnološkega napredka morala imeti. Manjkajo tudi specializirane učilnice in oprema za sodoben strokovno teoretični pouk. Šola nima telovadnice.

Kot ustanovitelj in največji porabnik Litostroj vlaga sredstva že sedaj

(Nadaljevanje na 13. strani)

TABELA I.

LETO	Skupaj	Brez šol	Nedokon. os. šola	Osnov. šola	Special. delavci	Srednja šola		Višja šola	Visoka šola	Magisterij, doktorat
						IV. stop.	V. stop. (tehnik)			
1975	3370	7	1322	488	/	1883	377	154	136	3
%	100	0,2	39,3	14,4	/	26,2	11,2	4,6	4,0	0,1
1980	3914	5	1286	711	68	1027	540	141	133	3
%	100	0,1	32,8	18,2	1,7	26,3	13,8	3,6	3,4	0,1
1985	4393	4	1153	862	96	1283	624	193	173	5
%	100	0,1	26,3	19,6	2,2	29,1	14,2	4,5	3,9	0,1

Besedo imajo jubilarntje

Leta, prepletena z Litostrojem

Tudi letos skupaj z Litostrojem praznujejo ljudje, ki so v naši delovni organizaciji preživel vrsto let. Njihovo življenje in delo je potekalo skupaj s tovarno, z njo živijo in se razvijajo. Prav je, da damo besedo vsaj nekaterim jubilarantom, brez dvoima pa s temi, slučajno izbranimi sogovorniki, soglaša veliko ostalih sodelavcev.

Antonija PLAZAR — 35-letnica (jubilarntka s polno delovno dobo v Litostroju)

Med jubilarnti petintridesetletniki je najbolj zanimivo to, da so to skoraj same ženske, razen jubilarnta iz tozda PUM. V času dopustov je bilo kar težko dobiti sogovornico med dokaj pičlo izbiro, prošnji za razgovor pa se je vendarle ljubeznivo odzvala Antonija Plaza iz PFSR. Moram reči, da smo tudi njo dobili tako rekoč »tik pred zdajci«, saj je precej dobre volje izjavila, da gre zadnjega avgusta v pokoj. Sama pravi, da se tega že veseli, saj se sem ter tja počuti že dokaj utrujeno. Čeprav bi ji človek vsaj po njenem videzu tega ne prisodil.

Srednjo ekonomsko šolo je končala 1950. leta, po tedanjem dekretu pa je dobila službo v Litostroju. To je bilo obdobje, ko so cele letnike pošiljali na delo v druge republike, zato je bila zelo vesela, da je kot Ljubljanačanka lahko ostala v Ljubljani. V prošnji za zaposlitev je navedla, da bi rada delala ali v Saturnusu ali v Litostroju, in želja se ji je izpolnila. Sicer pa je imela tako precej smole že pri maturi, saj jo je moralo 12 letnikov ekonomske šole ponavljati. Vzrok je bil v tem, da so nekateri njeni sošolci prej poznali maturitetna vprašanja, ki so jih izmaknili profesorjem, zato je bila prva matura razveljavljena, vsi pa so bili kaznovani z vedenjem štiri.

Litostroj je bil ob njenem prihodu še v izgradnji, kljub temu pa je bil na področju kovinske industrije že dobro znan doma in v tujini.

Vseh 35 let je Antonija delala v knjigovodstvu, v začetku v oddelku knjigovodstva Litostroj v izgradnji, potem pa v centralnem knjigovodstvu. Tu se je srečevala s številkami, z bilancami, s stalnimi spremembami predpisov, pravilnikov, kontinuirani plani — vedno in povsod pa so jih preganjali roki. Vendar Tončka — kot ji večina ljudi pravi — meni, da tudi suhoparne številke včasih dosti pomenijo, moraj jih le znati razumeti.

Seveda so bila vmes tudi krizna obdobja,

ki, ki pa jih je Litostroj vedno premagal in se razvijal v svoji osnovni dejavnosti — v strojegradnji.

V vseh 35 letih pa je precej opazna razlika v disciplini in v odnosu do dela, in Tončka meni, da je bila v prvih letih bolj ša, kot je danes. Z dobrimi tovariškimi odnosi in z veseljem do dela so premagali marsikatero težavo in nakopičeno delo opravili v predpisanih rokih. Bili so veseli, da so lahko delali in niso spraševali za plačilo.

Tudi Tončka je bila vsa ta leta družbenopolitično aktivna in je za svoje delo prejela leta 1977 red dela s srebrnim vencem, novembra lani pa je dobila srebrno plaketo sindikata Litostroj. Bila je tudi blagajničarka sindikata na ravni DO, članica centralnega DS, vodja splošne delegacije SIS za PFSR, več let predsednica stanovanjske komisije v PFSR, članica občinske samoupravne interesne skupnosti za ceste itd. Sama pravi, da je bila najtežavnejša funkcija predsednice stanovanjske komisije, kjer nikoli ni moglo ugoditi vsem.

Omenili smo že, da je Tončka tik pred upokojitvijo, še pred tem pa si želi, da bi svoje delo čim bolj in uspešneje opravila. Potem pa se bo z veseljem posvetila delu na vrtu, bolj se bo lahko posvetila domu, pa tudi več časa bo imela za različna ročna dela in branje. Tudi izletov upokojencev v Fieso se bo z veseljem udeleževala, saj je šla tudi do sedaj rada

na vse izlete. Še pred leti je rada potovala po tujini, zdaj pa gre za dopust na morje, pa tudi termalni vrelci se ji že pričejo.

Prav veselje je videti človeka, ki gre tako čil in krepak v pokoj, predvsem pa je spodbudno to, da se Tončka pokoja veseli. Gotovo ji ne bo dolgčas, pa tudi k nekdanjim sodelavcem bo najbrž še rada prišla pogledat. Mi pa ji iz srca želimo še veliko prijetnih in lepih dni, ki si jih je s svojim delom gotovo zaslužila.

Marija OMAHEN — 30-letnica

Simpatična in prijetna sogovornica Marija Omahen je v Litostroju že polnih 30 let in je sedaj vodja računovodstva. To je njena prva in edina služba in le enkrat je malce bolj resno pomislila, da bi odšla drugam. No, do tega ni prišlo, pa tudi zdaj, pet let pred upokojitvijo mnenja najbrž ne bo spremenila. Na začetku je mislila, da bo postala prodajalka, potem pa je skoraj po naključju prišla do sedanjega poklica. Sicer pa jo delo s številkami veseli in je imela že od nekdaj rada matematiko in knjigovodstvo. Čisto po pravici pa je povedala, da ji delovne »špiče«, kot je to ob bilancah, »pojedó« precej živce. To so celi dnevi preživetja v službi, delo si pogosto nese tudi domov, številke pa jo včasih preganjajo še v snu. Ob takšnih priložnostih se vedno mudi, največ zastojev pa povzročajo prav zastarelost in nezadostne zmogljivosti računalnika. Ob napredku, ki je vsekakor viden v razvoju Litostroja, bi si taka tovarna, kot je naša, že morala preskrbeti sodoben računalniški sistem.

Marija se še dobro spominja Litostroja, kakršen je bil ob njenem prihodu. Sicer pa je že kazal sedanjo podobo, večina novih stvari pa je nastala v zadnjem desetletju. Seveda se je močno povečalo tudi število zaposlenih, njej pa so najbližje velike razlike v številkah. Te so za tako izkušeno oko še kako opazne.

V Litostroj je prišla tako rekoč z železniške postaje. Ko je končala šolo, se je najprej odpravila na počitnice, nanese lo pa je tako, da se je vrnila ravno pravnj

čas in je morala takoj na zdravniški pregled pred začetkom delovne dobe. Tako je pustila kovčke kar v železniški garderobi, prišla v Litostroj in šele od tod domov. Tako se je nekako začelo njenih sedanjih trideset let dela v Litostroju. Kot pripravnica je v Litostroju spoznala tudi svojega moža. Menda ji je rekel, da jo je opazil že takoj na začetku in to zato,

»ker je imela tako krive noge in je hodila kot račka«. Verjetno mu ni prehudo zamerila...

Marija je rada v Litostroju, rada pa ima tudi svoje delo. V teh letih se je tudi navadila malce naporne poti iz Sostrega do tovarne, ki sicer ni tako dolga, časovno pa jo podaljšujejo dokaj slabe prometne zveze. Tako porabi na primer samo za prihod na delo eno uro. Slabe zveze pa odtehta zadovoljstvo, da se vrača v svojo hišo, ki sta jo z možem začela graditi po osmih letih bivanja v tesnem stranovanju na Gorazdovi ulici.

Do pokoja ji manjka še pet let, že sedaj pa je opaziti, da se ga veseli. Kako bi se tudi ne, saj v prostem času delo rada pleše, hodi v hribe, nabira borovnice, rada tudi bere, sploh pa ji bo ostalo več časa tudi za štiri vnuke. Z njimi sta jo razveselili dve hčerki, ki sta se že odselili od doma.

Omeniti moramo še, da je bila Marija Omahen vsa ta leta aktivna tudi na družbenopolitičnem področju kot delegat in predsednica raznih komisij. O samoupravljanju meni, da bi bilo veliko boljše, ko bi spoštovali sprejete dogovore, na žalost pa tudi ni vedno dovolj časa, da bi se temu delu lahko človek dovolj posvetil. Pravi samoupravljalec bi moral vse poznati in vse obvladati, da bi lahko spre-

jemat prave odločitve, vendar pa ne moremo biti vsi strokovnjaki na vseh področjih.

Čeprav je Marija Omahen polna nalezljivega humora in verjetno tudi po naravi optimist, pa je bila v svoji želji po novem in sodobnem računalniku zelo resna. Upajmo, da se ji bo vsaj kot 35-letni jubilarntki ta želja uresničila.

Anton BREZNIKAR — 25-letnik

Jubilant, ki sem ga našel med Litostrojčani, ki letos doživljajo četrto stoletja življenja in dela v Litostroju, je pričel svojo življenjsko pot v Šentrupertu pri Mokronogu. Tu se je pri zasebniku izučil za ključavničarja, s čemer je bil storjen prvi korak, ki ga je kasneje pripeljal v našo delovno organizacijo. Prvo zaposlitev si je poiskal v bližini rojstnega kraja v Mirni na Dolenjskem. Do leta 1960 je delal v obratu za nalivna peresa tovarne šivalnih strojev v Mirni kot finomehanik. Tu je poleg svojega osnovnega poklica opravljal tudi strgarska in druga dela, znanje, ki si ga je pri tem delu pridobil, pa je koristno uporabil tudi pri delu v Litostroju.

Če sem že spregovoril o prvem koraku, moram omeniti tudi drugega, ki ga je dokončno pripeljal v našo delovno organizacijo. S štiriindvajsetimi leti se je želel osamosvojit, zato se je odločil odseliti iz rojstnega kraja, kjer so bile rodbinske vezi pretesne. Prišel je v Ljubljano in takoj dobil delo v Litostroju. To je bila njegova druga in vse kaže tudi zadnja zaposlitev. Najprej je štiri leta delal na velikem karuzlu v obdelavi. Delo je bilo dvoizmen-sko, kar ga do takrat, ko si je na Vrhniki pričel zidati hišo, ni motilo. Takrat — leta 1964 — pa se je preselil na viličarsko proizvodnjo, kjer dela še sedaj. Opravlja dela in naloge monterja — skupinovodje pri montaži viličarjev. Tone meni, da naloga skupinovodje ni le razdeljevanje nalog podrejenim delavcem in njihovo nadzorovanje, temveč da mora tudi sam poprijeti za delo, kar se potem očitno pozna tako pri odnosih med delavci v skupini, kot tudi v odnosu delavcev do dela, ter tako pri delovni uspešnosti celotne skupine. Tone obvlada različna dela in je v vsakem trenutku pripravljen ne le pomagati z nasvetom, temveč se tudi oprigati strgarskih, cevarskih, varilskih ali pa monter-skih del. Pravi, da je na ta način tudi delo manj enolično in bolj zanimivo.

JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI

10-letniki

TOZD ZSE
Zagorka BILANDŽIJA, Terezija BLATNIK, Vidosava DAMJANOVIČ, Marija HAJŠEN, Slavka KOGEJ, Antonija STRNAD, Elizabeta VARGA, Slavka VIDIC, Nežka MAJIČ, Alojz VENGUST, Olga VIDIC.

TOZD SŠTS
Franc KORDIŠ, Jože URH.

DS SSP
Radovan POPOVIČ, dipl. iur., Silvester BERTONCELJ, ing., Marija DOŠEN, Anica IŽANEC, Jana KHALIL, dipl. iur., Darinka PERKO, Franc STERLE, Feliks GERM, Anton ORAZEM.

OA
Zvonka PETELIN.

TOZD IRRP
Slobodan BERNETIČ, dipl. ing., Branko ILERŠIČ, dipl. ing., Drago LAMPREHT, ing., Alojzija MEHME-DIČ, Jožica MIHELIČ, Anton ORAŽEM, Ivan PERNAT, Ciril PETERCA, Ljubo PETRONJEVIČ, Jasna SKOČIČ, Anton ŠPENDAL, Albin TRLEP, Mirjana LOŠIČ.

TOZD NABAVA
Tatjana ČASAR, Gojko JANDRIČ, Greta KODRIČ, Ibrahim MURIČ, Franc SLAK, Bratislav STOILJKOVIČ, Franc HOČEVAR.

TOZD PRODAJA
Darinka ANDROJNA, Smilja BUČAN-MARČETA, Jožica HOČEVAR, Jolanda JEREB, Vojislav PAJNIK, Jožica STRUNA, Milka IVANEC, Marija KOLAR, Marinka MAČEK.

TOZD PTS
Predrag STEVANOVIČ, Demetri VOZEL, Rajko ŽNIDAR, Jože POTOČAR, Janez PRISTOLIČ, Marjan PEKOLJ.

DS PFSR
Jugoslav KISELIČ, Mara MARKOVIČ, Kristina RAZPOTNIK, Sonja TREBŠE.

TOZD PUM
Jože AVGUŠTINČIČ, Mato BILANDŽIJA, Josip BIRO, Jože ČRČEK, Marjan GRDUN, Peter HUCMAN, Miroslav KLINC OV, Anton KOVNIK, Omer LELIČ, Tone OGRIN, Anton PEČJAK, Viktor POGAČNIK, Šaban PROŠIČ, Sima STAVANOVIČ, Radivoj STOJANOVIČ, Bogdan ŠTRAJS, Boris TUNJA, Ivan ZALETELJ, Anton ZORE, Henrik-Ingo DOLINAR, Novak JOVIČIČ, Jože MAYER.

TOZD OBDELAVA
Ivan BOLARIČ, Djuro DJURIČ, Vlado FERKO, Anton GAŠPERIČ, Srečko JORDAN, Darko JUSTIN, Ivan KORITNIK, Anton KRALJ, Franc KUZMA, Ljudevit LATIN, Peter MIHELČIČ, Fikret OMERAGIČ, Petar PAJIČ, Marija PEČJAK, Jože POJE, Tomaž PRIMC, Davorin RAHELIČ, Avdo ROŠIČ, Anton STARIČ, Marko ŠUTEJ, Drago TOMASOVIČ, Franc ZUPANČIČ, Anton ŽAGAR, Alojz ŽUŽEK, Jože BOLTE, Darko HRŌVAT, Maks Kladnik, Salih MEHIČ, Feliks NOVAK, Franc PINTAR, Alojz RAJH, Alojzij ROJC, Milenko STANKIČ, Dušan PULJIČ.

TOZD MONTAŽA
Ismet ALEŠEVIČ, Mirko BALAŽI-NEC, Franc BRUS, Albin DULMIN, Đuro DŽEPINA, Vojislav KOVAČEVIČ, Besim LULIČ, Slavka MEGLIČ, Branko MITROVIČ, Milena MOHORČIČ, Alojz NAHTIGAL, Igor

OZIMEK, Mihael STARMAN, Srečko ŠTIMAC, Martina TOMŠIČ, Ivan VRABAC, Mirko VUKOVIČ, Janko BELOPAVLOVIČ, Mehmed ČUFU-ROVIČ, Vincencij GREGORČIČ, Branko VELIKOVRH.

TOZD TVN
Jasimir MAHIČ, Jože NOVAK, Ciril SMOLIČ, Stojan STANKOV, Henrik ŽLAJPAH, Janez BURJEK, Alojzij ŠINKOVEC, Edvard VRŠNAK, Alojz MEŽAN.

TOZD PZO
Pero BELENZADA, Anton FURJAN, Božo KODRIČ, Zvonimir KRSTIČ, Nedeljko LOŠIČ, Milorad MARJANOVIČ, Pavao MILIČ, Jože PEKOLJ, Janez ŽMAVC, Anton HOČEVAR, Boris KRSTIČ, Stanimir MILENOVIČ.

TOZD PPO
Slavko BRESTOVAC, Nebojša DRAGAŠ, Marjan DROBEŽ, Anica GRIVEC, Mirko MUŠIČ, Franc NAHTIGAL, Gotard FERME, Peter PREZELJ.

TOZD IVET
Rajko CEGLAR, Ranko GOJKOVIČ, Asim HALILAGIČ, Drago KRNETIČ, Zvonko MIRI, Fajik OMANOVIČ, Ana PAVLI, Vladimir SIMIČ, Ladislav STRNAŠ, Branko ŠAVOR, Jože ŠKANDER, Djordje URUKALO, Roman VERGO, Anton VIDRIH, Andrej VIDMAR, Martin ZALETEL.

20-letniki

TOZD ZSE
Štefka KRAJNC, Jožefa KUTNAR, Marija MARKELJC, Marija OMEJC, Ivanka ŠKRBEČ.

TOZD SŠTS
Rajna JANKOVSKI, Marija POPOVIČ, Alojz JANEŽIČ.

DS SSP
Mato ANDRIJANIČ, Ferid BAŠANOVIČ, Magda KREFT, Josip PINTARIČ.

OA
Marjeta FERJAN, dr.

TOZD IRRP
Josip FILEŠ, oec., Marko GALE, Jože GAŠPERLIN, dipl. ing., Drago LESJAK, ing., Stjepan ŠPOLJARIČ, dipl. ing., Stjepan TOMIČ, dipl. ing., Karol TOVORNIK, Anton BRČAR, dipl. ing., Teodora FRANK, Matija JELENC, Milovan JOVANOVIČ, Matis PRESEČNIK, Stanislav TORKAR.

TOZD NABAVA
Darinka HRASTAR, Đuro ĐUKANOVIČ, iur.

TOZD PRODAJA
Marijana BOLTA, Anton HOČEVAR, Anton SADAR, Marija TONI, Jože ZUCCHIATI, Stanislava KRANJC-KUŠLAN, Nada ODEB, Marija PETEH.

TOZD PTS
Matija AVBELJ, Andrej DOLINAR, Franc ŠKUAŠEK, Martin TEGELJ, Franc TROJAR.

DS PFSR
Terezija VIDENIČ, Jože ŽELJKO.

TOZD PUM
Vladimir BAŠNEC, Vitomir BILIČ, Alojz BOBEN, Herman ČVAN, Nail HODŽIČ, Jože JAGER, Bogomir KOREN, Francišek KRAJNC, Nikolaj MALIČ, Ahmed PAŠANOVIČ, Stane PERHAJ, Marjan PIRC, Rafael BEVK, Zdenko BILANDŽIČ, Alojz BLATNIK, Alojz CAPUDER, Janez DROB-

NIČ, Jože JELENC, Andrej JERMAN, Henrik MAGOLIČ, Drago OZIMEK, Jože POTOČAR, Franc PUSTIŠEK, Jože ŠKERJANEC, Alojz VOVKO.

TOZD OBDELAVA
Jože BUH, Vinko ERŽEN, Peter FEDRAN, Ludvik KOLENC, Vladimir KRESAL, Lenard KUŽNIK, Anton MATEK, Pavel MRZLIKAR, Franc OVSEC, Nikola PONGRAC, Jože PUCELJ, Janez RIHAR, Marija STOJNIČ, Alojz VOVK, Jože ŽNIDARŠIČ, Jože GOLE, Anton GREGORIČ, Jože KAPLAN, Jože LUKUNIČ, Jože PAVLIČ, Stjepan TRATNJAK, Stanislav PUGELJ.

TOZD MONTAŽA
Hasan BUNIČ, Rafael GRACAR, Bogomir LEGAN, Marjan LESAR, ing., Marjan TREBŠE, Franc TUŠEK, Peter AVGUŠTIN, Slavko CERKVENIK, Zdravko HRIBERNIK, Veso KNEŽEVIČ, Stane LEKŠE, Adolf MIHELIČ, Stanislav NADU, Stanislav POPEK, Ivan REP, Bogomir VOJE.

TOZD TVN
Vencslav BLATNIK, Mirko HERMAN, Polde ŽNIDERSIČ, Jože IVANETIČ, Anton KOSI, Ankica PINTAR, Ifet SMAILAGIČ.

TOZD PZO
Božidar BLATNIK, Ivan DEBEVC, Ivan DRAŽENOVIČ, Velimir ILIČ, Božo KECMAN, Alojz MANDELJ, Marinko MARKOVIČ, Franjo MATJAŠIČ, Andrija SOLDAT, Jože URBANJA, Vaso VERGILAS, Stjepan VINKOVIČ, Anton VOVK.

TOZD PPO
Stanislav PODBOJ, Franc URBIČ, Štefan CANKAR, ing., Petar ČAVIČ, Vasilije PAVLOVIČ, Franc ŽMAVC, Ciril BRENIČ.

Tudi njega sem povprašal, če je v teh 25 letih kdaj razmišljal o zamenjavi delovne organizacije. Brez kakšnega posebnega razmišljanja mi je odgovoril negativno. Dodal je še, da je bil z delom pa tudi z odnosi med sodelavci ves čas zadovoljen, čeprav občasno sicer pride do manjših konfliktov kot povsod, a jih vedno hitro odpravijo.

»Z medsebojnim sodelovanjem in upoštevanjem ter spoštovanjem mnenja in dela vsakega posameznika bomo tudi v prihodnosti lahko prebrodili krize in težave, kot smo jih že dosedaj. Res je, da sem zadovoljen s svojim delom, vendar se zavedam tudi tega, da nikoli ni tako dobro, da ne bi moglo biti še boljše. In za tem boljšim moramo ves čas stremeti,« je dejal Tone Breznikar.

V naši delovni organizaciji ga najbolj moti odnos do inovativne dejavnosti delavcev. Mnogi pri svojem delu pogosto prihajajo do uporabnih in koristnih idej, s katerimi bi lahko bolje, enostavneje in ceneje proizvajali, vendar pa za te predloge ni pravega posluha in pomoči s strani tistih, ki o tem dokončno odločajo. Tako delavec — inovator kaj kmalu izgubi voljo in se na to področje ne spušča več, saj v glavnem pomeni le izgubo časa, živcev in veliko slabe volje. To se mu zdi resen problem, saj je s tem narejena velika družbena in moralna škoda, še posebej, če vemo, da se to ne dogaja le v naši delovni organizaciji, temveč da je to nasploh značilno za naše gospodarstvo.

Tone meni, da bi morali ceniti ne le delavčevo »pasivno« izvajanje naloženega dela, temveč tudi njegovo delovno angažiranost ter pobudo.

Za svoje vestno delo in prizadevanje je dobil Tone pred dvema letoma sindikalno priznanje za inovacijsko dejavnost, letos pa je ob prazniku občine Ljubljana-Siška prejel priznanje kluba samoupravljalcev.

Ob koncu pogovora sva se za hip zadržala še pri njegovem zasebnem življenju, prostem času in konjičkih. Pred leti, ko je bil še mlajši, je svoj prosti čas v precejšnji meri porabil za delo v delavnici, nekatere stvari je delal zase, delno pa je bil to tudi njegov dodatni zaslužek. Zdaj in v prihodnosti pa se posveča predvsem delu na vrtu oziroma njivi, ki leži blizu njegovega doma na Vrhnikih, kjer bo letos pričel čebelariti. Vse je že pripravljeno in kar težko pričakuje med, ki ga bodo pri nesli prvi roji.

Marko GALE — 20-letnik

Ko ga človek takole srečuje vsak dan, bi kar težko verjel, da je Marko Litostrojčan že celih dvajset let. Po poklicu je strojni tehnik, sicer pa je športnik od glave do pete in kot takega ga najširši krog Litostrojčanov najbolje pozna. Leta 1965 se je vpisal na našo šolo in se izšolal za strugarja. Ob delu pa je kasneje končal še srednjo tehnično šolo, nato pa se je vpisal na strojno fakulteto, kjer je zdaj absolvent prve stopnje.

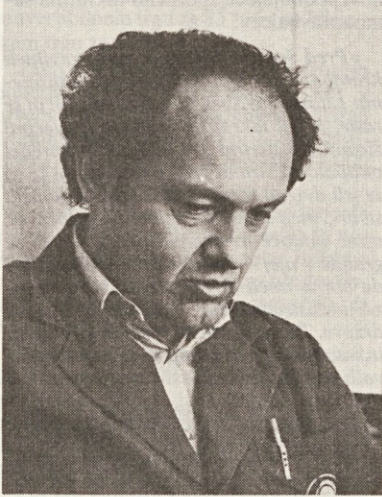
Dela na delovnem mestu konstruktorja I na področju žerjavogradnje v biroju IT — vitli. Začeli so tako rekoč iz nič, saj so prej videli le nekaj podobnih vitlov, potem pa so sami prišli do izvirnih tehničnih rešitev posameznih sklopov. Delo ga veseli, sploh pa ga to zanima, ker je to delo v takšnem obsegu novo in v fazi razvoja, kar zahteva še posebno zavzetost vseh. Do zdaj so izdelali že 30 vitlov in jih tudi ustrezno predstavili na zagrebškem velesejmu. Vitli zadovoljivo služijo svojemu namenu in se v praksi dobro obnesejo. S tem je led prebit, še posebej pohvalno pa je, da jim je uspelo narediti vitel brez izdelave prototipa. Za to delo je skupina tudi dobila pisno priznanje sindikata na področju inovativnosti.

Na področju razvoja tovarne v zadnjih dvajsetih letih je bilo veliko sprememb, hitreje pa bi se moral obnavljati strojni park. Marko je tudi delegat samoupravne skupine PN v SD IRRP, kjer skuša biti kar najbolj aktiven, da bi opravičil zupanje, ki mu ga je skupina izkazala z izvolitvijo. Predvsem pa daje poudarek dobremu in pravočasnemu informiranju.

Od reorganizacije v tozdu IRRP, ki se pripravlja, ne pričakuje kakšnih revolucionarnih novosti, želi pa si, da bi le-ta omogočila boljši pretok znanja kot do sedaj, pravočasno usposobitev novih kadrov za nadomestilo sodelavcem, ki odhajajo v pokoj, prostorsko enotnost posameznih birojev in tudi zagotovitev normalnih delovnih razmer.

Omenili smo že, da je Marko predan športnik in meni, da dobra organiziranost na tem področju tudi zadrži marsikaterga človeka na delovnem mestu, čeprav ga

nemara sicer mika, da bi odšel drugam. Stanoval je v bližini ŠD Ilirija, kjer je bilo dovolj priložnosti za izbiro različnih športnih zvrsti. Nekaj let je kot mladinec nogometne ekipe tekmoval za barve Ilirije, ko pa se je bolj posvetil šoli, je z igranjem prenehal in se s športom ukvarja le rekreativno. Veliko je zvrsti, ki jih je поблиže spoznal: nogomet, namizni tenis, kolesarstvo, smučanje, kajakaštvo, jadrnanje, motociklizem, tek, drsanje in dodatno izobraževanje za organizatorja rekreacije. V času odsotnosti predsednika kolesarske sekcije ga je eno leto nadomestil in uspel poživiti delo sekcije. Opravil je tudi izpit za inštruktorja kolesarjenja. Sedaj je že drugo leto vodja smučarske sekcije. Pravo zadovoljstvo je, pravi, delati z ljudmi, ki imajo smučanje radi in so

tudi vedno pripravljeni pomagati pri organizaciji.

Igra tudi namizni tenis in to enkrat ali dvakrat na teden po dve uri, kar zadošča le za ohranjanje forme, za kaj več pa ne. S kolegi tekmuje v III. ligi ljubljanske območne namizno teniške zveze. Tu je osvojil pokal kot najboljši izvajalec te lige. Stalno tekmuje v ekipi z Marjanom Klemnom, s katerim sta na prvenstvih Litostroja že osvojila srebrno medaljo, letos bronasti pokal, posamezno pa je Marko osvojil 3. mesto.

Kolesari v lepem vremenu, po dobrih cestah, vendar zadnji dve leti nekoliko manj.

Pet let je imel tudi kajak, s katerim je prevozil Savo od Črnuč do Litije, Krko od Soteske do Kostanjevice. Veliko lepega je doživel na vodi, vendar je potrebna določena mera poguma, ko se spustiš v brzico, ki je ne poznaš in še nimaš dovolj znanja.

Po kajaku se je ogrel za jadrnanje. Ima štirimetrsko jadrnico, ki mu popestri življenje na dopustu.

Včasih je veliko predrsal kot rekreati-

vec v hali Tivoli in na koseškem bajerju, ker pa nikoli ni znal voziti počasi, se je segret močno prehladil.

Zelo rad kaj naredi tudi doma v svoji delavnici, kar mu še dodatno krajša čas. V veliko zadovoljstvo mu je tovarna prikolica, ki jo je izdelal pred kratkim, in še veliko manjših izdelkov, ki mu koristno služijo. Človek bi takole hudomušno dejal, da Marko nima prostega časa, je pa res, da je njegovo življenje zelo bogato in do popolnosti izkoriščeno.

Nedeljko LOSIĆ — 10 letnik

Med najmlajšimi jubilanti — desetletniki smo to pot izbrali Nedeljko Losića, konstrukcijskega ključavničarja iz tozda PZO. Nedeljko je prišel v Ljubljano in v Litostroj, kjer je njegova prva zaposlitev, iz Vlasenic, ki ležijo med Zvornikom in Tuzlo. V Vlasnicah je končal šolo za strojne ključavničarje in se po končani šoli leta 1975 prijavil na tamkajšnji zavod za zaposlovanje. Naša delovna organizacija je v tistem času potrebovala večje število delavcev tovrstnega profila in jih je zato iskala po zavodih za zaposlovanje po vsej Jugoslaviji. V Vlasenice je prišla posebna litostrojska komisija in vsi primeri kandidati so morali opraviti poseben test. Med dvajsetimi testiranimi sta bila izbrana dva iskalca zaposlitve. Eden izmed teh dveh je ostal v Litostroju le kakšno leto, drugi — Nedeljko pa je pri nas že deset let in po razgovoru sodeč ne kaže, da ga namerava zapustiti.

V začetku je imel sicer manjše težave, saj se je bilo potrebno navaditi na novo okolje, jezik, na drugačne navade in način življenja. Živo se še spominja dneva, pravzaprav noči, ko se je opolnoči znašel pri glavnem vhodu v Litostroj. Naši vratarji so se, ko so zvedeli, zakaj in od kod je prišel, hitro znašli in mu omogočili, da je vsaj nekaj ur prespal in se odpočil v samskem domu. V našem samskem domu je potem preživel dobra tri leta — do leta 1979, ko je dobil enosobno stanovanje v Kosezah. V tem času je spoznal tudi svojo kasnejšo ženo, ki je ravno tako zaposlena v Litostroju in je prebivala v istem samskem domu. Stanovanje, ki sta ga dobila, jima je omogočilo pričetek skupnega življenja, pa tudi razmišljanje o potomcih je dobilo bolj realne okvire. Zdaj imata že dva otroka: sina, ki je letos končal prvi razred osnovne šole, in 5-mesečno hčerko, tako da jim je zdajšnje stanovanje že kar pretesno. Nedeljko pravi, da resno razmišlja o nakupu večjega stanovanja, da pa je izredno težko zbrati potreben denar, saj se stanovanja iz dneva v dan dražijo. Prav zaradi tega je bil že dvakrat na terenskem delu v Iraku. Skupaj je prebil v Iraku 15 mese-

cev — enkrat pol leta, drugič pa 9 mesecev. Dejal je, da je terensko delo sicer v redu, da pa kmalu postane monotono, saj se daljše obdobje sploh ne premakneš z gradbišča in je pravzaprav edino delo tisto, ki krajša čas.

Nasploh pa je s svojo odločitvijo izpred desetih let povsem zadovoljen. Zadovoljen je z delom v Litostroju, dobro se razume s svojimi sodelavci, s katerimi je hitro navezal stike in našel skupni jezik.

Svoj prosti čas preživi z družino, skupaj hodijo na krajše izlete v bližino Ljubljane, poleti pa se pogosto odpravijo na morje, k stricu v Crikvenico. Enkrat ali dvakrat letno se odpravijo na obisk v Nedeljkov rojstni kraj, k staršem in sestri, ki so ostali v Vlasenicah.

M. M. in T. Š.

Glasilo delavcev Titovih zavodov Litostroj izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 6000 izvodov. Izdaja ga Odbor za obveščanje pri Konferenci OO sindikata Titovih zavodov Litostroj, ki je hkrati izdajateljski svet — Uredniški odbor: predsednik dipl. iur. Anton Tomažič in člani: prof. Hrabroslav Premelč, Tone Erman, Franc Kostevc, Majo Pahor, Mirko Čepuran, Slobodan Nikolić, dipl. ing. Anton Bracar, Toni Skušek, Srečko Pirc in odgovorni urednik Karel Gornik, urednik Marjana Meglič, tehnični urednik Estera Lampič, novinar Tone Škrjanec, lektorica prof. Vesna Tomc. Telefon uredništva 558-341 (n. c.) interna 13-70, 13-71, 13-79. Tisk Tiskarna Ljubljana. Oproščeno prometnega davka po pristojnem sklepu 421-1/72.

JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI • JUBILANTI

TOZD IVET
Pavle BARLIČ, Janez CIRAR, Franc GORIČAR, Marjan MRVAR, Dragoljub PETROVIČ, Nikola BOŽDAR, Ivan BUKOVEC, Ivan GRAKEH, Franc GUTMAN, Ciril KLAVS, Maksimiljan ŠTRUKELJ, Martin ŽLOGAR.

25-letniki

TOZD ZSE
Ljudmila TAVČAR.

DS SSP
Avgust ŠMAJDEK, Zdravko Valentin ANŽIN, Vladimir BIŠOF, Mira GREGORČIČ-PRHAJ, Estera LAMPIČ, Jože PIRC, Franc ZORKO, Magda KREFT.

TOZD IRRP
Otmir BEDENK, dipl. ing., Anton BRČAR, dipl. ing., Teodora FRANK, Marko GOLJAR, dipl. ing., Milovan JOVANOVIČ, Jožefa MAKŠAN, Angela MLAKAR, Jožica PEČAR, Milena PIRC, Francka SMUK, Stanislav ZADRAVEC, dipl. ing., Vukoslav ŽIVKOVIČ, Brane LESKOVEC, Jože PRUDIČ, Janez RODE, ing., Franc SNOJ.

TOZD NABA
Nikolaj MODIC, Vida ŠOLAR, Marija TRNOVEC, Jože VALENTINČIČ.

TOZD PRODAJA
Franciška ALJAŽ, Breda ERŠTE, Alojz FABČIČ, Franc JAKLIČ, Vinko KOCJAN, Bogdana ZVER, Alojz NOVAK, Anton ZOBEC.

TOZD PTS
Vladimir PAVLOVIČ, ing., Franc STARMAN, Erna ZUPAN.

DS PFSR
Antonija STRES.

TOZD PUM
Alojz BLATNIK, Franc BLATNIK, Anton ČEH, Jože GLAVAN, Ivan GRIVEC, Alojz GRIVEC, Franc GRIVEC, Stanislav HOČEVAR, Štefan HROVAT, Jože KEBER, Ignac KIC, Franc MAJCEN, Mijo MATJAŠIČ, Jože PAVLIN, Alojz PEKOLJ, Matija PLANINŠEK, Alojz ROJC, Ignacij SADAR, Stanislav SEVER, Janez SVETIN, Jože ŠKERJANEC, Franc ŠKRABA, Alojzij ŠTUPAR, Janez UDOVČ, Viktor VIDRIH, Dragoljub VIŽINTIN, Jože ZAJEC, Vinko ZAJC, Tacijana Ana ŽEBAVEC, Alojz ŽNIDARŠIČ, Milenko BILANDŽIČ, Alojz BIVIC, Franc KONJAR, Josip MUNDŽAR, Ciril PETERCA, Franc PUSTIŠEK, Franc NOVAK.

TOZD OBDELAVA
Jože BARTOLJ, Stanko BEVC, Ivan ČEPLAK, dipl. ing., Ignac GIACOMELLI, Anton GRABNAR, Ignac HRIBAR, Jože JAMŠEK, Alojz JERŠIN, Alojz KANC, Anton KUŽNIK, Janez MIŠMAŠ, Danilo PETEH, Ludvik SINUR, Mihael SMOLIČ, Stjepan ŠAJNOVIČ, Jože VIDMAR, Đuro VINCEK, Jurij VULKAN, Janez ZAVODNIK, Milan ZGONC, Alojz ZUPANČIČ, Franc ŽEROVNIK, Anton HITI, Stanislav KAMIN, Stanislav MUCHER, Pavel NOVAK, Anton PIRNAT, Alojz SADAR, Branko SERŠEN, Jernej SITAR, Franc OMEJEC.

TOZD MONTAŽA
Marinka BOGDANIČ, Marija GLAVAC, Stanislav JESENOVEC, Mijo MESARIČ, Marjan MULEJ, Stanislav POPEK, Nevenka POPOVIČ, Janez POŽAR, Matija PUSTOSLEMŠEK, Miloš SUBAŠIČ, Stanislav ŠTIH, Milan VIDMAR, Bogomir VOJE, Veso KNEŽEVIČ, Stanislav FRELIH, Josip

JÄGER, Marjan KRIŽNAR, Stane LEKŠE, Jože PIVK, Janez STARMAN.

TOZD TVN
Anton BREZNIKAR, Ignac MRAMOR, Ilet SMAILAGIČ, Avgust MERC, Ankica PINTAR, Stane ŠTIFTAR.

TOZD PZO
Matevž GOLOB, Janez GRABNAR, Mileva ŠIMUNIČ, Anton VOVK, Marinko MARKOVIČ, Franjo MATJAŠIČ, Alojz BREZOVNIK.

TOZD PPO
Janez SOKLIČ, ing., Cirili BRENČIČ.

TOZD IVET
Jože HROVAT, Alojzij LEKAN, Jože OVČAK, Avgust ŠUŠTAR, Vida VIDMAR.

30-letniki

TOZD ZSE
Stane KOCJAN, Silvester ZAMAN.

DS SSP
Marjana PETRIC, Ružica PETROVIČ, Estera SAPRUNOVA, Leopold VELKAVRH, Janez SANSONI, Ivan KOS, Anton PEKOLJ, Alfred TOMAŽIČ, ing.

TOZD IRRP
Viktorija KRŽIN, Milan KOVAČIČ.

TOZD NABA
Stanko KOGOVŠEK, Stanislava KONJAR, Feliks KOVAČIČ, Rado PANTAR, Rozalija PETAN, Jožica ROŽEC, Marjan ZUPANČIČ, Darinka HRASTAR, Vladislav KROŠELJ.

TOZD PRODAJA
Mihael GROBIN, Viljem MAK, oec. Jože PEZDIRC, ing., Štefan ROJINA.

TOZD PTS
Janez ŠKOF, Ernest MERKLIN.

DS PFSR
Marija OMAHEN, Antonija STRES.

TOZD PUM
Jože BABIČ, ing., Leopold ČONČ, Mato FILEŠ, Franc GRBEC, Nikola HORVAT, Franc HROVAT, Stanko ISTENIČ, Jože KAČIČ, Franc KOSTEVC, Franc KRESAL, Ivan RADMAN, Franc RIHTAR, Julijana ŠMIGOC, Vinko UDOVIČ, Stjepan RATAJEC, Anton ŠAVOR.

TOZD OBDELAVA
Silvester KOLEŠA, Milan KOVAČIČ, Franc KRAJNIK, Anton LAZNIK, Leopold MARINIČ, Pavel NOVAK, Franc OBLAK, Jože PAVC, Milan TEKAVEC, Stanislav KAMIN, Jože KODRIČ, Franc MIKLAVČIČ, Marijan RAČIČ, Vinko ŽIBERT.

TOZD MONTAŽA
Amalija JERŠE, Stanislav JESENKO, Franc VIDRIH, Ladislav VRTARIČ, Stanislav ZUPAN, Jože PIVK.

TOZD TVN
Andrej ANŽIN, Slavko LOVŠE.

TOZD PZO
Jože MLAKAR, Ivan SABOL, Milan ŠIBELJA, Franc REPAR, Rudolf RESNIK, Anton ŠKRJANC, Ivan REPAR.

TOZD PPO
Dušan BEDENE, Alojz JUNTEZ, Aleksander PROSEN.

TOZD IVET
Alojz BOMBOC, Viktorija KORACIN, Djuro MUČIČ, Stanislav NA-

ROBE, Emil POLJANEC, Emerik ŠIMUNIČ, Barbara TKALČIČ, Anton VOVK, Anton ZUPANČIČ, dipl. ing., Anton ŠUŠTAR.

Posebna nagrada
za polno delovno dobo
v delovni organizaciji
TZ Litostroj

TOZD ZSE
Antonija KAJDIŽ, Tončka LOZAR, Ana ŠKRJANEC.

DS SSP
Jožica ŽAKELJ.

TOZD IRRP
Marija MERKLIN.

DS PFSR
Andrej BEZEK, Antonija PLAZAR.

TOZD PUM
Antonija MITROVIČ, Stanislav MESARKO.

Sprehod skozi čas

V vseh obdobjih našega 35-letnega razvoja samoupravljanja so imeli naši skupni samoupravni organi v skladu z razvojem samoupravljanja v Jugoslaviji različno vlogo pri odločanju. Če se omejimo le na vlogo naših osrednjih samoupravnih organov, to je delavskega sveta in upravnega odbora, ki obstajata vseh 35 let, lahko o delu teh organov iz zapisnikov razberemo marsikaj zanimivega.

Zarumeneli, sedaj že več kot 35 let stari zapiski prvega, še začasnega izvoljenega delavskega sveta Litostroja, nam potrjujejo dejstvo, da takrat ni šlo le za simboličen začetek samoupravljanja, pač pa za globoko razredno opredelitev delavskega razreda nastajajoče nove socialistične države, ki je preživela agonijo vojne in različne interesne pritiske velesil po njej.

Iz arhiva dokumentov je razvidno, da smo v Litostroju že 26. januarja 1950 med prvimi v Jugoslaviji, torej že pred sprejetjem zakona o upravljanju z državnimi gospodarskimi podjetji, izvolili 63-članski delavski svet.

Celotne priprave in volitve je ob pomoči partijske organizacije izvedla sindikalna organizacija. To potrjuje tudi zapisnik o izvolitvi prvega delavskega sveta 26. januarja 1950, ki je hkrati naš prvi samoupravni dokument. Iz njega lahko razberemo nekaj zgodovinskih dejstev,

Na dnevnem redu štiridesete seje upravnega odbora oktobra 1951 najdemo kritično obravnavo o izpolnjevanju rokov za izdelavo opreme za takratno

obdobje vitalnih objektov za razvoj in elektrifikacijo države. Takrat je Litostroj že izdeloval opremo za hidroelektrarne: Mavrovo, Medvode, Glava Zete, Jablanica, Jajce, Medjuvršje, Ovčar, Nanja, Moste, Mariborski otok, Vrla, Raška, Zvornik, Vuzenica, Zavrelje in še za več kot deset drugih manjših hidroelektrarn v Jugoslaviji.

Obravnava dokončnih rokov izdelave navedenih objektov je bila povezana z zahtevo Sveta za industrijo Jugoslavije, ki je zahteval, da Litostroj brezpogojno izpolnjuje svoje obveze, ki so bile sestavni del plana razvoja Jugoslavije. Tega se je močno zavedal tudi upravni odbor tovarne, ki je s svojimi sklepi opredelil operativne plane izpolnjevanja rokovnih obveznosti.

ki so se kot prvina začetkov samoupravljanja ohranila do današnjih dni:

- Delavci so s tem dejanjem prevzeli tovarno v upravljanje.
 - V širokem demokratičnem postopku, tako kot to storimo danes, so delavci, organizirani v sindikatu, izvolili svoje predstavnike v delavski svet tovarne.
 - Naloge delavskega sveta so bile v tem, da je poleg uprave podjetja skrbel za izpolnjevanje planskih nalog in reševal socialne in druge razmere delavcev.
 - Samoupravljanje je tako postalo pravica in dolžnost delavcev.
- Tako je tedanji 1600-članski kolektiv zaoral v ledino, kajti na razpolago so bila le skromna navodila in pa vsesplošno hotenje delavcev, da želijo upravljati tovarno.

Veselje do življenja v svobodni domovini ter zagnanost pri obnovi porušjenih domov in tovarn je bilo obogateno še s tem prvim dejanjem, to je s korakom v samoupravljanje.

O tem nam govori tudi zapisnik prve seje, prvega delavskega sveta, ki je bila 6. februarja 1950 ob 16. uri v Litostroju.

Razprava in sklep pod drugo točko dnevnega reda seje že ima naravo upravljanja tovarne, saj je na predlog direktorja sklenjeno, da je potrebno sistem brigad prilagoditi potrebam in planskim nalogam tovarne. Število in sestav brigad naj bi bila elastičnejša, vse v cilju boljšega izpolnjevanja planskih nalog.

Ta prvi delovni samoupravno sprejeti sklep ni potrebno posebej razčlenjevati; morda le to, da je bil dober in sprejet v pravem času, saj iz ostalih dokumentov razberemo, da je boljši brigadni sistem v tovarni pripomogel, da so bile proizvodnje in druge naloge uspešno izpolnjene.

Preselimo se v leto 1951. Jugoslavija je takrat začela izvajati naloge »druge petletke«. Elektrifikacija države je med prioritetskimi nalogami. To se v največji meri odraža tudi v Litostroju, ki je v slabih petih letih od pričetka obratovanja postal edini proizvajalec opreme za hidroelektrarne v Jugoslaviji. V letu 1951 sta že regularni delavski svet, predvsem pa upravni odbor, imela polne roke dela.

Za leto 1952 lahko kot zanimivost iz vzamemo dve značilnosti, s katerima sta se med drugim ukvarjala delavski svet in upravni odbor podjetja:

V sredini februarja 1952 je v nekaj dneh zapadlo toliko snega, da so bili novozgrajeni obrati Litostroja močno ogroženi. Več kot polovica tedaj zaposlene delovne sile je morala po sklepu samoupravnih organov odstranjevati sneg z ogroženih streh in urejevati prometne poti v tovarni in okoli nje. Kljub kritičnemu položaju se proizvodnja v obratih ni smela ustaviti. V naslednjih dneh se je stanje že močno izboljšalo in 24. februarja 1952 so vsi obrati Litostroja že normalno obratovali, razen Industrijske kovinarske šole (IKŠ), ki je morala prekiniti pouk zaradi pomanjkanja premoga.

Druga značilnost iz leta 1952 pa je iz meseca septembra, ko so delavci Litostroja praznovali 5. obletnico tovarne. Program proslave, ki jo je na 25. redni seji 25. avgusta 1952 sprejel upravni odbor, je preprost in zanimiv, naloge pa so konkretne, jasne in obvezujoče:

»Od 16. do 19. ure se vrši ogled Litostroja za vse svojce in znanke kolektiva. V ta namen bo tovariš Legat po oddelkih postavil 30 članov PAZ*-a, ki bodo pazili na red in disciplino obiskovalcev.

Ob 19. uri se prične uradni del proslave, ki jo bo otvoril tovariš Vipotnik, predsednik Delavskega sveta. Sodelovala bo mladinska godba, ki bo med 17. in 18. uro izvedla še promenadni koncert v tovarni.

Za očiščenje tovarne so zadolženi vsi šefi delavnic, poleg tega je treba tovarno tudi nekoliko okrasiti, za kar se bo pobrigal tovariš Ropotar.

Za ozvočenje sta zadolžena tovariš Tepina in Kovačič.

Komisija za organizacijo proslave je zadolžena, da izvrši še ostale priprave, to je, da organizira strežno osebo, postavi tovariše, ki bodo odgovorni za red na proslavi itd.

Pojasnilo: *PAZ — protiavijska zaščita

**AOR — administrativno operativno rokovodstvo

Da se lahko popoldanska izmena udeleži proslave, je Upravni odbor sklenil, da ista v soboto popoldne ne dela, pač pa mora ure nadoknaditi v dopoldanskem času ali pa v nedeljo.◀

Še posebno zanimiv je zadnji odstavek o nadomeščanju izgubljenih ur, saj nas kar sili k razmišljanju, da so se časi pa tudi mi močno spremenili. Očitno pa je, da so nekoč redni delovni čas bolj spoštovali in ga pridno nadomeščali, če se ni vse sešlo. Da bi po petih letih Litostroja lažje storili korak naprej, preberimo še tole ponosno in vzpodbujajoče sporočilo takratnih samoupravljalcev:

»Pred šestimi leti smo prvič zavihтели krampe, da bi izkopali temelje današnjemu Litostroju. Svet, na katerem stoji in še raste, je bil takrat prepreden z bodečimi žicami, s katerimi je Ljubljano prepredel okupator iz strahu pred partizani. In že so se jeli dvigati iz tal orjaški železobetonski stebri, med njimi pa vse bolj razločevati obris bodoče tovarne. Turbine naj bi se gradile v njej — tako je bilo sklenjeno — da bomo imeli dovolj električne energije za industrializacijo naše nove ljudske države. Ponos je rasel v nas in v ljudstvu in na stotine prostovoljcev se je pridruževalo graditeljem.◀

V aprilu leta 1953 so delavci Litostroja že tretjič zapored izvolili delavski svet tovarne in vse ostale samoupravne organe. Štafetno palico samoupravljanja prevzame nova generacija delavcev.

Pridobljene izkušnje v samoupravljanju so vedno bogatejše.

V poročilu predsednika upravnega odbora za leto 1952, ki je na novo izvoljenim članom predajal dolžnosti, najdemo pregled, v kakšnih okoliščinah in s čim so se takrat ukvarjali samoupravljalci.

Glede okoliščin, v katerih so delovali samoupravni organi, iz poročila razberemo:

»V tem obdobju je imel Upravni odbor skupno 57 rednih sej, na katerih je obravnaval vse probleme podjetja. Obdobje, v katerem je sedanji Upravni odbor izvrševal svojo funkcijo, je bilo izredno težko, in sicer iz dveh razlogov:

V celotnem gospodarstvu Jugoslavije je bil izvršen popoln preokret. Prešlo se je namreč iz strogo centralističnega ter ostro planskega sistema gospodarstva na popolno decentralizacijo ter likvidacijo planskega sistema, na sistem prostega tržnega gospodarstva na osnovi ponudbe in povpraševanja.

Z uveljavljanjem in uvajanjem novega gospodarskega sistema so organi Delavskega upravljanja v vedno večji meri prevzemali funkcije in naloge bivših ministrstev in raznih AOR** v odnosu na gospodarska podjetja ter na ta način postajali dejanski upravitelji zaupane jim obče ljudske imovine in gospodarske edinice.◀

Iz ocene učinkovitosti dela samoupravnih organov je zanimiva tudi ta ugotovitev:

»Po vprašanju prevzemanja upravljanja v svoje roke in utrjevanja delavskega upravljanja je prav tako stala pred Upravnim odborom odgovorna naloga, ki prav gotovo ni bila lahka, saj Vam je vsem še v spominu hajka in žolčna razprava okoli tega vprašanja, predvsem izven okvira našega podjetja, v časopisju itd. Tudi iz te razprave so se za Upravni odbor porajale razne naloge in problemi, ki smo jih rešili, in sicer: zaostritev borbe za odpravo notranjih napak, ki jih je prav gotovo bilo in ki jih je tudi danes še precej; iskanje novih oblik in načina dela pa tudi iskanje napak lastnega dela in samokritična presoja.◀

Ob koncu poročila upravnega odbora so zanimivi tudi zaključki kot napotek za delo novoizvoljenih samoupravnih organov:

1. Nadaljevanje borbe za osvajanje inozemskega tržišča;
2. dviganje storilnosti, zboljšanje kvalitete proizvodov in znižanje izmečkov;
3. storiti vse za vzgojo kadrov, nuditi pomoč Industrijski šoli in skrbeti predvsem za to, da bomo v vedno večji meri rekrutirali kader v naše podjetje na osnovi vzgoje v šoli;
4. širiti sodelovanje z inozemsko industrijo, organizirati medsebojne obiske ter omogočiti čim večjemu številu naših delavcev in uslužbencev, da vidijo tuja podjetja;
5. stremeti za tem, da se bo konstrukcija še nadalje širila, da bomo na ta način v stanju zadovoljevati željam naših kupcev;
6. boriti se za odstranitev pomanjklivosti v celotnem proizvodnem ciklusu od konstrukcije do montaže, predvsem pa zaostriiti borbo za izpolnjevanje rokov;
7. storiti vse za zaščito delavcev na slehernem delovnem mestu in s tem zmanjšati število nezgod, istočasno pa zaostriiti onose do vseh tistih, ki zaradi malomarnosti povzročajo nesreče;

Razmišljanje ob jubileju

Pred dnevi sva se srečala z urednikom pa pravi: »Poslavljaš se, pišeš pa nič. Reci katero vsaj ob jubileju!« Lepo povabilo, ni kaj — nekako tako, kot se mi je že večkrat motalo po glavi in sem nekajkrat tudi naravnost povedal. Dejal sem, da je treba več pisati o človeških straneh našega delavca — Litostrojcana, če mu hočemo list zares približati in priljubiti, ali pa mu ga vsaj napraviti zanimivega.

Obveščenost o delovnih nalogah, uspehih, perspektivah in odnosu do gospodarskega in političnega sveta je vsekakor tudi potrebna, toda zdi se mi, da bo razgovor o tej problematiki prej odbil kot pa ustvarjalno povezal družinske člane z delovo organizacijo, čeprav ta, denimo očetu in morda še materi, reže vsakdanji kruh.

Zakaj torej ne bi pisali v tem našem časopisu več o nas samih? O naših velikih in majhnih tegobah, o dopustniških prigodah, o človeških srečanjih v kolektivu, ki jih včasih pogrešamo. Ljudje nikoli ne bomo postali numerično krmiljeni stroji, ampak slej ko prej njihovi usmerjevalci s srcem, ki bije »za« in »proti«, kadar želi in hoče govoriti resnico. Pa razmišljam naprej: Kako redki so še aktivni prvoborci naše tovarne! Zakaj se oglašajo samo, kadar so kaj vprašani? Ali ne bi bila za vse zanimiva in vzpodbudna beseda — morda v posebnem koticu časopisa, kjer bi gostovali s svojimi mislimi, predlogi, kritičnimi pripombami in drugimi prispevki t. i. »starejši pionirji«, ta zaklad minulega dela, in spregovorili v preprostem, vsakomur razumljivem besedilu, kaj mislijo o tem in onem. Prepričan sem, da bi znali povedati marsikatero resnico, ki so jo spoznali na prehojeni poti, resnico, kateri bi s pridom mogli prisluhniti tudi mladi. To bi bila tista oblika povezovanja, ki zanesljivo dviguje raven dobrega medsebojnega sodelovanja in tako botruje lepšim skupnim uspehom.

Ko sem se pred leti ubadal z enakimi mislimi, sem se znašel v slepi ulici: Kako in kdo bo ubral vseh teh nekaj tisoč ljudi na skupni imenovalec, če dobro vemo, da je večino povezala z **DO** težnja za zagotovljeni **OD** (kakšen paradoks: samo obrnjeni črki!), nekaj se jih je vključilo le kot slučajni in začasni sopotniki, najmanj pa je med vsemi tistih, ki bi zares dali svoje ime, sposobnosti, razvoj in srce (tale pojem bo za uravnavanje službenih odnosov morda rahlo neprimeren, vsekakor pa spada kot osnovna misel v koncept tega razmišljanja).

Ta ali oni bo dejal, da to nezaupanje v nove sile nima vidnih tal, da je posledica črnogledih misli, ki so daleč od spontanega zagona mladih sil, usmerjenih v načrtnem šolstvu, vzgojenih in ljubezni do stroke in napredka v gospodarstvu sploh.

Verjemite, da v svojih razmišljanjih in dvomih nisem sam, ki se v »poslovilnem zaganjanju« dnevno srečujem z močno zanimivimi ljudmi, spočitimi, strokovno najbrž dobro podkovanimi, v delovni skupnosti ambicioznimi, v nastopu prepričljivimi sodelavci, ki prevzemajo veslo in krmilo v svoje roke, pri tem pa se sprašujem, če nismo morda naložili na njihova ramena pretežko breme — ali pa je naša sodba o prevzetih nalogah povsem drugačna od tiste, ki so si jo ustvarili oni . . .

Ta filozofija je raztegljiva kot žvečlni gumi in odnosi med mladimi in stari. Neizpodbitno pa drži, da se mora iz nje izmotati vsak sam: eden pri petindvajsetih, drugi pa pri dvainpetdesetih, ko že počasi začenja študirati Zakon o pokojninskem zavarovanju — vendar: to dozorevanje šele daje pravo legitiimacijo zrelosti človeku.

Žal mi je, prijatelji, sodelavci, če sem vam s svojim razmišljanjem zamenčil slavnostno razpoloženje, toda — obrnite se na urednika!

ETO

Se ti ne zdi, da bi moral po 35 letih že shoditi?

OBVESTILO

Obveščamo vse sodelavce, da ima Litostroj z novo telefonsko centralo štiri klicne številke in to:

556-021
558-341
559-141
554-241

Stara telefonska centrala je imela le številko 556-021, zato bodo nove številke pomenile hitrejšo zvezo zunanjih strank in delovne organizacije.

Prihodnjič nadaljevanje!
K. G.

DPO o rezultatih gospodarjenja

Seja družbenopolitičnih organizacij delovne organizacije, katere so se udeležili delegati konference OOS, člani akcijske konference ZK, sekretarji OO ZK tozdiv in delovnih skupnosti, predsedniki OO ZSMS in individualni poslovodni organi, je bila posvečena obravnavi rezultatov gospodarjenja v I. polletju. Kot vedno so delegati obravnavali poleg rezultatov gospodarjenja za prvo polletje 1985 tudi osnutek plana DO za leto 1986 in oceno možnosti poslovanja do konca letošnjega leta.

S sprejemom Samoupravnega sporazuma o skupnem prihodku je bil spremenjen potek in čas priprav plana, saj so že v aprilu letos pripravljali zasnove plana za prihodnje leto.

Ceotni prihodek delovne organizacije za leto 1986 je bil najprej planiran v višini 35,688 milijarde dinarjev. Po junijski podrobni obravnavi planskih zasnov so poslovni odbori blagovnih skupin celotni prihodek DO planirali v višini 31,029.458.000 din.

Pri pripravi plana nastajajo težave zaradi dvojne vrednosti ameriškega dolarja v primerjavi z dinarjem (v zvezi s planskimi zasnovami TOZD/DS je upoštevan srednji dnevni tečaj dolarja po 288 din, za potrebe TZ Litostroj v stikih z družbenopolitičnimi skupnostmi pa tečaj ZIS po 185,70 din).

Planirana finančna realizacija na domačem trgu znaša 15,5 milijarde din, na konvertibilnem trgu 8,1 milijarde din (28.235.490 ameriških dolarjev) in na klirinškem trgu 7,39 milijarde din (26.770.987 klirinških dolarjev).

Prilivi so planirani v višini 28 milijard din, in sicer 15 milijard na domačem trgu, 6 milijard na konvertibilnem (21,5 milijona ameriških dolarjev) in 6,5 milijard na klirinškem trgu (23,9 milijona klirinških dolarjev).

Odlivi so predvideni v višini nekaj več kot 14 milijard din.

Pripravljen je tudi plan kadrov v letu 1986, ki je narejen po podatkih tozdiv in ga bo potrebno še prediskutirati.

Pripravi pa bo še potrebno osnutek srednjeročnega plana delovne organizacije za razdobje 1986-1990.

V razpravi je Mirko Jančigaj opozoril, da je potrebno skupaj z osnovo gospodarskega plana za leto 1986 obravnavati tudi plan razporeditve delovnega časa v prihodnjem letu. Pripravljeni so trije osnutki. Prva dva upoštevata delovne sobote in predvidevata največ 4 proste dni skupaj ob praznikih. Tretji osnutek uvaja možnost odprave vseh delovnih sobot (razen ene solidarnostne delovne sobote), s tem da delovni čas v prvih štirih dnevih tedna traja 8,5 ure, v petek pa 8 ur in je na ta način izpolnjen letni fond delovnih ur. Najbrž je tretja varianta zaradi zaostrenega gospodarskega plana za prihodnje leto sprejemljivejša od ostalih dveh variant.

Do 30. septembra se morajo preučiti vse tri možnosti razporeditve delovnega časa, tako da bo skupaj s predlogom gospodarskega plana izdelan tudi predlog delovnih dni v letu 1986.

Vukosav Živković je postavil vprašanje pokritosti plana za leto 1986 z naročili.

Količinski plan je načrtovan v višini 22.775 ton, od tega je pokritih 11.957 ton, finančno pa je od načrtovanih 31 milijard din pokritih 18,8 milijarde din. Ti podatki se iz dneva v dan spreminjajo, ta-

ko da je odstotek nepokritosti plana vse manjši.

Henrik Bratkovič je pri obrazložitvi ocene izpolnjevanja gospodarskega plana do konca leta 1985 opozoril, da smo glede na polletne rezultate količinsko realizacijo presegli za 5,9% v primerjavi s prvim polletjem leta 1984. Tako smo do 30. 6. 1985 fakturirali skupno 8,9 milijarde dinarjev, od tega na konvertibilnem tržišču 2,1 milijarde dinarjev (8.666.241 ameriških dolarjev), na klirinškem trgu 1,9 milijarde dinarjev (8.798.444 klirinških dolarjev) in na domačem trgu 4,8 milijarde dinarjev.

V primerjavi s planom za prvo polletje 1984 smo v letošnjih šestih mesecih plan presegli na domačem trgu za 45%, na konvertibilnem trgu za 85% in na klirinškem trgu za 93%.

Tako ocenjujemo, da bomo v drugem polletju najmanj tako uspešni kot v prvem in bi do konca leta lahko realizirali 24 milijard din celotnega prihodka, količinska realizacija pa bi znašala 22.000 ton eksterne realizacije.

Tako bi načrtovani plan gospodarjenja za leto 1985 presegli za 70%. Na to povečanje vplivajo tečajne razlike, inflacija na domačem trgu in povečana produktivnost (produktivnost se je povečala za 3,6%, zaposlenost pa za 2,2%).

V razpravi je Mirko Jančigaj pojasnil, da je ocenjena realizacija v višini 22 milijard din ob koncu leta 1985 realna ob maksimalni angažiranosti vseh delavcev in predstavlja dobro osnovo za pripravo podatkov plana za leto 1986.

Ob teh naporih in realiziranem celotnem prihodku v višini 22 milijard din bi lahko dosegli 7,5 milijarde din dohodka.

Za prihodnje leto je najbolj pokrit konvertibilni in domači trg, nekoliko slabše pa klirinški trg (zaradi usklajevanja

ja blagovne liste za izvoz na klirinško področje še ni točnih podatkov). TOZD PPO se je sicer uvrstil na blagovno listo, vložiti pa bo morali še več razvojnega dela, da bomo zanimivi za trg SEV.

Povečati pa bo potrebno tudi kooperacijsko sodelovanje, tako da bi lahko čim večji odstotek uvoza pokrili s kooperacijami.

Mirko Jančigaj je pri obravnavi rezultatov gospodarjenja za I. polletje letošnjega leta najprej opozoril na spremembe, ki jih je uvedel nov zakon o celotnem prihodku. Tako se obresti na posojila za obratna sredstva in stroški plačilnega prometa sedaj uvrščajo med poslovne stroške. To pomeni, da se uvrščajo med porabljena sredstva in se ti stroški ne plačujejo več kot obveznosti iz dohodka. Te spremembe je potrebno upoštevati zaradi nekoliko počasnejše rasti dohodka v primerjavi z lanskim letom.

Celotni prihodek je bil v prvih šestih mesecih 8,83 milijarde dinarjev, kar je 52% celotnega plana in za 50% več kot v istem obdobju lani.

Porabljena sredstva znašajo 5,7 milijarde din, kar je 54% celotnega plana in 76% več kot v lanskem istem času.

Dohodek je 3,13 milijarde din, kar je 49% lanskega plana in 19% več kot v lanskem letu.

Ta rast pa ni v zadovoljivi višini, zato bo potrebno upoštevati, da le povečan obseg realizacije ob največji možni kontroli vseh vrst stroškov in stalnem vzdrževanju z lastnimi sredstvi podprte likvidnosti lahko primerno povečujejo dohodek. Obveznosti iz dohodka znašajo 840 milijonov din in so 37% letnega plana ter nekoliko manjše kot v preteklem letu.

Čisti dohodek smo dosegli v višini 2,29 milijarde din, kar je 55% plana in 35% več kot lani v enakem obdobju. Osebnih dohodkov so dosegli 1,08 milijarde din, to je 42% letnega plana — 26% več kot lani v istem obdobju. Povprečni OD za 6 mesecev je 46.000 din, za II. kvartal pa 52.000 din.

Zelo pa so narasle zaloge nedovršene proizvodnje (od 3,3 milijarde din 1. 1. 1985 na 7,46 milijarde din 30. 6. 1985).

Vsi skladi, razen sklada za razširitev materialne osnove dela, so bili formirani v predvideni višini. Sklad za razširitev materialne osnove dela je bil formiran v višini 798 milijonov din, kar je 12% več kot letoletni plan in za 47% več kot lansko leto v istem obdobju.

Dosežene rezultate v prvem polletju lahko ocenjujemo za zadovoljive.

Zato je bil tudi izoblikovan predlog, da se glede na dosežene rezultate poveča vrednost točke za 15,5% (od 161 din na 18,6 din) od 1. 7. 1985 dalje.

Ob izpolnjenem planu za III. četrtletje v višini 5,3 milijarde din pa je možna ponovna korektura vrednosti točke za 15% s 1. 10. 1985.

Na podlagi uvodnih poročil in razprave so bili sprejeti naslednji sklepi in stališča:

a) Družbenopolitične organizacije DO so obravnavale osnutek plana gospodarjenja DO za leto 1986 in ga potrdile, ter predlagajo, da ga na sejah delavskih svetov TOZD in DS in na zborih delavcev obravnavajo in potrdijo. Ob osnutku plana naj poteka tudi obravnava osnutka razporeditve delovnega časa, tako da bi bil do 30. 9. 1985 poleg izdelanega predloga plana DO za leto 1986 izdelan tudi predlog delovnih dni v prihodnjem letu.

b) Družbenopolitične organizacije DO so bile seznanjene z možnostjo izpolnjevanja plana do konca leta 1985 in pozivajo vse delavce, da vložijo največje možne napore za doseg zastavljenega plana.

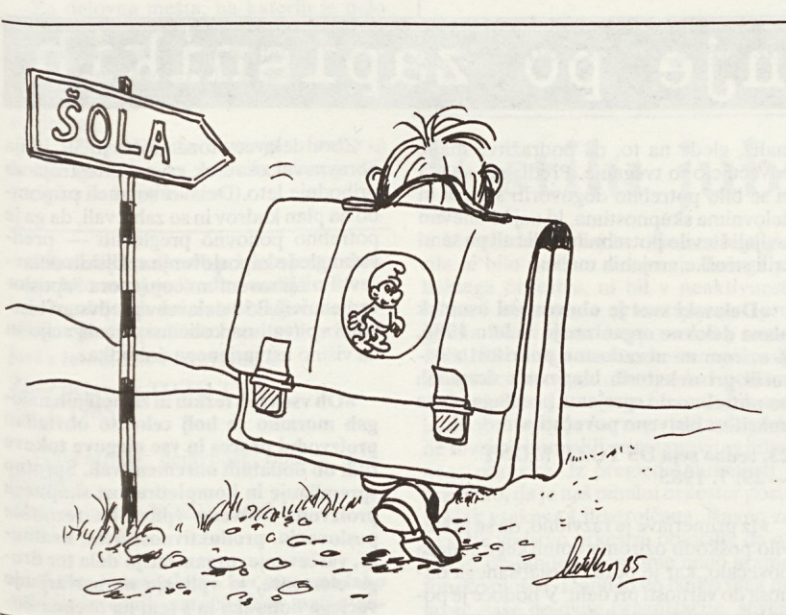
c) Rezultate gospodarjenja za prvo polletje 1985 so družbenopolitične organizacije DO potrdile in predlagajo delavskim svetom TOZD in DS in zborom delavcev, da jih obravnavajo in potrdijo.

Z. ADLEŠIČ

Vzgoja kadrov ...

Že od ustanovitve šole je teorija tesno povezana s prakso

(Nadaljevanje z 9. strani)

v letu 1985, nadaljeval pa bo v srednjeročnem obdobju 1986-1990. Ker izobražuje šola tudi za druge porabnike, pričakujemo zlasti pri opremljanju šole in izgradnji telovadnice tudi njihovo sodelovanje, prav tako sodelovanje izobraževalne skupnosti.

Načrt vključuje:

- izgradnjo nadzidka in s tem pridobitev specializiranih učilnic za strokovno-teoretični pouk,
- posodobitev in dopolnitev opreme v šolskih delavnicah in specializiranih učilnicah za strokovno-teoretični pouk,
- izgradnjo telovadnice kot večnamenskega prostora in
- prenovno doma učencev.

Litostroj bo skrbel s svojo šolo in izobraževalnim centrom za izobraževanje in usposabljanje mladine za začetek dela ter za stalno izobraževanje delavcev ob delu in iz dela, za dopolnjevanje in posodabljanje vzgojnoizobraževalnih programov zlasti metalurške in kovinske predelovalne usmeritve, za kvalitetno oblikovanje in izvajanje programov pripravnništva ter programov dopolnilnega izobraževanja in usposabljanja. Pri tem bo sodeloval še posebej s fakulteto za strojništvo.

S posebnim samoupravnim sporazumom, ki ga pripravljamo, bomo uveljavljali s tozdiv Franca Leskoška-Luke dohodkovni odnos z obračunom izobraževalnih storitev na osnovi svobodne menjave dela po osnovah in merilih za kakovost, obseg in gospodarnost opravljenega dela.

Hrabroslav Premelč
Alfred Tomažič

Gospodarjenje v prvem polletju 1985

Obračun prvega polletja je dokaj kvalitetna odskočnica za oceno poslovanja do konca leta, zato ga uporabljamo pri analizi in primerjavi možnosti poslovanja v drugem polletju ter dokončni oceni realizacije za tekoče leto.

Pred razčlenjevanjem posameznih najvažnejših elementov polletnega obračuna moramo opozoriti na zakonske spremembe o delitvi celotnega prihodka, kjer se sedaj prenašajo obresti za obratna sredstva in stroški plačilnega prometa iz dohodka v stroške poslovanja. V primerjavi s prvim četrtletjem je drugo trimesečje neprimerno in se že potrjuje večletna tradicija Litostroja, da šele v drugem polletju pokaže pravo sliko, kako naj se gospodarji. To potrjujejo letošnji rezultati polletja in tudi močno porasla nedokončana proizvodnja, ki bo pravi zalogaj za povečano finalizacijo drugega polletja.

Kako smo gospodarili v prvem polletju? Rezultati so dobri, saj nam bilančne številke povedo, da smo planske številke dosegli in presegli, lanskeletni istodobni rezultati pa so preseženi v večini elementov bilance.

Celotni prihodek je bil 2% večji od plana in 50% višji od lanskega istodobnega rezultata. Podatki fakturirane realizacije so mnogo višji od prilivov, ki so vnešeni v bilanci, kar pomeni, da bomo prilive od njih prejeli v drugi polovici leta.

Porabljena sredstva so za 4% višja od planiranih in kar 76% večja kot v lanskem polletnem obračunu. Vpliv inflacije in prenešene obresti za obratna sredstva ter stroški plačilnega prometa so glavni krivci za tako visoke stroške. Vendar moramo ob tem poudariti, da bi tudi sami morali mnogo bolj skrbeti za zniževanje stroškov na vseh področjih dela.

Dohodek je bil dosežen v višini 49% letnega plana in je za 19% višji od lanskega leta. Primerljivost realizacije dohodka s planom in lanskim enakim obdobjem je zaradi novih zakonov o delitvi celotnega prihodka otežkočena, vendar je dohodek kljub temu še prenizek, zato moramo v prihodnje skrbeti za boljše realizacijo in vseskozi vzdrževati likvidnost delovne organizacije z lastnimi sredstvi, ker bomo le na ta način povečali dohodek.

Čisti dohodek je bil 5% višji od letnega plana in 35% od dohodka v lanskem polletju, kar je dober rezultat.

Tudi osebni dohodki so rasli vzporedno s povečanjem čistega dohodka. Tako je povprečni neto osebni dohodek 45.980 din.

Sklada skupne porabe za stanovanjsko gradnjo in za druge namene sta bila višja od plana, prvi za 9% in drugi za 1%; lanskeletno polletje pa sta presegla za 90% in 102%.

Razširitev materialne osnove dela je višja od celotnega plana za 12% in od lanskeletnega polletja za 47%.

Kazalci uspešnosti poslovanja so zaradi drugačne primerljivosti, kot jih kažejo same absolutne številke, po odstotkih nekoliko drugačni, vendar tudi kažejo uspešno poslovanje.

Najbolj razveseljiva je primerjava akumulacije z dohodkom, kjer smo letoletni plan presegli za 54%, realizacijo lanskega polletja pa za 3%, kar je bil rezultat tudi v polletju 1984 zelo dober.

Želimo, da bi bil rezultat ob koncu leta vsaj podoben, če ne še boljši, ker za našo nalozbo v proizvodnjo energetske opreme rabimo čimveč lastnih finančnih sredstev.

Pri sredstvih za zadovoljevanje splošnih družbenih potreb je bil plan presežen za 26%, lanskeletno polletje pa za 92%.

Že bežen pregled nam pove, da so ti stroški nenormalno porasli, zato menimo, da bo v prihodnje treba družbenim dajatvam posvetiti več pozornosti pri razpravah za srednjeročni plan in letne plane.

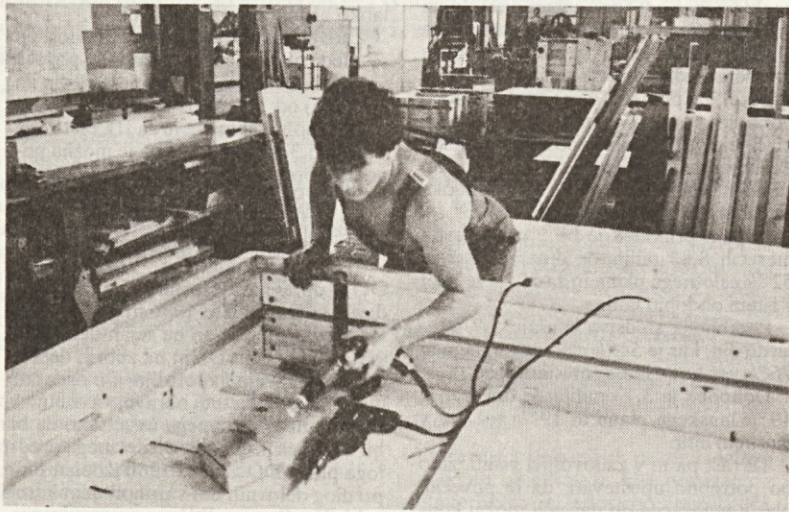
Iz obračuna uspeha in kazalcev uspešnosti poslovanja so razvidni dobri rezultati, ki naj bodo spodbuda za še boljše poslovanje v drugem polletju, kar zagotavlja visoka nedokončana proizvodnja v prvem polletju in delovni elan vseh zaposlenih.

H. Bratkovič

TABELA II.										
Leto	Skupaj	Brez	Nedokon.	Osnov.	Specia.	Poklicna	Srednja	Višja	Visoka	Magisterij
		šol	šola	šola	delavci	šola	šola (teh.)	šola	šola	doktorat
1990	4680	4	383	1015	113	1634	942	281	299	9
%	100	0,1	8,2	21,7	2,4	34,9	20,1	6,0	6,4	0,2
1995	4945	—	190	985	127	1774	1058	371	425	15
%	100	—	3,8	19,9	2,6	35,9	21,4	7,5	8,6	0,3
2000	5120	—	—	769	165	1990	1162	461	553	20
%	100	—	—	15,0	3,2	38,9	22,7	9,0	10,8	0,4

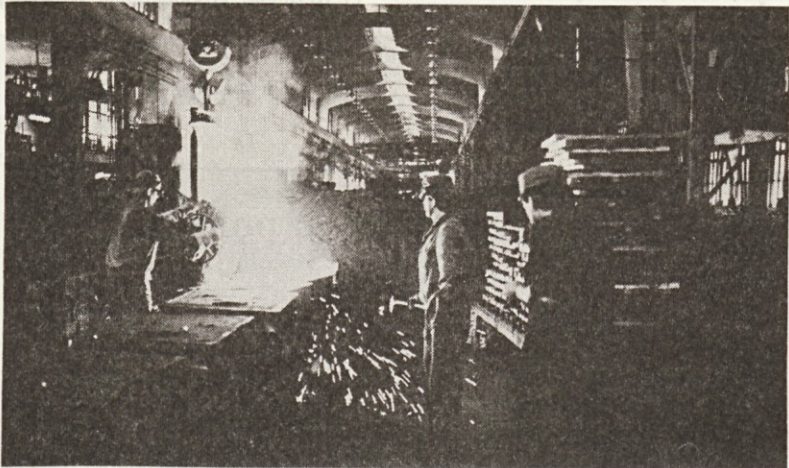
REPORTAŽA

Vroči avgust ni nikomur prizanesel, še posebno ne neposrednim delavcem v proizvodnji. Ko smo se s fotoaparatom sprehodili skozi naše večje obrate, je bilo videti, da prevladuje čas dopustov, pa vendar ne v taki meri, da proizvodnja ne bi normalno tekla. Planske in rokovne zadolžitve nas silijo k temu, da se proizvodni proces tudi v času dopustov normalno odvija. Tak vtis smo dobili tudi mi, kar je prav, saj se je plansko leto 1985 že krepko prevesilo v drugo polovico.

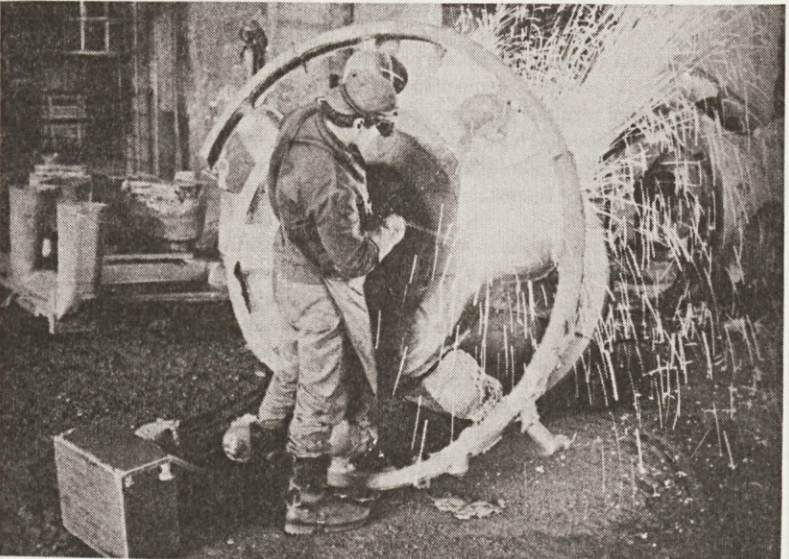
MODELNA MIZARNA

Avgustovska vročina ni prizanesla nikomur. V modelni mizarni so bile vrste precej razredčene, vendar so nam povedali, da delo poteka normalno, predvsem ob pomoči mlajših sodelavcev, ki so »držali kondicijo« oddelka.

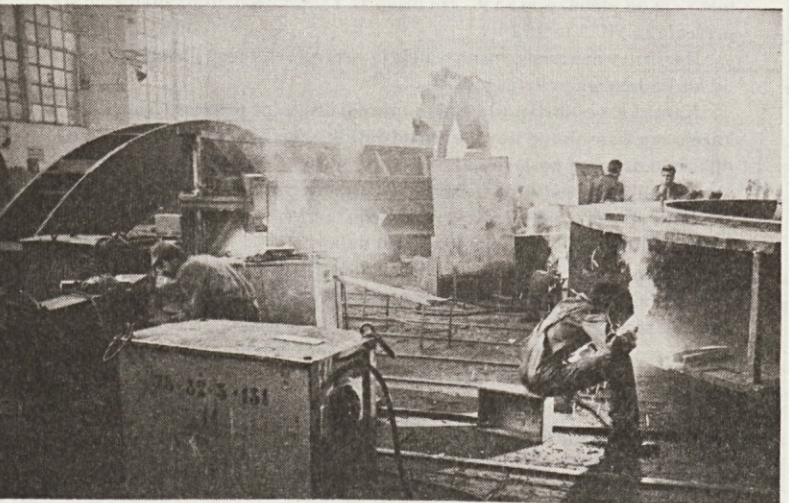
LIVARNE SIVE LITINE

Raztaljena litina je še bolj dvignila temperaturo v livarni sive litine, v kateri so nam povedali, da so skoraj v polni sestavi. Na dopustu so bili le redki delavci, saj so drugače imeli redni letni dopust kolektivno, od 1. do 15. julija.

LIVARNE JEKLENE LITINE IN ČISTILNICE

V livarnah jeklene litine je bilo zares pravo zatišje. Ni bilo niti prahu niti hrupa niti delavcev, ker so bili ta čas v večini na kolektivnem dopustu. Bese-do so imeli vzdrževalci iz IVETA. Čistilnici pa sta obratovali normalno.

TOZD PZO

V obratih PZO poteka delo normalno, kljub temu, da je tretjina delavcev na dopustu. »Dela je ne samo dovolj, ampak preveč,« so rekli. Vse, kar dela-jo, pa je nujno.

Zanimanje za male HE ne poneha

V dnevnem časopisju je bilo že veliko napisano o malih hidroelektrarnah, prav tako tudi v strokovnih revijah, npr. Water Power & Dam Construction, v Modern Power Systems in drugod.

Male hidroelektrarne so aktualne pri nas in v tujini, zato je nujno, da se jim temeljito posvetimo.

V Litostroju imamo kar lepo število naročil zanje, naj si bo kompletnih objektov ali pa samo turbin z opremo oz. boljše povedano: le strojni del opreme.

Trenutno je v zaključni fazi izgradnje oziroma spuščanja v zagon za potrebe ELEKTROGOSPODARSTVA Slovenije kar devet kompletnih objektov. Vseh devet objektov bi že moralo obratovati, vendar je njihova popolna avtomatizacija zahtevala daljši rok izgradnje, kot smo prvotno načrtovali skupaj z naročnikom. Dopolnitve opreme na teh objektih, ki jih je predlagala naša DO, delno tudi Elektrogospodarstvo Slovenije in IBE, so bile nujne. Spremembe bodo omogočale varno obratovanje, seveda pa so vzrok omenjenih kasnitev povečanje stroškov.

Z zamudo smo začeli v prvi polovici avgusta montirati tri objekte za potrebe JUB, in sicer dva objekta z jaškastimi turbinami, enega pa s cevno turbino. Objekti so seveda kompletni in razen generatorjev, ki smo jih kupili v Uljaniku v Pulju, je vse izdelano v Litostroju.

Zamujeno v proizvodnji navadno nadoknadimo na terenskih montažah, vendar tokrat to ne bo mogoče, ker so zamude le prevelike. Konec julija smo odpremili dve turbini z loputami za vojaške potrebe, pogodbo pa smo imeli s Centroprojektom iz Beograda. Na žalost pa so bile tu zamude.

V izdelavi imamo nadaljnjih sedem objektov za potrebe Elektrogospodarstva Slovenije, in sicer štiri objekte s Peltonovimi turbinami in kompletno elektrostrojno opremo z regulatorji MER po naši tipizaciji, peti objekt pa z vso elektrostrojno opremo regulatorja MER, vendar bodo turbine vzete iz serije F5H3, ki še niso bile razporejene na objekt. Za dva objekta, prav tako s Peltonovimi turbinami po tipizaciji Turboinštituta izdeluje turbine EKLOV Laško, hidravlični del Litostroj, elektro del pa Iskra.

V zaključni fazi izdelave sta tudi dva agregata za PAP — MHE Visučica. PAP smo do sedaj že dobavili šest agregatov z različnimi tipi turbin. Dva agregata s cevniimi turbinami in kompletno elektro in strojno opremo izdelujemo za MHE Bihač, dva agregata s kompletno opremo ter Francoskimi turbinami pa za MHE Kratovska Reka v Titovem Užicu.

Poleg naštetih objektov imamo še manjša naročila, kot npr. dve mali Peltonovi turbini, ki jih izdeluje naš kooperant — obrtnik za zasebnega investitorja, prav tako tudi gonilnik. Tu so še remontirani stari mali hidroelektrarni, kot npr. male HE v kamniškem Titanu (ta je sicer do remonta še uspešno delovala), nekaj pa

je tudi celo vrsto let zanemarjenih elektrarn in bo obnova vsekakor koristna.

V Indonezijo smo dobavili prva dva naša elektronska regulatorja tipa MER, ki smo jih izdelali za izvoz nasploh. Kupec v Indoneziji, ki je kupil ta dva regulatorja z gonilnikom in tehnologijo turbine ter tehnologijo za izdelovanje gonilnika, je naročil tudi naše strokovnjake. Ta dva, ki sta sedaj na terenu, bosta po izvršeni montaži tudi spustila objekt v obratovanje. Regulatorji, ki smo jih dobavili kupcu v Indoneziji, so prilagojeni za MHE, vendar sposobni voditi turbino — regulirati vrtilno hitrost turbin do moči 10 MW.

Tik pred podpisom pogodbe imamo še nekaj objektov za Elektrogospodarstvo Slovenije in manjši objekt za MHE Zenica, ki bo plačan v obliki odkupov, ki nam jih dobavlja Zenica že z zamudo.

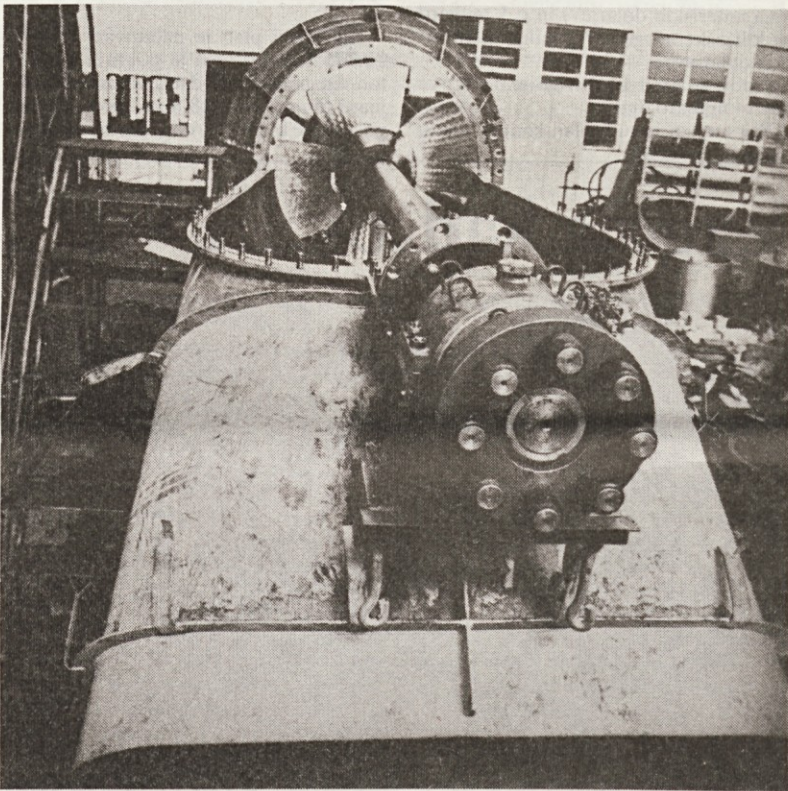
Seveda imamo v opciji še vrsto drugih ponudb, zato pričakujemo nova naročila. Najbolj nas skrbi stalno zamujanje pri-

prave ponudb, kar je najbolj pereče za izvoz. Rokov za izdelavo ponudb, ki smo jih obljubili tujim interesentom, se trenutno držimo. Tehnični del ponudb sedaj pretirano kasni, zato so ponudbe za izvozne posle obsojene na neuspeh. To zadnje gotovo ni v prid povečanju izvoza, vendar se v kratkem času ne da nič storiti, saj IRRP potrebuje novih moči. Zaradi tega pomanjkanja in zato, ker se morajo mladi inženirji in tehniki najprej usposobiti za delo v HE, bo problem zaenkrat ostal še nerešen.

V prodaji MHE že dalj časa opozarjamo na stalen problem izdelave ponudb za MHE in ker je izdelovalec opreme za MHE iz dneva v dan več, se bojimo, da bomo zamudili priložnosti, čeprav imamo reference, ki pa nam ne bodo dosti pomagale. V julijski številki revije Modern Power System, kjer so objavili izdelovalce opreme za MHE, lahko ugotovimo, da izdelovalci opreme za MHE rastejo kot gobe po dežju.

Imamo tradicijo in reference ter s tem prednost, toda morali bi pohiteti. Naš prvi cilj je organiziranost. Ker znamo narediti vse, kar se tiče MHE, je potrebno poleg dobre organiziranosti le še malo več dobre volje in uspeh bo zagotovljen. Položaj na področju MHE se spreminja iz dneva v dan, zato vas bomo o vsem sproti obveščali.

Silvan ŠTOKELJ

Prototipna cevna turbina za HE Videm, moč turbine 62 kW, dela pri padcu 2 metra. Energijo bodo uporabljali izključno za tovarno JUB, ki je tudi naročnik. (Foto: K. Gornik)

Paberkovanje po zapisnikih

»Spremenil se je odnos do dela in delovnih sredstev. Ne ravna se tako, kot bi se moralo glede na drage surovine. Z njimi se razmetava, vsepovsod ležijo neizkoriščene. Z organiziranostjo dela ni vse v redu. Pogosto ni žerjavov, ki onemogočajo delo tudi tistim, ki bi radi delali, kar razbija ritem dela. Mnogo smo se že pogovarjali o kvaliteti. Slaba kvaliteta ni samo v izmetu in škodi. Povzroča tudi druge težave. Ponovne termične obdelave, več varjenja in termične obdelave zvišuje poslovne stroške.

Stalni naročniki negodujejo zaradi poslabšane kvalitete, imamo veliko reklamacij in tako izgubljam stalne kupce. Vse to so slabe reference za prodajno službo ulitkov. V vsaki fazi proizvodnje je treba zagotoviti kvalitetno delo!«

25. redna seja DS TOZD PUM
— 24. 7. 1985

»Ugotovljeno je bilo, da so v tozdu ZSE polletni rezultati nekoliko ugodnejši kot v delovni organizaciji, vendar bo potrebno glede na velike izdatke, ki jih imamo v letošnjem letu, ustvariti čimvečji dohodek, ki naj bo odraz večje produktivnosti in zmanjševanja materialnih stroškov. Seveda pa bo potrebno tudi dvigniti cene storitev, ki bistveno vplivajo na rezultate, če želimo pozitivno zaključiti poslovno leto 1985.«

26. redna seja DS TOZD ZSE
— 26. 7. 1985

Na isti seji je bilo postavljeno tudi vprašanje tveganja pri pripravi števila

malic, glede na to, da podražitve malic povečujejo to tveganje. Predlagali so, da bi se bilo potrebno dogovoriti s tozdi in delovnimi skupnostima, ki naj bi dnevno javljali število potrebnih malic ali pa sami krili stroške vrnjenih malic.

»Delavski svet je obravnaval osnutek plana delovne organizacije za leto 1986. Z ozirom na nezadostno pokritost z naročili pri nekaterih blagovnih skupinah bo potrebno do sprejema predloga plana pokritost bistveno povečati.«

23. redna seja DS TOZD MONT
— 29. 7. 1985

»Iz primerjave je razvidno, da se je število poškodb oziroma bolniškega staleža povečalo, kar je odraz poslabšanega odnosa do varnosti pri delu. V bodoče je potrebno varnosti pri delu posvečati več pozornosti.«

23. redna seja DS TOZD MONT
— 29. 7. 1985

»Glede na dejstvo, da tozda Prodaja ne more bistveno vplivati na izpolnjevanje količinskih obvez do kupcev — to je stvar proizvodnih tozdov in tozda Nabava — je bilo v razpravi poudarjeno, da mora tozda Prodaja storiti vse za pridobitev manjkajočih naročil in se hkrati s koristnimi predlogi vključiti v maksimalno prizadevanje za realizacijo plana drugega polletja.«

19. redna seja DS TOZD PROD
— 29. 7. 1985

Zbor delavcev tozda PZO je 30. julija obravnaval osnutek plana Litostroja za prihodnje leto. Delavci so imeli pripombo na plan kadrov in so zahtevali, da ga je potrebno ponovno pregledati — predvsem glede zaposlovanja režijskih delavcev. Po njihovem mnenju mora zaposlovanje novih 350 delavcev predvsem bistveno vplivati na količinsko realizacijo in na višino ustvarjenega dohodka.

»Ob vseh teh težkih in zapletenih nalogah moramo še bolj celovito obvladati proizvodni proces in vse njegove tokove tudi ob dodatnih obremenitvah. Sprotno spremljanje in kompletiranost skupnega proizvoda bistveno vpliva na rezultate poslovanja, produktivnost dela, kvaliteto, varčevanje, organizacijo dela ter druge elemente, ki vplivajo na ustvarjanje večjega dohodka in s tem na osebne dohodke glede na rastoče življenjske stroške in inflacijo.«

Zbor delavcev TOZD PZO
— 30. 7. 1985

Na zadnjem zboru delavcev tozda PZO so delegati delavskega sveta med drugim opozorili tudi na predolgo in ne-kvalitetno vzdrževanje strojev. Zadevo je potrebno celovito pregledati in se o nadaljnjem delu dogovoriti z vodstvom tozda IVET.

SRNA MILAN, dipl. ing.

Beneficirana zavarovalna doba

(Nadaljevanje iz prejšnje številke)

Način pokrivanja obveznosti, ki nastanejo zaradi povečane zavarovalne dobe

OZD in nosilci samostojnega osebnega dela, pri katerih so ugotovljena dela in naloge, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem, so dolžni plačevati SPIZ poseben prispevek za pokrivanje večjih stroškov, ki nastajajo v skupnosti zaradi povečane zavarovalne dobe. Osnova za obračun in plačilo tega posebnega prispevka je bruto osebni dohodek delavca, ki opravlja taka dela.

Prispevek se obračunava z uporabo prispevne stopnje, katere višina je odvisna od stopenj povečanja zavarovalne dobe. Skupnost je osnova in stopnje prispevkov opredelila v samoupravnem sporazumu o temeljih plana skupnosti za srednjeročno obdobje 1981—1985. Od te osnove v letu 1984 so prispevne stopnje določene tako:

- za povečanje od 12 na 14 mesecev po stopnji 3,5 %,
- za povečanje od 12 na 15 mesecev po stopnji 5,2 %.

Pregled delovnih mest oz. del in nalog v livarnah in kovačnicah, kjer se zavarovalna doba šteje s povečanjem

Dela in naloge oz. delovna mesta, na katerih se v posameznih dejavnostih šteje zavarovalna doba s povečanjem, so določena z zakonom o delovnih mestih, na katerih se šteje zavarovalna doba s povečanjem, in s sklepi skupščine skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji.

A) Livarne
Po zakonu o delovnih mestih, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem (Ur. list SFRJ št. 17/68 in 29/71).

1. Delovna mesta delavcev v čistilnici odlitkov, ki delajo na visečih brusilnikih.
2. Delovna mesta delavcev, ki v kabini peskajo odlitke.

Vsakih 12 mesecev dela na delovnih mestih pod 1. in 2. se šteje za 15 mesecev zavarovanja.

3. Delovna mesta delavcev, ki njihovo delo kontinuirano obsega formanje (ročno, strojno), ne pa tudi pripravo itd.

4. Delovna mesta talilcev na kupolnih pečeh pri kontinuiranem ulivanju.

5. Delovna mesta delavcev v čistilnici odlitkov, ki delajo z ročnimi in stabilnimi brusilniki ali peskajo odlitke.

6. Delovna mesta delavcev, ki ročno in na stresalni rešetki iztresa odlitke iz form.

7. Delovna mesta delavcev, ki ročno ali s pnevmatičnim orodjem izbijajo jedra.

Vsakih 12 mesecev dela na delovnih mestih pod 3. do 7. se šteje za 14 mesecev zavarovanja.

Po sklepu skupščine SPIZ SR Slovenije (Ur. list SRS št. 9/76) o določitvi delovnih mest v livarnah, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem in o stopnji povečanja.

Za delovna mesta, na katerih je delo posebno težko in za zdravje škodljivo, se v smislu določb 220. člena statuta SPIZ v SR Sloveniji štejejo v livarnah:

1. delovna mesta priprave in predelave peska,
2. delovna mesta ulivanja v forme in kokile (pod tlakom, centrifugalno, gravitacijsko in kontinuirano),

»Statistika poškodb pri delu je ugodna, saj je bilo manj poškodb z manjšim številom izgubljenih dni, še nezaključene bolniške v juniju pa bodo rezultat v primerjavi z letom 1984 izravnale.«

Zbor delavcev TOZD TVN
31. 7. 1985

»Inventivna dejavnost poteka prepočasi!«

Zbor delavcev TOZD TVN
— 31. 7. 1985

»Letos je tozd slabši, ker nimamo tako velikih izvoznih naročil. Nov način gospodarjenja pa nam je pripomogel, da nismo porabili veliko sredstev. Res imamo stroje na zalogi, vendar to ni zaskrbljujoče. Izvozno naročilo bo predvidoma podpisano konec leta. Iz ustvarjenega dohodka smo pokrili vse obveznosti in pridobili še čisti dohodek. Do konca leta moramo plan izpolniti, nadoknaditi zastanek in poravnati vse obveznosti do delovne organizacije ter uskladiti osebni dohodek delavcev. Tudi plan kadrov je treba izpolniti. Imamo 248 delavcev od planiranih 316. Čeprav še nimamo vseh načrtovanih strojev, bomo sprejeli nove delavce in uvedli tretjo izmeno.«

Zbor delavcev TOZD PPO
— 2. 8. 1985

3. delovna mesta izdelave peščenih jeder,

4. delovna mesta hranjenja — šaržiranja in vzdrževanja peči za taljenje sive litine in barvnih kovin ter priprave loncev za ulivanje,

5. delovna mesta notranjega transporta v prostorih livarne,

6. delovna mesta operativnega vzdrževanja strojev in naprav v livarni, topilnici in drugih agregatih, in to, če se delo opravlja izključno med delovnim procesom v prostorih livarne in čistilnice,

7. delovna mesta delovodij, predelavcev in tehnologov v livarni, ki neposredno delajo ob delovnih mestih pod 1. do 6. pod pogojem, da prebijejo na takih delih najmanj 80 % vsega dejanskega delovnega časa v posameznem letu.

Šteje se:

a) vsakih 12 mesecev dela na delovnih mestih pod 1. in 2. za 15 mesecev zavarovanja,

b) vsakih 12 mesecev dela na delovnih mestih pod 3. do 7. za 14 mesecev zavarovanja.

Na vseh navedenih delovnih mestih od 1. do 7. se zavarovalna doba šteje s povečanjem od 16. maja 1945 dalje.

B) Kovačnice

Sklep o določitvi del v kovaški industriji, ki se štejejo s povečanjem in o stopnji povečanja (Ur. list SRS 10/83).

Za dela, ki so posebno težka in za zdravje škodljiva, se v smislu določb 225. člena statuta skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji štejejo v kovaški industriji:

1. dela kovanja odkovkov na kladivih s silo 150 kp in več,
2. dela pri segrevanju materiala s plinom, trdim gorivom, električno energijo ali tekočimi gorivi,
3. dela pri toplem obrezovanju odkovkov,
4. dela kovanja in kalibriranja odkovkov na Maxi oz. Eumucco stiskalnici s silo od 630 do 4000 ton in rekvale strojih,
5. dela kovanja odkovkov na frikcijskih stiskalnicah s silo do 3000 ton,

6. dela kovanja na horizontalnih kovaških strojih s silo do 1500 ton,

7. dela prostega kovanja odkovkov težkih do 250 kg,

8. dela kovanja-stiskanja na hidravličnih stiskalnicah s silo do 2500 ton.

Navedena dela se štejejo s povečanjem tistim delavcem, ki neposredno, nepretrgano in poln delovni čas opravljajo takšna dela.

Vsakih 12 mesecev, prebitih pri opravljanju teh del, se računa za 14 mesecev zavarovanja.

Revizija beneficirane delovne dobe

Uvajanje nove tehnologije, modernizacije in avtomatizacije ter uvajanje vseh drugih oblik preventivnega varstva pomeni tudi odpravo vzrokov, ki so v določenem trenutku pogojevale benifikacijo. Zato je revizija del in nalog, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem, nujna posledica tega instituta in trajna naloga vseh pristojnih dejavnikov od OZD do SPIZ.

Revizija del in nalog, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem, pomeni torej preverjanje pogojev dela in s tem ugotavljanje okoliščin, ki opravičujejo in narekujejo nadaljnji obstoj, morebitne spremembe ali odpravo zavarovalne dobe s povečanjem. Za revizijo del in nalog, pri katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem, je s predpisi predvidena smiselna uporaba kriterijev in meril ter osnove postopka, ki se uporablja za njihovo uveljavljanje.

Revizija beneficirane delovne dobe je kot dejavnost posebnega pomena opredeljena tudi v družbenem planu SR Slovenije za obdobje 1981-1985, kjer je sprejeta usmeritev, da bo SPIZ intenzivirala delo na reviziji. Skupščina SPIZ je za uresničitev tako zastavljenih ciljev že v začetku leta 1981 sprejela sklep o uvedbi revizije vseh del in nalog, na katerih se zavarovalna doba šteje s povečanjem.

Ta teden ne grem na šiht, sem v bolniški.

V stilu jubileja

Vzrok, da v nekaj številkah našega glasila ni bilo novic o delovanju našega pihalnega orkestra, ni bil v neaktivnosti, temveč obratno, v prenatranosti programa. Rajši bomo kaj povedali o sezoni 1984/85. Letos naš orkester praznuje 35-letnico svojega obstoja, kar pomeni, da so delavci Litostroja že po slabih treh letih obratovanja še ne povsem dograje ne tovarne pomislili na ustanovitev pihalnega orkestra. Iz pregleda aktivnosti je razvidno, da je naš pihalni orkester postal delček vsakega Litostroječana. Ravno zato se je vodstvo orkestra odločilo, da orkester ob jubileju posname malo gramofonsko ploščo. Dobil jo bo lahko vsak delavec naše delovne organizacije, seveda tisti, ki si jo želi. Programska komisija se je ravnala po načelu »za vsakogar nekaj« in se odločila za naslednje skladbe:

- Ladislav LEŠKO: »LITOSTROJSKA«
- Blagoje ILIČ: »GREMO V BENICO«
- Stanislav BINIČKI: »MARŠ NA DRINO«
- V. S. AVSENIK: »ŠUŠTARSKA NEDELJA V TRŽIČU«

Med tem časom se je orkester pripravljaj na republiško tekmovanje pihalnih orkestrrov Slovenije, kar je seveda od članov kolektiva zahtevalo dodatne napore ter izredne priprave. Orkester je v Mariboru dosegel srebrno (pred štirimi leti

bronasto) odličje ter tudi s tem potrdil svoje priprave na jubilej.

S tem ne mislimo zmanjšati teže šestdesetih nastopov, ki jih je orkester opravil v tej sezoni za potrebe naše delovne organizacije, občine Šiška in širši slovenski in jugoslovanski prostor.

Naš predsednik orkestra je izračunal, da smo bili v tej sezoni kot ljubitelji kar dva meseca v uniformi.

In kaj ob jubileju?

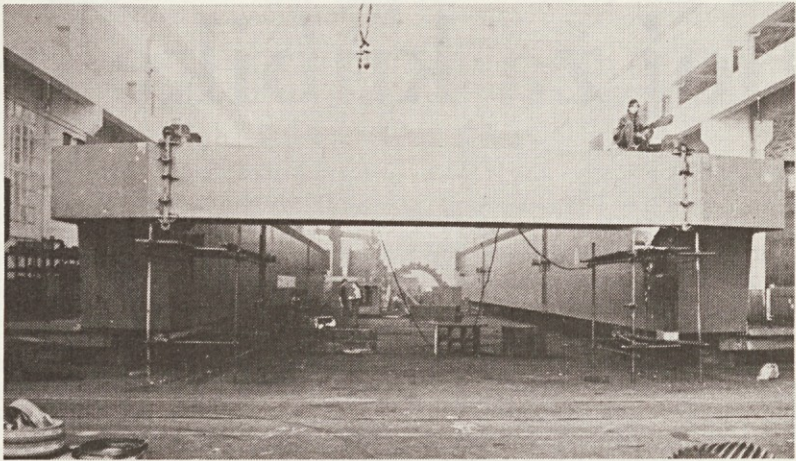
Prvotna zamisel izvršnega odbora pihalnega orkestra je bila izvedba samostojnega celovečernega koncerta v dvorani kina Šiška, vendar smo zaradi previsokih stroškov najema dvorane (odkup dveh predstav) sklenili, da to združimo s praznovanjem naše delovne organizacije. Odločili smo se za 14. september in rekreacijski center Mostec. Tam seveda ne bomo sami, saj smo povabili k sodelovanju mešani pevski zbor Litostroj, ansambel ljubljanskih mažoret, pihalni orkester iz Proseka pri Trstu in narodno-zabavni ansambel Veseli Šentvidčani.

Na prireditve so posebej vabljeni vsi člani naše delovne organizacije. Program bo potekal od 14. ure in 30 minut dalje, tako da bo slavnostni del koncerta ob 16. uri.

Za tiste, ki ne bodo opazili plakatov, naj ta članek velja kot vabilo.

B. I.

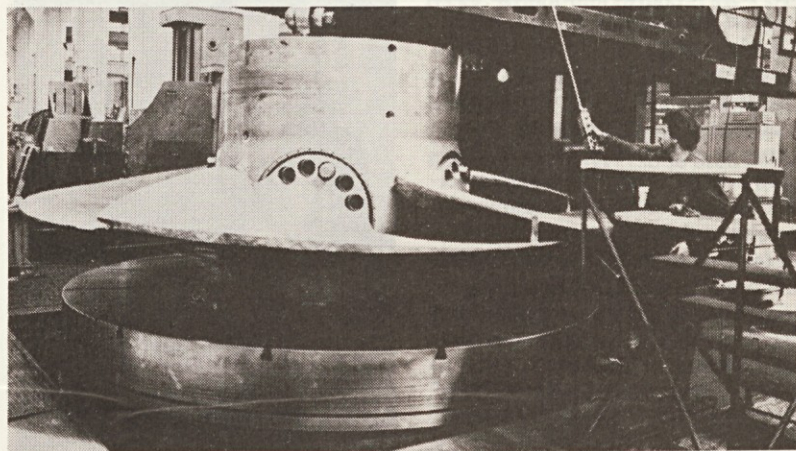
PO TOVARNI

MONTAŽA ŽERJAVOV

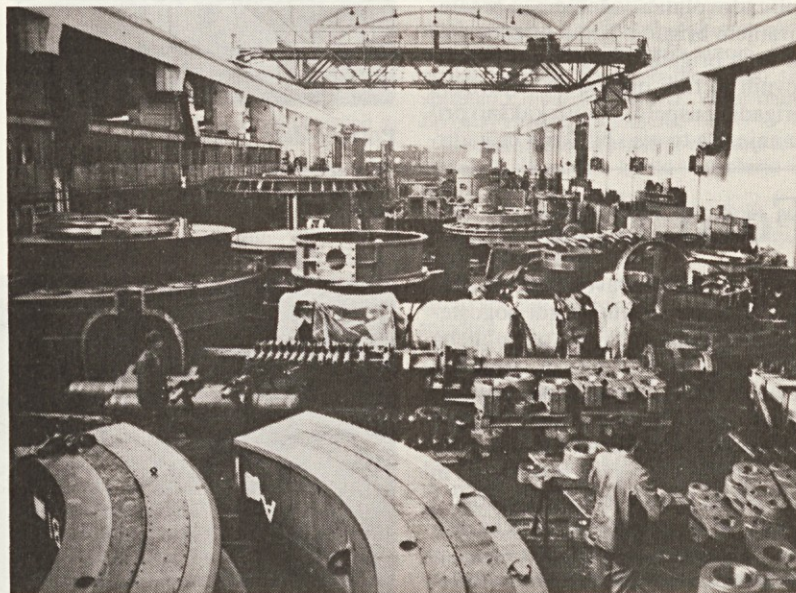
V montaži žerjavov sestavljajo že deseti žerjav za Sovjetsko zvezo. Več kot 43 m dolga, 20 m široka in 9 m visoka gmota že dobiva končno obliko. Žerjav je težak 700 ton, v razstavljenem stanju pa ga bodo morali natovoriti na kar 25 transportnih železniških vagonov.

Žerjav bo montiran v jedrski elektrarni ZAPOROŽJE v južni Ukrajini.

TOZD OBDELAVA

V obdelovalnici lahke, srednje in težke obdelave so nam povedali, da so skoraj vsi delavci na svojih delovnih mestih. To pa zato, ker imajo veliko nujnega dela. Dopuste koristijo tako, da skoraj ni opaziti, da bi kdo manjkal. Običajni hrup strojev nas je prepričal, da se le-ti res vrtijo. V stari dobri obdelovalnici nikoli ni pretirano vroče, tudi v avgustu ne.

MONTAŽA TURBIN

V montaži turbin je bilo v sredini avgusta tako polno sestavnih delov (predvsem za HE Haditha), da je izgledalo, kot da je delavnica premajhna.

Zvedeli smo, da je na dopustu približno tretjina delavcev, tretjina jih je na terenu, ostali delavci v tozdu Montaža pa imajo polne roke dela.

TOZD TVN

Skoraj najbolj popolno je delal v avgustu TOZD TVN, ki je imel v tem času na dopustu le približno 15 % delavcev. Stroji in montaže so bili v prvi izmeni popolnoma zasedeni, nekoliko okrnjena je le druga izmena.

Prototipna cevna turbina za HE Videm, moč turbine 62 kW, dela pri padcu 2 metra. Energijo bodo uporabljali izključno za tovarno JUB, ki je tudi naročnik.

(Fotografije in tekst K. Gornik)

MLADINSKA STRAN • MLADINSKA STRAN • MLADINSKA STRAN • MLADINSKA STRAN •

Boj za kubike na »Neretvi 85«

Na ZMDA »Neretva 85« je med ostalimi sodelovala tudi brigada Stane Kosec — Ljubljana-Šiška. Brigado so sestavljali mladinke in mladinci iz občine Ljubljana-Šiška ter drugih občin. Organizator mladinske delovne brigade je bila OK ZSMS naše občine. Brigada je do sedaj kar nekajkrat sodelovala na mladinskih delovnih akcijah po Jugoslaviji. Povsod je pustila zelo močan vtis. Glavni namen brigade je delovni prispevek mladih h gradnji domovine, širjenje bratstva in enotnosti, spoznavanje domovine ter ustvarjanje prijateljskih vezi med mladimi. Letos nam je uspelo dobiti tudi pokrovitelja brigade — delovno organizacijo DONIT Medvode. Tudi naša delovna organizacija je letos, kot tudi doslej, veliko prispevala k razvoju mladinskega prostovoljnega dela. Iz Litostroja je bilo v tej brigadi deset mladincev. Vsi so se izkazali s svojim delom in aktivnostjo, tako na delovišču kot tudi v naselju, ter opravičilo zaupanje mladinske organizacije in celotne delovne organizacije. Poleg tega, da so sodelovali na akciji, so tudi predstavljali Litostroj. Pet naših brigadirjev je dobilo udarniške značke, to je najvišje brigadirsko priznanje: Marinka DRAGIČ (TOZD OB), Sead SIJAMHODŽIČ (TOZD OB), Muho GERZIČ (TOZD PZO), Zoran STJEPANOVIČ (TOZD PZO) in Mehmed BEŠIČ (TOZD PUM). Pomembno je bilo tudi to, da sta bila komandant in traser tudi iz naše delovne organizacije. Komandant je bil Dušan JOVANOVIČ (TOZD TVN), traser pa Milan POBREŠKI (TOZD PUM). Vsi brigadirji in štab akcije so bili zadovoljni z vodenjem in organiziranjem brigade. Kljub prizadevanju vseh brigadirjev na področju delovnih in tudi družbenih dejavnosti brigadi ni uspelo osvojiti kakšno priznanje. Za to niso bili krivi brigadir-

ji, temveč splošen odnos do mladinskega prostovoljnega dela v občini Ljubljana-Šiška ter v vsej Ljubljani. V sami fazi priprav brigade za odhod na akcijo smo imeli težave zaradi nezadostnega števila brigadirjev, kar se je v veliki meri odrazilo v celotni aktivnosti brigade. Do zadnjega dneva nismo bili prepričani, ali bo brigada

Poletno delo brigadirjev

sploh šla na akcijo, a smo v zadnjem hipu dobili 10 brigadirjev iz občine Ljubljana-Vič Rudnik. Na sami akciji so se nam priključili še štirje brigadirji iz Mostarja ter eden iz Čapljine. Na ta način smo nekako formirali brigado, čeprav nepopolno.

Na sami akciji je delo in življenje potekalo po pravilih o organiziranosti ZMDA, Neretva 85. Naselje je bilo pravo brigadirsko, zelo dobro urejeno in pripravljeno za akcijo, tako da je od samega začetka vse normalno potekalo. Brigadirji niso imeli nobenih pripomb na urejenost naselja niti na hrano, pač pa so dajali same pohvale. Tudi delo na delovišču je bilo prilagojeno možnostim brigadirjev. Trasa ni bila preveč oddaljena od naselja, največ 20 km. Dela so se odvijala na HE Mostar, Aluminijem kombinatu Mostar, izgradnji ceste ter urejanju oz. izgradnji naselja. Kar se tiče rezultatov dela na trasi je bila naša brigada v skupni uvrstitvi četrta (zaradi 0,5% norme, drugače bi bili tretji). Na področju družbenih dejavnosti je pokazala dobro voljo, pripravljenost pa tudi sposobnost, dosegla je drugo mesto. Brigada Stane Kosec oz. njeni brigadirji so bili zelo priljubljeni v naselju pa tudi v Mostarju. Vzpo-

stavljeni so odlični odnosi z drugimi brigadami. Vse brigade so podpisale listino o trajnem sodelovanju. Poleg naše brigade so na akciji sodelovale še naslednje brigade: Savo Jovanović — Sirogojno Čajetina, Braća Stamenković — Beograd Palilula, Sedek Kostoski — Gostivar, Servo Mihajl — Zrenjanin in brigada RK Gorani BiH.

Vsi brigadirji so izrazili željo, da bi se tudi naslednje leto udeležili ene izmed mladinskih delovnih akcij. Vendar to ni odvisno samo od njih. Tudi v Litostroju se moramo zavzemati za to, da čimveč mladih sodeluje na akcijah.

Dušan Jovanović

Rad imam šport

JANEZ MRKUN

STRELJANJE

Eden med najuspešnejšimi športniki v LITOSTROJU je prav gotovo Janez Mrkun, ki pa je nemara skoraj bolj poznan pod imenom Jani. Po poklicu je inženir strojništva in dela kot projektant na področju procesnih naprav v Litostroju že devet let.

Nekatere privlači več vrst športa, Jani pa je zapisan streljanju z dušo in telesom. S tem športom, za katerega pravi, da se lahko z njim ukvarjaš poleti in pozimi, se ukvarja že celih šestnajst let. Ob službi, prej tudi ob izrednem študiju in ob družini, mu streljanje izpolnjuje ves njegov prosti čas.

Strelstvo ga je pritegnilo v »ta velikih počitnicah« med osnovno in srednjo šolo, ko »nobeden ne ve, kaj bi delal«. S prijateljem sta se odpravila na ogled na strelišče in se kaj kmalu prijavila v nedavno tega ustanovljeno strelsko družino »Krim«, kjer Jani strelja še danes. Začel je seveda z zračno puško, danes pa strelja še z malokalibrsko puško, vojaško puško in pištolo. To gre po stopnjah in pomeni vrsto napredovanja. Najraje strelja z malokalibrsko puško, z zračno puško pa je treba začeti najprej zaradi varnosti pa tudi zaradi cene streliva.

Za laike v streljanju povejmo še to, da so pri streljanju z malokalibrsko puško trije položaji: stoječ, ležeč in klečeč — to je tekmovalni trostav in da je vse skupaj tudi fizično dokaj naporno.

Jani je na začetku bolj treniral — to je trajalo približno leto in pol, potem pa je začel tekmovali v mladinski konkurenci. Dvanajstkrat je bil republiški prvak, trikrat so bili državni prvaki s klubsko ekipo, dvakrat je bil na državnem prvenstvu s pištolo drugi, z zračno puško pa je dosegel tretje mesto na državnem prvenstvu.

V mladinski konkurenci je tekmoval štiri leta, od svojega 21. leta naprej pa tekmuje v članski konkurenci. Tega je zdaj že 10 let, ves ta čas pa je tudi v slovenski reprezentanci. Njegov največi uspeh je bilo prvo mesto s polavtomatsko puško na vsearmijskem prvenstvu. V Litostroju Jani predvsem skrbi za povezavo med tovarno in strelsko družino, ki ima prostore v domu učencev SŠTS, odličen tekmovalnik pa je tudi na tekmovalnih sozda ZPS, kjer je bila litostrojska ekipa skoraj vedno prva. Zadnjih osem let pa je tudi trener strelstva v klubu.

Na začetku je treniral vsak dan, kasneje trikrat na teden, zdaj pa približno dvakrat na teden po dve do tri ure. Ta čas

Odkrivanje efektov je vedno izziv (Foto: Ilija)

preživi tako, da nekaj časa strelja za sebe, ostali čas pa trenira druge. Streljanje se mu je v teh časih »zavleklo pod kožo«. Pravi, da je to izziv za vsakega posameznika, saj je to individualen šport. Zelo pomembne pri tem so psihične sposobnosti (da lahko zdržiš tudi pritiske na tekmah), seveda je pomemben tudi vid, dobro moraš biti podkovan v tehniki (dobro poznavanje položajev), ne nazadnje pa je važna tudi dobra oprema. Sam ni preveč navezan na orožje, zato ga tudi nič nima. Puška ali pištola mu pomenita le sredstvo za doseganje dobrih rezultatov. Res pa je, da sčasoma dobi vsak strelec v klubu orožje, ki je na razpolago samo njemu.

Jani je veliko tekmoval po Jugoslaviji, precej pa je potoval tudi po tujini. Tako je po tej plati obiskal tudi Nemčijo, Italijo, Poljsko in Avstrijo.

Strelska družina v Litostroju na žalost ni preveč številna, dosti bolje pa je začela delati, odkar je pred dvema letoma dobila svoje strelišče. Napredek je že opazen. V svoji lasti imajo zračne puške in polavtomatsko orožje.

Streljanje je sicer v Ljubljani in Sloveniji precej razširjeno, na žalost pa se o tem premalo piše v sredstvih javnega obveščanja.

Samo v Ljubljani deluje 44 družin s čez 5000 člani, v Sloveniji pa kar 430 družin s 45000 registriranimi člani. Tudi Slovenci smo v jugoslovanski konkurenci vedno boljši.

Jani s streljanjem še ne misli kmalu odnehati. Sam pravi, da se da pri tem športu dolgo vztrajati, precej dlje za razliko od drugih športov. Doba aktivnosti je lahko 20 do 30 let, čeprav precej strelcev kasneje preide na streljanje s pištolo, kjer ni tekmovalnega trostava, ki je fizično naporen.

Naj zaključimo z Janijevo mislijo, da je vsaka tekma posebna zgodba, vsak strel pa posebno tekmovalje. Predvsem pa je to izziv samemu sebi, ki doseže svoj vrhunec v znanju in sposobnosti na tekmovalnih.

M. M.

Foto Ilija

Črna torba pravokotne oblike, oguljena na vogalih zaradi pogostega prenašanja, je najbolj priljubljena »igrača« Ilije Barleskega, strugarja iz tozda TVN. Fotoaparata, objektiv in ostali fotografski pribor v njej so vedno pripravljeni, da kakšno zanimivost shranijo v svoji notranjosti in jo kasneje pokažejo na fotografiji.

Ilijo je še kot osnovnošolčka privlačila fotografija. Toda ker izhaja iz ne ravno premožne družine iz Prilepa v Makedoniji, je moral čakati. Želja, da bi imel lastni fotoaparat, se mu je uresničila ob koncu srednje šole. Od takrat se nista ločila, čeprav ga je večkrat zamenjal v iskanju takega, s katerim bo zadovoljen.

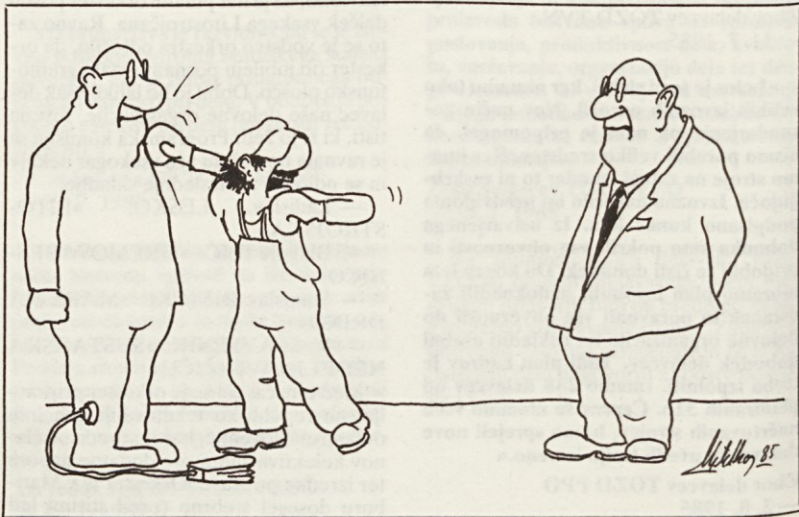
Kot vsi pravi fotografi, je tudi on hotel imeti svoj fotomodel. Našel ga je v sosedovem otroku. »Ta sicer ni bil preveč navdušen, toda tudi nobene proti temu ni rekel,« pravi Ilija v smehu. Od tistih prvih časov do zdaj je naredil celo goro fotografij. Na njih se najdejo člani različnih ansamblov ter koncertna vzdušja, spominski posnetki z različnih praznov in izletov. Na teh se najde tudi marsikak Litostrojčan s sindikalnega ali mladinskega izleta.

Največja ljubezen od začetkov pa do danes mu je ostala narava. Prizori z Bleda, Ljubljane, Jadrana, Makedonije in še od kod, imajo časten prostor v njegovi zbirki. Na vprašanje, zakaj ravno narava, je odgovoril: »Res je, da na fotopapirju ne ostane niti tretjina naravne lepote. Toda če človek hoče posneti takšno fotografijo, se mora zgubiti kje v divjini. Za lepoto, ki jo takrat lahko občudujemo, bi dal še marsikaj, ne samo prosti čas.«

Vjekoslav J.

Prvi fotomodel (Foto: Ilija)

V proizvodnji preoblikovalne opreme

Kakor hitro moramo ponujati izdelke trgu, se že srečamo z njegovimi zahtevami, kjer uporabniki nenehno izbirajo najboljše ponudnike. Zato moramo izdelke nenehno prilagajati nastopajočim potrebam in jih razvijati. Brez razvoja ne moremo obstati na trgu, kaj šele razširiti našo prisotnost. Za povečanje trženja je treba nekaj več — predvsem načrtni dolgoročni razvoj vseh dejavnosti z nenehnim preverjanjem doseženih rezultatov.

Čeprav naše izdelke nenehno razvijamo in jih dopolnjujemo z novimi, kar nam omogoča osvojeni **modularni sistem** obravnave blagovne skupine (z razvito dejavnostjo **industrijskega oblikovanja** imajo izdelki svojstveno pripadnost proizvajalcu), potrebujemo razvojne posege za dosedaj zadanih ciljev. Naš cilj pa je izdelovati take izdelke, ki bodo sprejemljivi za vsakega uporabnika.

S posebnim pristopom smo se lotili razvoja strojev za tlačni liv. Teh do sedaj nismo izdelovali po naših načrtih, čeprav smo nekaj strojev v dvanajstih letih že skoraj v celoti izdelali doma. Uvoz od prvotnih 50 % smo znižali na 15 — 20 %.

Potreben je bil čisto svojstven pristop k osvajanju nove generacije strojev s silo zapiranja od 1000 kN pa do 40000 kN. V zelo kratkem času smo zasnovali nove stroje, ki so si med seboj podobni, a različnih velikosti. Stroji imajo desetkrat manj sestavnih delov, te lahko izdelamo sami, uvoz smo zmanjšali na nič — to so glavni dosežki naših razvojnih ciljev. Seveda bo prav, če o doseženih rezultatih povemo nekaj več:

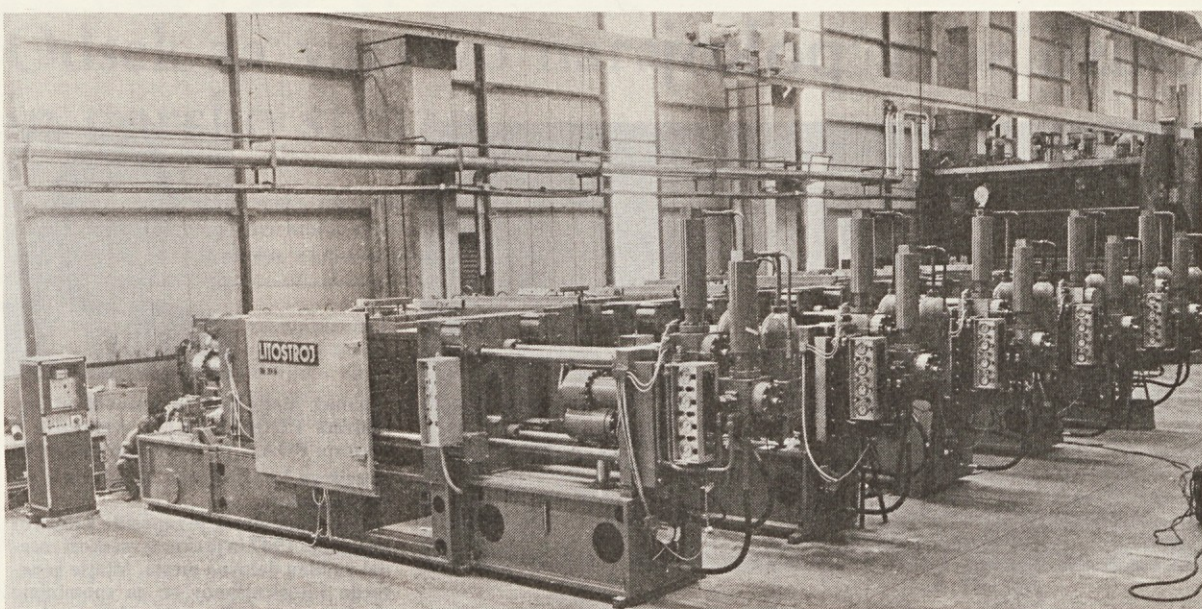
— karakteristike strojev smo približali optimalnim v sedanjem trenutku;

— strukturo strojev smo prilagodili modularnim načelom sestavljanja;

— strojna naprava ima poenostavljeno izvedbo z mnogo manj sestavinami;

— hidravlična naprava je izvirna in v celoti izdelana doma. Odlikuje se v modularni tehniki krmiljenja, kar znižuje obseg potrebnih cevodovodov, vzdrževanje pa se je zelo poenostavilo, kar je velika prednost pri tovrstnih strojih;

— največ smo dosegli pri elektroopremi z elektronskim krmiljenjem. Prostoprogramski sistem, izdelan v Litostroju s pomočjo zunanjega sodelavca, omogoča vnašanje krmilnih programov in kompleksno diagnostiko nastalih napak pri delovanju stroja. To je velikanskega pomena za zanesljivost uporabe in vzdrževanje strojev. Na sliki je prikazana dokončna montaža na novo razvitih in izdelanih strojev za tlačni liv tipa HTS-630/63. Stroji imajo silo zapiranja kalupov 6300 kN in silo tlačenja 630 kN. Delovanje tlačne naprave je trifazno. Sunek ulivnega bata, ki omogoča tlačno ulivanje, dosežemo z visoko multipliciranim hidravličnim tlakom;

Zmontirani stroji za tlačni liv HTS-630/63 pred odpremo za Metalurgimport v Sovjetsko zvezo

— stroji so prirejeni za oblikovanje fleksibilnih proizvodnih celic za tlačni liv, katerih osrednji stroj je prav stroj za tlačni liv. V sklopu celice oziroma kompleksa opreme spadajo še priprave in doziranje taline (aluminija, cinka itd.), mazanje orodja in ulivne komore z batom, robot za odvzem ulitka, ki se ga vodi preko hladilne posode in kontrolnega mesta stanja ulitka do obsekovalnika za čiščenje ulitkov z obrezom robov stisnin. Tako oblikovane fleksibilne proizvodne celice v prilagodljivem proizvodnem sistemu so inteligentni tehnološki sistemi, ki se prilagajajo optimalnim pogojem dela in sproti vspominjajo potek izdelave in morebitne motnje. Zaradi sposobnosti registracije in izbire najboljših pogojev dela se taki tehnološki postopki imenujejo inteligentni tehnološki sistemi.

Dosledna uporaba modularnega sistema gradnje preoblikovalne opreme in visoka stopnja osvojene **standardizacije in tipizacije** sta z združevanjem znanja dosegla take rezultate, da se jih trenutno niti ne zavedamo. V tako kratkem času in s tako majhnim številom sodelavcev izdelati izvedbeno in tehnološko dokumentacijo ter osvojiti proizvodnjo, pomeni enkratni dosežek! Obremenitvam iz neznanja in tradicije prejšnjih izvedb smo se spretno izognili in še enkrat dokazali, da je moč razvoja le posledica sistematizacije dela in združevanja vseh vrst neobremenjenega znanja.

Za tako oblikovane fleksibilne proizvodne celice se zelo vneto zanimajo v Sovjetski zvezi pri posodobitvi izdelave ulitkov s tlačnim ulivanjem v kovinske kalupe — orodja za tlačni liv. Za večje količine fleksibilnih kompleksov v obdobju do 1990 se zanimajo proizvajalci avtomobilov moskvič, Zil, GAZ, Kamaz, Zavod Kostanojev in drugi. Tudi v ZDA se zanimajo za naše fleksibilne sisteme. Firma Cast Rite iz Kalifornije, ki je pri nas že kupila nekaj strojev, nekaj pa jih je še naročila, je poslala k nam na prakso njihovega vodjo vzdrževanja.

Vse našete možnosti nas obvezujejo, da moramo hiteti in dokončati široko zastavljene naloge. **Naš izdelek mora biti sprejemljiv za slehernega uporabnika.**

Dokončujemo tudi fleksibilno preoblikovalno celico za vlek pločevine s CNC krmiljenjem — kompleks v sestavi:

— odvijalnik, ravnalnik in podajalnik pločevine — vhodnega materiala (surovca),

— hidravlični vlečni stroj z avtomatskim vpenjanjem in izpenjanjem vlečnega orodja na mizo in pehalo (premični paletni menjalnik programirano menja orodja),

— štiriosni robot LIR-4-25, ki bo skrbel za odvzem izdelkov — izhod (izdelek), ravne škarje pa bodo nenehno rezale odvečno pločevino — odpadke.

Opisano fleksibilno preoblikovalno celico za preoblikovanje s CNC krmiljenjem bomo letos septembra razstavili na EMO 6 v Hannovru.

Fleksibilne komplekse za preoblikovanje delamo po naročilu sovjetske letalske industrije, kateri smo v preteklosti dobavili že nešteto hidravličnih vlečnih strojev in zapogibnikov. Ker smo v času splošnih teženj po uvajanju robotizacije v proizvodne sisteme za strego strojem, varjenje, barvanje in montažo, omenimo še nastanek litostrojskega

robot s šestosnimi stopnjami prostosti za strego strojem nosilnosti do 63 kg. Robot ima oznako LIR s številom prostosti in nosilnostjo v kg.

Z navedenimi dosežki dokazujemo uresničevanje nekaj naših dolgoročnih ciljev, vendar pa smo še daleč od zajetja vseh razvojnih dosežkov v tem času in ciljev, ki so še pred nami.

V. P.

Prekrasno na Braču

V okviru sodelovanja med DO Brodogradilišče Split in Litostrojem, ki je ponovno zaživel v lanskem letu in se nadaljuje v letošnjem, smo organizirali tudi izmenjavo počitniških zmogljivosti.

Tako je od 20. do 30. julija letovala prva skupina Litostrojčanov v mestu Supetar na otoku Braču. V organizaciji tozda ZSE je že devetnajstega julija zvečer odpotovalo z vlakom z ležalniki 61 dopustnikov.

Po prijetni vožnji so nas ob 7. uri zjutraj v Splitu pričakali naši gostitelji. Samo prehod čez cesto in že smo bili na trajektu za Supetar. Po enourni vožnji že po vročem dalmatinskem soncu smo prispeli v mesto.

Organiziran je bil prevoz prtljage, mi pa smo se po desetminutni hoji znašli v recepciji novih depandans hotela KAKTUS, kjer so nas razmestili.

V depandansah, kjer smo imeli celotni komfort od kuhinje, hladilnika, televizije itd., smo se med dopoldnevom namestili in nekoliko odpohili.

Res je, da so prav zaradi nas nove depandanse odprli 14 dni prej, tako da smo bili prvi gostje novih objektov, in da je bilo nekaj del nedokončanih, kar pa nas ni motilo.

Vse se je med dnevom uredilo. Novi bungalovi so enkratna pridobitev hotela, saj so tudi enkratno urejeni in tik ob obali. Za prijetno letovanje smo dolžni zahvaliti osebju hotela Kaktus.

Plažo si je izbral vsak sam. Bilo je več možnosti. Za nudiste levo, v sredini za ljubitelje peščene obale in desno z urejeno betonsko plažo z debelo borovo senco v ozadiju.

Voda je enkratna, čista in topla. Imeli smo izredno srečo, da nam je bilo letos dodeljeno bivanje v tem naselju. Dogovor je slonel na privatnih sobah s hrano v restavraciji. Tako bo tudi prihodnje leto.

Do prehrane smo imeli kakih 500 m, kar pa nas ni motilo. Motila nas je le vročina v jedilnici, ki je bila podobna savni. Gotovo projektant ni nikdar kosil v njej.

Pa tudi temu smo se privadili.

Vreme je bilo idealno. Niti oblaka nismo videli, čeprav smo si kakšen dan zaželeli malo osvežitve.

Samo mestece Supetar je krasno in nudi dovolj zabave za mlado in staro.

Predzadnji dan bivanja na otoku smo bili povabljeni na večerni piknik skupno z 80 dopustniki sindikata Ladjedelnice Split, ki so letovali v Supetaru.

Lep sprejem ob domačem žganju, slanih in kruhu je popestrila enkratna ribja večerja z domačim črnim vinom. Ob zvokih domače glasbe in plesa smo se spoznali z njihovimi delavci. Večer nam bo ostal v trajnem spominu.

Gostitelji so nam priredili v njihovi restavraciji slavnostno kosilo ter večerjo z dobro kapljico.

Ob ogledu Brodogradilišča Split so nam prikazali tudi prekrasen film o njihovi delovni organizaciji.

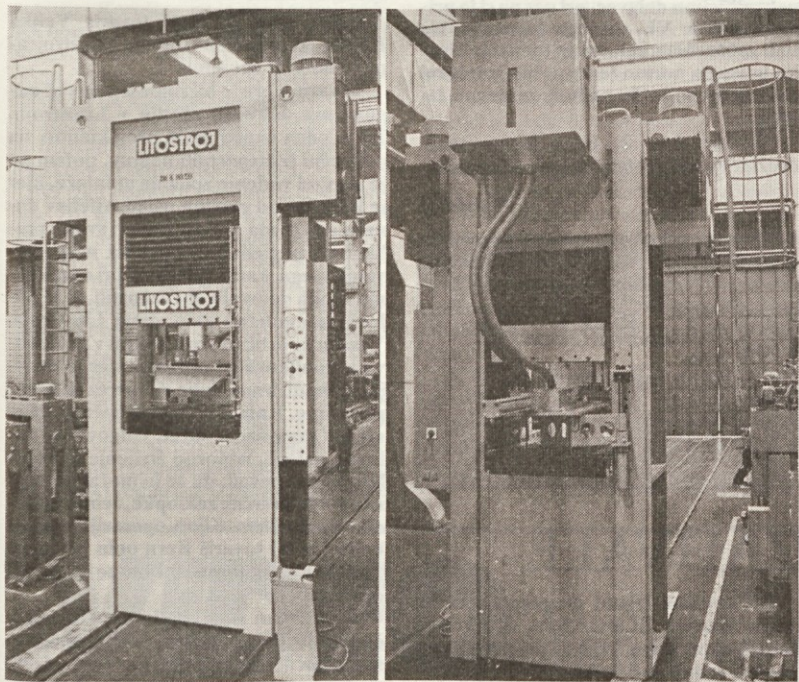
Posebna zahvala pa gre predsedniku sindikata, predsedniku DS, predsedniku mladine, predstavniku partijske organizacije ter vodjema za rekreacijo pri sindikatu te delovne organizacije, ki so si vzeli toliko časa, da so z nami prebili cel dan bivanja v Splitu. Lahko rečemo, da je bil enajsti dan odhoda s trajektom do Splita ter ogledom mesta, Meštrovičeve galerije in ostalih znamenitosti za vse nas posebno doživetje.

Posebno presenečenje pa so nam gostitelji pripravili z ogledom Hajdukovega stadiona na Poljudu, kjer smo si ogledali tudi vse trofeje tega slavnega partizanskega nogometnega kluba. Hvala tov. BAJDI, ki nam je omogočil še večerni ogled nogometne tekme HAJDUKA z enajsterico italijanskih nogometašev ob 10. tradicionalnem turnirju za nagrado Marjana.

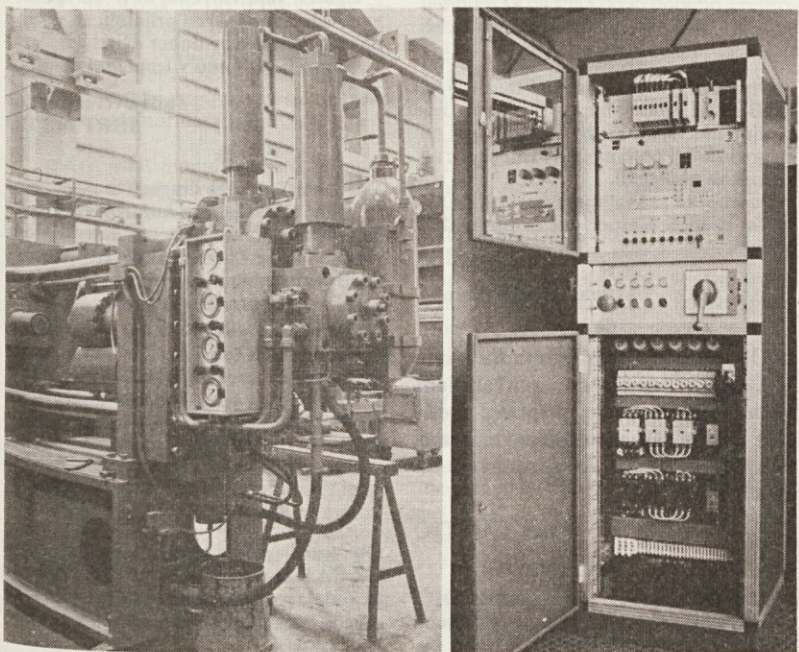
Srečni in polni prijetnih vtisov smo se ob 23. uri odpeljali proti Ljubljani.

Želimo si, da bi ponovno vzpostavljeno sodelovanje zaživel v vseh področjih dela.

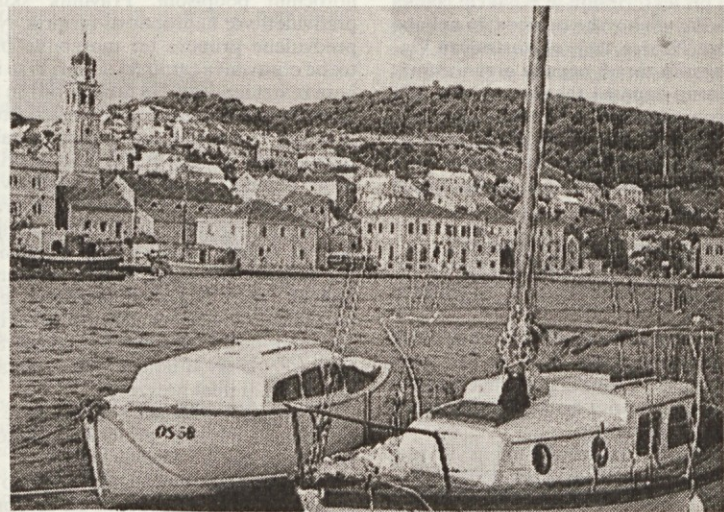
Milan VIDMAR

Stroj za avtomatizirano stiskanje delov iz prašnatega materiala HCO-630/400 za Romunijo (Foto: B. Francelj)

Pogled na tlačno napravo z moduli krmiljenja in akumulatorji ter elektrokrmilno omaro s prostoprogramiranim krmiljenjem

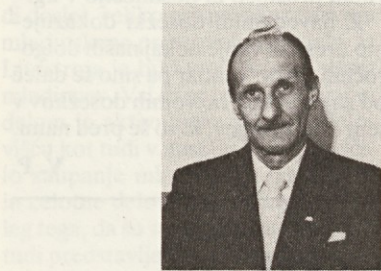
Motiv z Brača

Odšli so v pokoj

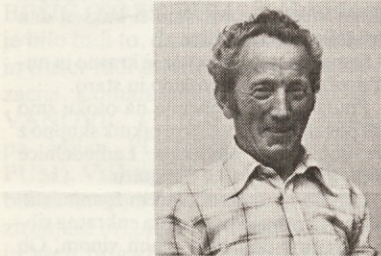

26. junija 1985 smo se poslovili od naših dolgoletnih in vestnih sodelavcev tov. Dragice **POGAČNIK**, dipl. oec., tov. Nade **RAŠOVIČ** in tov. Franca **KOCJANČIČA**, dipl. iur., ki so bili zaposleni v devizni službi.

Ob odhodu v pokoj jim želimo še mnogo zdravih in zadovoljnih let.

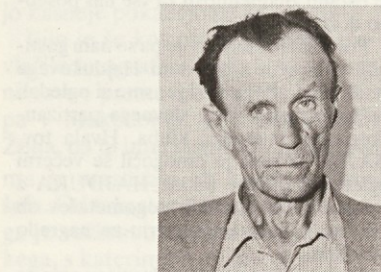
V aprilu se je poslovil od nas in odšel v zaslužni pokoj tovariš **Cveto VIDRIH**. Ze njegova matična številka 0233 nam pove, da je tov. Vidrih star Litostrojčan. V naši delovni organizaciji se je zaposlil 11. februarja 1952 v centralnem skla-

Veliko časa je minilo od 11. decembra 1950, ko je tovariš **Vid BENKO** prestopil prag Litostroja.

Vsa ta dolga leta je opravljal zahtevne naloge. Najprej je bil v provizorični kurilnici, od leta 1953, ko je opravil strokovni izpit za strojnika kotlovskih naprav, pa je bil premeščen v novozgrajeno kurilnico. Leta 1962 je bil zaradi vestnega in strokovnega dela imenovan za skupinovodjo kurilnice.

Z 31. julijem se je tov. Benko upokojil. Vsi njegovi sodelavci in vodstvo tozda **IVET** se mu za njegovo dolgoletno vest-

POJASNILO k članku »Šahovske novice«

Kot se laikom pogosto lahko zgodi, je prišlo pri lektoriranju in redakciji članka iz rubrike »Šahovske novice« do neljube pomote. Novica, da je »Litostrojčan Vlado Lagudin zaradi napake organizatorja predčasno zapustil tekmovanje« je bila napačno združena s prvenstvom Ljubljanske regije. Zato smo prosili tovariša Lagudina, da »iz prve roke« sam pove pravilna dejstva. Upamo, da bo tokrat vse v redu.

»Šlo je za dva različna turnirja: — prvenstvo Ljubljanske regije v organizaciji ŠD Kodeljevo (V. Lagudin ni igral) ter — hitropotezni turnir ob Dnevu borca v organizaciji Sloge JLA in ŠD Iskra Ljubljana (V. Lagudin je v drugem krogu odstopil, ker so mu štirikrat zaporedoma prisodili črne figure). Prvenstvo Ljubljanske regije in tudi vsa uradna prvenstvena tekmovanja štejejo za kategorizacijo igralcev (razvrstitev po moči). To so počasne partije, tem- po igranja ni hitrejši od 20 potez na uro. Organizator takega tekmovanja izda pra-

no delo najiskrenejše zahvaljujemo in mu želimo še veliko zdravih in zadovoljnih dni.

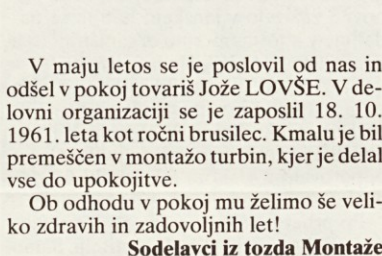
Ob odhodu v pokoj mu želimo še veliko zdravih in zadovoljnih let!

Sodelavci iz tozda Montaže

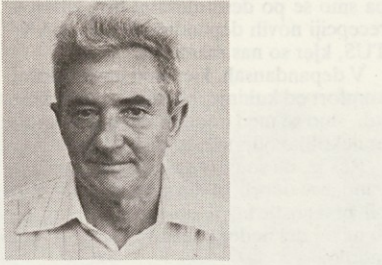
V maju letos se je poslovil od nas in odšel v pokoj tovariš **Jože LOVŠE**. V delovni organizaciji se je zaposlil 18. 10. 1961. leta kot ročni brusilec. Kmalu je bil premeščen v montažo turbin, kjer je delal vse do upokojitve.

Ob odhodu v pokoj mu želimo še veliko zdravih in zadovoljnih let!

Sodelavci iz tozda Montaže

no delo najiskrenejše zahvaljujemo in mu želimo še veliko zdravih in zadovoljnih dni.

1. julija letos je odšel v invalidski pokoj tov. Franc **ŽELEZNIK**, lanser v tozdu **PZO**.

V delovni organizaciji se je zaposlil že 23. januarja 1964 kot lanser. Svoje delo je opravljal vestno do julija 1985, ko se je poslovil od sodelavcev in se invalidsko upokojil. Za njegovo delo in sodelovanje se mu zahvaljujemo in mu želimo še veliko zdravlja ter prijetnega počutja v zaslužnem pokolu.

POJASNILO k članku »Šahovske novice«

vilnik, ki ga potrjuje vsi udeleženci z lastnoročnim podpisom. Pravilnik skuša predvideti vse nadrobnosti turnirja. Ne-predvidene primere ter morebitne pri-tožbe obravnava turnirski odbor, ki se iz-bere iz vrst igralcev. Na takih turnirjih ne pride do neljubih zapletov in vsak odstop je skoraj v vseh primerih posledica slabe uvrstitve ali slabega štarta posameznika in ne napake organizatorja, predstavlja pa težji disciplinski prekršek. Takih igralcev se vsak organizator boji. Na Kodelje- vem se turnirji vrstijo s tako frekvenco kot nikjer v Sloveniji. V zelo skromnih pogojih, brez finančnih sredstev, le z entuzijazmom posameznikov so letos or-ganizirali tudi Medregijsko prvenstvo SR Slovenije, česar si noben klub Ljublj-an-ske regije ni upal prevzeti!

To pojasnilo podajam s ciljem, da se ne bi ustvarila napačna predstava o šahov-skih entuzijastih s Kodeljevega.

Tovarišu Lagudinu se zahvaljujemo za pojasnilo, vsem prizadetim pa se opra-vičujemo za napako.

M. M.

Konec junija smo se poslovili od ing. Martina **EINHAUERJA**, svetovalca v sektorju POAE, po delovnem stažu naj-starejšega Litostrojčana, ki odhaja v za-služni pokoj.

Tov. Einbauer se je zaposlil v Litostro-ju 1. julija 1947 in je skoraj vseskozi zase-dal vodilna delovna mesta. Mlajše gene-racije Litostrojčanov se ga spominjajo predvsem kot vodjo proizvodnje zvarjen-cev in odkovkov ter dolgoletnega vodjo računalniškega centra.

S svojim strokovnim znanjem ter iz-redno vestnostjo in preudarnostjo je ved-no pozitivno vplival na uspešno delo, hkrati pa kljub strogosti, res da včasih sa-mo narejeni, vplival na dobre delovne in medčloveške odnose.

Kljub veliki angažiranosti na področju strokovnega dela je bil aktiven na dru-žbenopolitičnem in samoupravnem po-dročju. Bil je aktiven v ZK, kjer je tudi opravljal funkcijo sekretarja OO ZK de-lovne skupnosti SSP, v sindikalni organi-zaciji, bil je dolgoletni predsednik blagaj-ne vzajemne pomoči, večkrat je bil izvo-ljen v samoupravne organe na nivoju DO in v upravni odbor. Za svoje strokovno in družbenopolitično delo je bil odlikovan z medaljo dela, srebrnim znakom sindikata SRS in z redom dela s srebrnim vencem.

Tov. Einbauer je pustil najlepših 38 let življenja v Litostroju. Zato se mu delavci za njegovo dolgoletno delo iskreno za-hvaljujemo ter mu želimo, da še dolgo v najboljšem zdravju uživa zaslužni po-koj.

28. junija smo se poslovili od našega dolgoletnega sodelavca Franca **FLOR-JANA**, ki je odšel v pokoj.

ČESTITKA

19. junija letos je praznoval svoj petdeseti rojstni dan **Ludvik SINUR** iz tozda Obdelava. Prijatelji in sode-lavci, ki so praznovali skupaj z njim, mu želimo še mnogo zdravih in ust-varjalnih let!

Dragi sodelavci Službe kakovosti toz-da **PUM-LIVARNE** in Službe kakovosti tozda **Montaže**! Iskrena hvala prav vsem za prelepa in dragocena darila, čudovito cvetje in nadvse prijetno slovo ob mojem odhodu. Hvala tudi vodstvu in sindikatu tozda **PUM**.

Marija Ušaj

Ob upokojitvi se zahvaljujem za dolgo-letno sodelovanje vsem sodelavcem, predvsem sodelavcem devizne službe in PFSR, uvoza in izvoza, in jim želim mno-go uspeha pri nadaljnjem uresničevanju postavljenih nalog.

Dragica **POGAČNIK**

Ob mojem odhodu v pokoj se iskreno zahvaljujem sodelavcem in sodelavkam iz tozda **ZSE**, vodstvu ter družbeno poli-tičnim organizacijam za lepo slovo in za darila.

Posebej se zahvaljujem direktorju tov. Vidmarju za prisrčne poslovilne besede. Vsem skupaj pa želim še veliko delov-nih uspehov in osebnega zadovoljstva.

Jožica Dolamič

Ob mojem odhodu v pokoj se prisrčno zahvaljujem vsem sodelavkam in sode-lavcem iz tozda **PUM-Livarne** za nepo-zabno poslovilno slovesnost, tovarišema Grudnu in Kranjcu pa za spodbudne be-sede. Vsem skupaj izražam globoko hva-ležnost za darila, ki me bodo spominjala na dolgoletno tovarištvo in sodelovanje.

Vsem skupaj želim še veliko uspehov pri nadaljnjem delu in veliko sreče.

Av gust Kočar

NASLOVNIK
NEZNAN

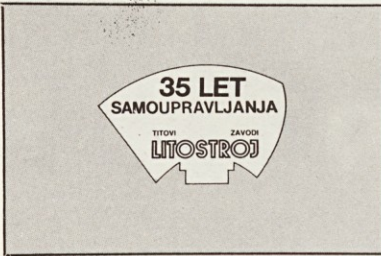
Julija smo dobili vrnjenih 27 časo-pisov Litostroj. Vrnili so jih:
Aksalič Džafer, Delakova 45, 61000 Lj.; Aksalič Redžep, Ul. An-dreja Kumarja 32, 61000 Lj.; Avdić Refik, Pot na Rakovo jelšo 129, 61000 Lj.; Behić Amir, Briljeva 19, 61117 Lj. Dravlje; Bergant Ivan, Podgorica 78, 61262 Dol pri Lj.; Čanžar Marjan, Ob Savi 115, Lj.; Draženović Ivan, Kompolje 14, 61312 Videm-Dobrepolje; Dumen-džić Antun, Pot v dolino 48, 61261 Dobrunje; Dušak Matjaž, Šentjakob 24, 61262 Dol pri Lj.; Flis Franc, Šentjakob ob Savi 48, 61262 Dol pri Lj.; Jeremić Dragutin, Bulevar Leni-na 15, 61000 Lj.; Kolarić Ana, Pav-šičeva 20, 61370 Logatec; Kunaver Vinko, Tesovnikova 29, 61000 Lj.; Lazović Miras, Lj. Polje 479, 61260 Lj. Polje; Lovše Branko, Šentjakob ob Savi 17, 61262 Dol pri Lj.; Mišić Jovan, Dolenjska c. 129, 61000 Lj.; Narobe Borut, Podgorica 44, 61231 Lj. Črnuče; Oražem Ivan, Runkova 12, 61000 Lj.; Petan Ciril, Ivančna Gorica 48, 61295 Ivančna gorica; Premelč Matjaž, Obirska 27, 61000 Lj.; Stojilković Miroslav, Milčinske-ga 73/8, 61000 Lj.; Srša Valentin, Goriška 35, 61000 Lj.; Štupar Alojz, Zapuška 94, 61107 Lj. Šiška; Urbanc Franc, Šentjakob ob Savi 48, 61231 Lj. Črnuče; Volčini Jože, Podgorica 63, 61262 Dol pri Lj.; Vovko Franc, Rudnik 5/1, 61101 Lj.; Zagorc Mar-jan, Podlubnik 162, 64220 Škofja Loka.

Pravilen in natančen naslov nam lahko sporočite pisno na naslov:
ZPS TITOV ZAVODI LITO-STROJ, Center za samoupravljanje, DPO in informiranje, 61000 Ljublja-na, Djakovičeva 36, ali po telefonu na številko 554-241, interna 1371.

gpm

Od svojega prihoda v Litostroj pa vse do upokojitve je bil zaposlen v livarni. V našo delovno organizacijo je prišel kot nekvificiran delavec, pri nas pa si je pri-dobil poklic VK ročnega formarja. Na tem zahtevnem delovnem mestu je viso-ko presegla normo ter uspešno izdeloval najenostavnejše in najbolj zahtevne iz-delke.

Želimo mu, da bo v krogu svoje družine še naprej tako uspešen in srečen.

ZAHVALE

Ob nenadni izgubi dragega moža in očeta Martina **ŽLOGARJA** se iskreno zahvaljujem vsem, ki so ga pospremili na njegovi zadnji poti in darovali cvetje. Po-sebno se zahvaljujem sodelavcem iz toz-da **IVET** ter govorniku za poslovilne be-sede.

Žena in hči

Ob smrti dragega moža Franca **NA-ROBETA**, upokojenca, se iskreno za-hvaljujem vsem, ki ste ga spremljali na njegovi zadnji poti, mu darovali venec ali kakorkoli pomagali.

Posebej se zahvaljujem govorniku to-varišu Francu Gašperlinu za poslovilne besede.

žena Mimka Narobč

Ob izgubi moje drage mame Mari-je **GOSTIČ** se iskreno zahvaljujem vsem sodelavcem iz priprave sred-tev tozda **OB** in ostalim za izraze sožalja, za venec in spremstvo na njeni zadnji poti.

Janez **GOSTIČ**

Ob smrti moje mame Jožefe **PRUDIČ** se zahvaljujem sodelavcem za podarjeni venec, izrečena sožalja in udeležbo na njeni zadnji poti.

Jože Prudič, TOZD IRRP

v slovo

13. julija 1985 nas je nenadoma zapustil naš dolgoletni sodelavec Franc **ŽEROVNIK**. Doma je bil iz Gornjega Grada in se je pri nas za-poslil leta 1960, star 23 let. Najprej je nekaj časa delal v mehanski obde-lavi kot strugar v lahki in težki obde-lavi. Potem pa je prišel v brusilnico orodjarne. Priučil se je za strojnega brusilca in kmalu postal strokovnjak na področju notranjega brušenja in brušenja orodja. Letos je napolnil 25 let dela v Litostroju. Z njegovo smrtjo je nastala vrzel med nami.

Ohranili ga bomo v trajnem spo-minu.

Sodelavci

Junija letos je umrl tovariš **Veljko KERN**, ki se ga bomo mnogi Litostrojčan-i velikokrat spomnili.

Tovariš Kern je bil zaposlen na več od-govornih delovnih mestih v Litostroju. Bil je eden izmed prvih projektantov na področju transportnih naprav, potem pa je prevzel vodenje zunanje montaže, kjer je bil eden od glavnih ustanoviteljev da-našnjega tozda Servis. Zaradi svojih rea-lističnih pogledov in občutka nespošto-vanja vsega, kar je prispeval pri opravlja-nju svojih delovnih obveznosti, se je od-ločil za enoletno delo zunaj Litostroja. Vendar se je hitro vrnil, tokrat v projekti-vo preoblikovalne opreme, kjer je razvi-jal mehanizirane linije za razrez in narez pločevine. Kmalu po tem je začutil, da je njegov organizem načet. Odgovorne de-lovne naloge, naporno življenje in vojna leta so prispevali, da se je moral odločiti za operacijo srčne zaklopke, čemur je sle-dila upokojitev. Kljub operaciji in upo-kojitvi je bil tovariš Kern poln življenja, zanj ni bilo naporov, ki jih ne bi mogel obvladati.

Vedeli smo sicer, da je bil v zadnjem času zelo bolan, vendar nas je njegova smrt močno presenetila, ker smo mislili, da bo premagal tudi zahrbtno bolezen. Življenje nekaterih je kratko, vendar bo-gato. Tako je živel tudi Veljko Kern.

Zgubili smo človeka, ki je bil spošto-van sodelavec, iskren prijatelj, za večino mladih sodelavcev dober učitelj.

Ohranili ga bomo v trajnem spominu.

Sodelavci in tozdog
IRRP in PPO

Ob smrti mojega dragega moža Jožeta **PIVKA**, funkcijskega kontrolorja v toz-du **Montaža**, se iskreno zahvaljujem vsem, ki ste se v tako velikem številu po-slili in ga spremlili na njegovi zadnji poti, pevskemu zboru in pihalnemu orkestru Litostroj, tovarišu Sušniku za prelepe poslovilne besede, za vse poklonjeno cvetje ter za izrečena sožalja. Prav tako se zahvaljujem svojim sodelavcem v toz-du **PUM**, ki so mi bili v teh težkih dneh v pomoč in oporo.

Nada Pivk

Ob smrti moje mame Rozalije **PO-GAČAR** se zahvaljujem vsem prijateljem in sodelavcem iz tozda **Obdelava** za iz-rečeno sožalje, venec ter zadnje spremst-vo.

Še enkrat najlepša hvala za vse!

Lojze Pogačar

IZLETI V KIMAVCU

Malo smo že utrujeni in zato bo na sporedu en izlet in dve množični prireditvi:

1. september — RATITOVEC. Na tradicionalni pohod vas bo popeljal tradicionalni vodnik, sicer pa podpredsednik PD Litostroj — Žebavec!

8. september — DAN SLOVENSkih PLANINCEV. Ta osrednja slovenska planinska prireditev bo tokrat na ROGLI, bo pa seveda predvsem družabnega značaja (družabne igre: tekmovanje gozdnih delavcev, ročno kovanje, tek v vrečah, vleka vrvi, metanje kamna itd; zabava s plesom — igrajo »Štirje kovači«...).

21. september — VELIKA ZELENICA. Na ta (lahko dostopni) vrh nad Korošico nas bosta popeljala vodnik Dolenc in Marinšek (glej opis!).

IZLETI V VINOTOKU

5. oktober — KOFCE — VELIKI VRH. Izgubili se pač ne bomo, saj bosta vodnika specialista za markacije — Gamberger za rdeče, Vogeltnik pa za bele kroge.

12. oktober — KOMNA — LEPA KOMNA — LANŽEVICA. Če vam bo všeč izlet na Veliko Zelenico, potem se boste gotovo udeležili tudi tega izleta vodnika Dolenca.

19. oktober — LJUBLJANA — REKA. Seveda ne celotna tura, temveč le enodnevni odsek te kratke planinske poti.

Vodnik: Kreft, Miklavčič.

Velika Zelenica nad Korošico (2110 m)

Tokrat se bomo podali v nekoliko manj znano področje Savinjskih Alp. Vrh, ki je cilj našega izleta, je v neposredni bližini Korošice, pa je vendar bolj redko obiskan. Je pač nekoliko stran od transverzalne poti in nekoliko skrit očem. Vendar je ta vrh zelo lepa razgledna točka na Kamniške in Savinjske Alpe in nam ni žal, ko ga obiščemo. Pot je lepa in nenaporna, posebno lepa pa je v jesenskem ali celo zimskem času.

Na izlet bomo šli v soboto 21. septembra. Žal so zveze z avtobusi zelo slabe in časovno neprimerne za enodnevno turo. Zato se bomo odpravili z osebnimi avtomobili. Peljali se bomo skozi Kamnik proti Gornjemu gradu po lepi asfaltirani cesti do Podloma, kjer se bomo obrnili na prelaz Kranjski Rak. Od tu se bomo spustili v dolino Podvolovlje. V bližini gostilne Pri gamsu bomo zavili navkreber in nekoliko nad kmetijo Planinšek parkirali avtomobile. Od tod dalje bomo krenili peš po ne prestrmi poti proti Korošici. Pot nas bo vodila čez Dleskovsko planoto

mimo lepega jezerca na planini Vodole in dalje do Inkretovega studenca. Tu se bomo malo spustili navzdol v dolinico pod samim vrhom Velike Zelenice. Od avtomobilov pa do Inkretovega studenca nas vodi pot po prijetni markirani poti na Korošico, tu pa zavijemo na brezpotje, vendar so namesto markiranih poti lepo speljane lovske in stare pastirske poti. Do Inkretovega studenca smo po zaslugi avtomobilov potrebovali le dobri dve uri hoje, od tu je na sam vrh le še 45 minut. Pot je bolj zahtevna v zimskem času zaradi plazov in pa v megli, kjer se na širni Dleskovški planoti lahko izgubimo.

Z vrha se bomo spustili po nekoliko spremenjeni poti, ki pa se potem pri planini Vodole ponovno priključi markirani poti.

Kot sem že omenil, je ta svet malo obiskan in je prav zaradi tega še ohranjen v vsej lepoti. Tura sama ni težka in zahteva le 5 do 6 ur hoje. Pojdite z nami!

Vodnik: Oskar Dolenc

VIDEO

10

tehnika

Piše: P. Poženel

c) Video trak je pri transportu v videorekorderju zelo obremenjen, video glave so zelo občutljive in nemagnetni presledki je zelo ozek. To so elementi, zaradi katerih bi zlepljeno mesto na traku zelo ogrožalo normalno delovanje videorekorderja.

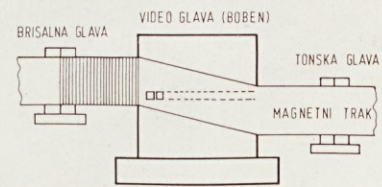
Elektronsko montažo video traku so najprej uvedli za profesionalne namene, kasneje pa tudi v amaterske.

Da bomo razumeli princip elektronske montaže, moramo pazljivo pogledati nekoliko podrobnosti. Če hočemo dobiti normalen posnetek brez skokov, mora biti nujno posneta kontrolna sled po celi dolžini posnetka. Tudi video sledi morajo biti posnete pravilno in kontinuirno, vsaka napaka se pri predvajanju pokaže kot izguba sinhronizacije, slika skače, dokler se ne oblikuje sinhronost predvajanja. Pred očmi moramo imeti tudi razpored glav za brisanje, za video snemanje in reprodukcijo ter za snemanje in reprodukcijo zvoka (slika 7).

Elektronska montaža poteka tako, da na videorekorderju, ki predvaja nek posnetek z magnetnega traku, v željenem trenutku pritisnemo na stikalo za snemanje in od tega trenutka naprej se na ta trak snema nov video signal, ki se nahaja na vhodu v videorekorder. Ta signal je lahko slika iz kamere, slika iz TV spre-

jemnika ali pa slika, ki jo dobimo z reprodukcijo iz drugega videorekorderja. Prvi videorekorder, kateremu smo dali ukaz za snemanje, mora biti v ta namen montaže posebno konstruiran, da lahko napravi lep in pravilen rez (tj. prehod s starega posnetka na novega brez monten in skokov). Elektronske montaže ni možno narediti na vsakem videorekorderju in v perspektivi proizvajalcev točno piše, na katerih je to možno.

Poglejmo sliko 7, kjer je razviden razpored glav vzdolž magnetnega traku. Predstavljajmo si, da je vključeno predvajanje obstoječega posnetka. Če vključimo ukaz za snemanje novega posnetka, tedaj bo glava za brisanje začela brisati vse, kar je na traku, istočasno pa bosta začeli snemati video glava in glava za zvok. S slike je lepo razvidno, da ostane del traku med glavo za brisanje in video glavo neizbrisan in da bomo na tem

Sl.7. Položaj glav vzdolž traku

Odsek za varstvo narave in gorsko stražo

Zaradi lažjega razumevanja, zakaj sploh obstajajo odseki za varstvo narave pri planinskih društvih, pogledjmo kratko zgodovino razvoja in nastanka te tako pomembne veje v planinstvu in okolju, v katerem živimo.

Na Slovenskem so bili ravno planinci in naravoslovci začetniki varstva narave, ker so znali ceniti lepote naših gora. Zgodovina lepo prikazuje razvoj varstva narave. Že leta 1898 sta bila na pobudo slovenskega planinskega društva zavarovana planika in Blagajev volčin. Leta 1908 je bil dan predlog za ustanovitev naravovarstvenega parka nad Komarčo, vendar predlog ni bil uresničen. 1919. leta je Prirodoslovno društvo Slovenije ustanovilo odsek za varstvo prirode. Ta odsek je zahteval od prve slovenske vlade pravno ureditev lova in ribolova, zaščito ptic ter zavarovanje dela Ljubljanskega barja. 1920. leta je odsek predlagal ustanovitev varstvenih parkov po zgledu drugih držav, med njimi tudi park v Dolini Triglavskih jezer. Leta 1922 je izšla prva slovenska uredba o zavarovanju in zaščiti redke favne, ki pa je zavarovala le nekaj redkih živalskih vrst. Predhodnik današnjega Triglavskega narodnega parka se je imenoval »Alpski varstveni park v Dolini sedmerih jezer«. Obstajal je 20 let v velikosti 1400 ha. Sporazum o Alpskem varstvenem parku je leta 1944 pre-

nehal veljati, zaradi vojne ga ni bilo mogoče podaljšati ali obnoviti. Leta 1947 je izšla Uredba o zavarovanju redke favne. Istega leta je bil v Ljubljani ustanovljen poseben referat za varstvo narave. Prvi kustos tega referata je postala naša znana

HRIBARICE (Foto: F. Pečjak)

JEZIKOVNI OSTRUŽKI

— »Načrtovali smo razvoj elektrarn skupaj z EGS.«

— »Včeraj je bil sestanek DS.«

— »Poslovanje bo pregledala SDK.«

Kaj nam povedo ti skavki? Ali jih razumete? Ali jih pravilno razumete? Bojim se, da ne, vsaj kar se tiče besed, izraženih s kraticami. Stavek »Načrtovali smo razvoj elektrarn skupaj z EGS.« lahko razumemo tako, kot da smo ga načrtovali skupaj z Evropsko gospodarsko skupnostjo pa ga nismo tako na široko, temveč skupaj z Elektrogospodarstvom Slovenije. »Včeraj je bil sestanek DS.« Prav. A ko se zamislimo česa, ne vemo, ali morda delavskega sveta, ali delovne skupnosti ali morda družbene samozasčite. Vse te izraze krajšamo z isto kratico DS. In če bi nekje videli zapisano, da bo poslovanje pregledala SDK, bi prej pomislili, da bo prišla Služba družbenega knjigovodstva (ki ima res uradno kratico SDK), kot pa samoupravna delavska kontrola.

Vse te našteje kratice so dvoumne, ker so dvo- ali celo večpomenske. Seveda moramo uporabljati le uradne, dogovorjene kratice in ne smemo kar sami krajšati besed. Res je, da včasih resnično obstajajo za pomensko različne besedne zveze različne kratice. V takih primerih moramo zaradi razumevanja, ki je osnovni pogoj sporočanja, napisati besede in besedne zveze v celoti.

Nasploh naj velja načelo, da ne uporabljamo preveč kratic, ki sicer prispevajo k ekonomičnejšemu izražanju, žal pa včasih tudi k nerazumevanju.

Da res lahko pride do takih nesporazumov, naj navedem resničen primer iz časov, ko sem še bila lektorica na ljubljanski televiziji. Novinar je napisal, da je bil tega in tega dne sestanek RK SZDL Slovenije, napovedovalec pa je nato, ker ni imel kratice izpisane z besedami, prebral, da je bil sestanek Rdečega križa SZDL in ne, kot bi moral — republiške konference SZDL. Nerodno, a resnično!

Vesna TOMC

botaničarka dr. Angela Piskernik. Leta 1952 se je na njeno pobudo ustanovila Gorska straža. Leta 1954 je ponovno oživela pobuda za obnovo Triglavskega narodnega parka.

Leta 1961 je po večletnih prizadevanjih Planinske zveze Slovenije Skupščina SR Slovenije sprejela zakon o Triglavskem narodnem parku v dolini Triglavskih jezer. 1970. leta je izšel prvi slovenski zakon o varstvu narave.

Odsek za varstvo narave in Gorsko stražo Planinskega društva Litostroj šteje 17 članov; med njimi sta dva inštruktorja varstva narave. Načelnik odseka je obenem član upravnega odbora društva, kateremu tudi poroča na sejah o vseh spremembah zakona in novicah glede zavarovanja rastlinskega in živalskega sveta.

Odsek sestavljajo vsi člani, ki so opravili izpit, oziroma so bili izprašani po opravljenem tečaju gorske straže. Vsi, ki so uspešno opravili tečaj, so upravičeni nositi značko in knjižico gorskega stražarja. Člani Gorske straže morajo poznati predvsem vse zavarovane rastline in cvetje, kakor tudi planinski živalski svet. Načelnik in inštruktorji so vabljeni na zbor inštruktorjev enkrat letno, kjer načelniki podajo poročila o delu svojih odsekov. Člani odseka se udeležujejo društvenih izletov in skušajo vplivati na ostale udeležence, na pravilen odnos do planinskega cvetja in divjadi. Odseki so dolžni, da ob koncu zime pospravijo in počistijo okoli planinskih koč; če društvo vzdržuje koč. Člani se lahko udeležijo strokovnih izletov, ki jih organizira komisija za varstvo narave in Gorsko stražo pri PZS. Sicer pa ni naloga samo teh odsekov, ampak nas vseh, da ohranjamo čisto okolje, varujemo narodne in krajinske parke, da čuvamo gorsko cvetje, da v gorah ne delamo hrupa in podobno. Na koncu pa vabimo vse ljubitelje planin in gorskega cvetja na naše društvene izlete!

Jože PEČJAK

Bojmo se neviht

Nevihte so pravzaprav poleti glavna preteča nevarnost, ki nam lahko pokvari prijetno razpoloženje v gorah. Preprečiti jih seveda ne moremo — zato je najbolje, da se jim izognemo in se »skrijemo« na kar najbolj varno mesto. Da pa bi se lahko pravočasno umaknili, je dobro, če poznamo znamenja, ki napovedujejo ujmo. Nekaj teh znamenj tudi navajamo, čeprav je seveda potrebno upoštevati tudi krajne posebnosti.

● Če vse nebo pokrivajo oblaki, ki naglo izgubljajo na višini in so v spodnjih plasteh cunjasto raztrgani, si smemo prav v kratkem času obetati dež, v hladnih obdobjih pa sneg.

● Znanilo neviht so predvsem kopasti oblaki — kumulusi, če se okrog poldneva zbirajo nad grebeni in vrhovi ter na zgornjih robih »kade«.

● Znamenja, ki obetajo nevihte in s tem tudi strela, so vročina, brezvetrje s soproico v jutranjih urah, čeprav na nebu ni videti oblakov. Kadar istočasno padeta zračni pritisk in temperatura, je to znamenje, ki slabo napoved še dodatno potrjuje.

Nevihte in viharji, ki nas občasno obiščejo v poletnem obdobju, so kaj pogosto znanilci obsežnejših in dolgotrajnih vremenskih sprememb, vremenskih preobratov, ki se poznavalcem in opazovalcem razodevajo še z nekaterimi drugimi znamenji:

- močan padec zračnega pritiska,
- nevihte v zgodnjih jutranjih urah in prvih večernih ter nočnih urah,
- izrazita jutranja zarja.

V takih primerih se kar najhitreje umaknemo v dolino! Izogibajmo se bivakiranju! Če odlašamo, si stanje zares poslabšamo in si celo onemogočimo pravočasen umik z gore.

t. t.

POPRAVEK

Avtor članka »Saj na tujem tudi sonce greje« je Dominik KOMEL in ne Dominik KAREL, kot je bilo pomotoma napisano.

Uredništvo

Vse barvne fotografije je prispevala E. P. Litostroj

Ko se ob okroglih obletnicah naše delovne organizacije ali samoupravljanja spominjamo prehojene poti ali pripravljamo načrte za prihodnost, ne moremo mimo vprašanja, kaj je in kaj predstavlja Litostroj zunaj meja naše domovine. Stopnjo razvoja neke družbe merimo tudi z razvojem strojne industrije in če je ta sposobna plasirati svoje proizvode tudi v izvoz, to pomeni še dodatno priznanje razvitosti.

V naši deželi je malo organizacij, ki bi se lahko ponašale z rezultati, kakršne smo dosegli na tem področju. Litostroj je pričel izvažati že ko je komaj shodil in še daleč ni predstavljal to, kar je danes. Preko 30 let izvoza imamo za seboj, in to predvsem izvoza opreme, ki smo jo sami zasnovali, izdelali in zmontirali.

Prodor na tuji trg še zdaleč ni bil lahek. Neizkušeni na tem področju smo se večkrat znašli v težkem položaju. Tujina ne oprošča slabih kvalit, zamujanja rokov, neizkušenosti, visokih cen itd. Dokazovanje naše kvalitete je bilo velikokrat izziv za vse delavce v Litostroju. Ravno na tem področju smo verjetno naredili največ. Dokazali smo, da znamo dobro in kvalitetno izdelati zahtevne investicijske objekte. Posebno smo bili ponosni, ko smo večkrat z vsega sveta dobivali pisne pohvale ob izročitvi naših objektov.

Priznati moramo, da nam je v preteklosti pri pridobitvi posla velikokrat pomagala tudi naša neuvrščena politika in celo osebno maršal Tito, ki je našemu kolektivu brezmejno zaupal in bil ponosen na to, da nosimo njegovo ime.

Težko bi bilo naštevati, kje vse v svetu so naši izdelki. Na svetovnem zemljevidu je zelo malo praznih, neosvojenih držav. Naše izdelke z zaščitnim znakom Litostroja najdemo v najbolj razvitih državah severa in najmanj razvitih državah juga. Na nezaupanje v naše izdelke smo odgovorili s kvaliteto in marsikatera svetovna firma danes računa z nami kot enakovrednim konkurentom.

Za celotno referenčno listo vseh naših proizvodov bi potrebovali preveč prostora, vendar je prav, da označimo vsaj nekaj naših poslovnih uspehov v zadnjih letih.

Hidroelektrarne:

Naše turbine se vrtijo na preko 100 objektih v tujini, največ jih je prav v državah v razvoju: Iraku, Iranu, Novi Gvineji, Indiji, Argentini, Etiopiji, Gvineji, Keniji itd. Prisotni smo bili tudi v najbolj razvitih državah v ZDA, na Aljaski, Novi Zelandiji itd. Kvaliteta naših turbin ima svetovni ugled in spadamo v vrsto

najbolj eminentnih svetovnih proizvajalcev.

Črpalke:

V preteklosti smo črpalke pošiljali največ v Egipt, Bangladeš, Grčijo in Irak. S preusmeritvijo razvoja na področje jedrskih elektrarn pa se je odprla široka možnost plasmaja črpalk za primarni krog. Tako že imamo naročila za več evropskih držav.

Žerjavi:

Prodor žerjavov v svet se je pričel že z izdelavo prvih hidroelektrarn. Kvalitetni skok je bil narejen pri izdelavi žerjavov za jedrske elektrarne. Najmočnejši partner je ZSSR, vendar imamo veliko referenc tudi v Indiji, Iraku, Salvadorju, Poljski itd.

Reduktorji in oprema za cementarne:

Ta veja predstavlja znaten delež izvoza predvsem na klirinško področje in v dežele v razvoju.

Talna transportna sredstva:

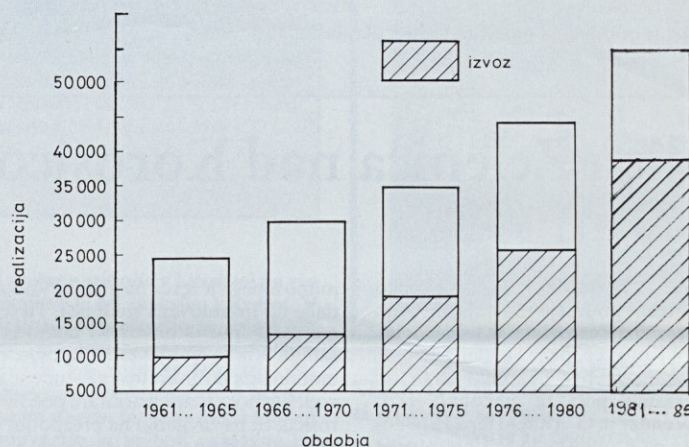
Z njimi vse bolj prodiramo v svet. Viličarje smo plasirali v mnoge dežele klirinškega področja in v države v razvoju. Tako imamo velik izvoz v Iran, Libijo, ČSSR, Irak itd.

Odlitki:

Zaradi deficitarnosti na domačem tržišču proizvodnja ni direktno povezana z zunanjim trgom, vendar s specialnimi odlitki nastopamo na trgu Avstrije in NDR.

Ko je pred nekaj leti naše državno vodstvo ob stabilizacijskih ukrepih pred nas postavilo zahtevo po večjem izvozu, predvsem na konvertibilni trg, je tudi od naše delovne organizacije zahtevalo povečanje izvoza. V tem obdobju smo sicer že bili izvozno usmerjeni (skoraj 50% proizvodnje), vendar predvsem na klirinški trg. Zaradi nizkih tečajev dolarja smo celo menili, da za nas izvoz

KOLIČINSKA REALIZACIJA IN DELEŽ IZVOZA

Preoblikovalna oprema:

Ta najmlajša veja našega proizvodnega programa se ponaša z velikimi izvoznimi rezultati, saj izvažamo skoraj 80% proizvodnje. Najmočnejši kupec je ZSSR. Znatno izvoz beležimo še v Venezuelo, ZRN, Egipt, Albanijo, Iran in zadnje čase s kooperacijo v Romunijo.

Dieselski motorji:

Po licenčni proizvodnji firme MAN-B and W smo izdelali že preko 1300 motorjev. Preko domačih ladjedelnic smo izvozili skoraj 90% vseh motorjev v več kot 60 dežel vsega sveta. Direktni izvoz imamo poleg tega še v ZSSR, Romunijo in na Kitajsko.

na konvertibilno področje ni dohodkovno zanimiv. Ko pa se je to pričelo spreminjati, smo lahko vsi ugotovili, da je edini izhod čimvečji izvoz, ki ni postal samo dohodkovno zanimiv, ampak tudi življenjska potreba zaradi usihanja domačih investicij.

Kaj mora biti naš cilj v celotni poslovni politiki? Odgovor je jasen. Litostroj mora izvoziti do konca desetletja za 100 milijonov ameriških dolarjev letno na konvertibilni trg. Celoten kolektiv si mora prizadevati za to, kajti samo to nam lahko omogoči mirno in stabilno premostitev vseh težav, ki nas še čakajo. In tega se moramo vsi vsak dan zavedati!

Alfred KRAMER

